BESPLATNI OUTDOOR MAGAZIN ZA AKTIVAN ŽIVOT • PDF IZDANJE
MOJA PLANETA 76 • FEBRUAR 2019. • ISSN 2217-3307

planeta

WWW.MOJAPLANETA.NET

VISOKOGORSTVO

Kroz prozore HIMALAJA

SAVETI I TRIKOVI

Psihologija grupe

„Nemoj da me lažeš", kaže Planina!

Abeceda slaganja

O pakovanju i nošenju ranca

LAVINOZNO!

Zimovanje na EVERESTU

ili, zašto nas planinare niko ne shvata ozbiljno

Preuzmite najnoviji katalog
aktivnog vunenog veša!

Merino world
WOOL PERFORMANCE
www.merinoworld.shop
www.facebook.com/merino.world
www.instagram.com/merino.world

Woolona
woolona.com

m planeta

MOJA PLANETA

BESPLATNI OUTDOOR MAGAZIN / *8. februar 2019.*

20 Kroz prozore Himalaja

Živko Tomić Žile i ja, Mladen Pegaz, pozdravljamo se sa najbližima. Idemo u mesto o kome nismo često razgovarali ali koje smo mnogo želeli da posetimo...

72 Hajla u decembru

Ekipa penjača iz Alpinističkog odseka „Novi Sad" krajem godine boravila je u Crnoj Gori s ciljem da otkrije nove smeri na Hajli...

100 MARKET - Izbor skijaških pantalona za muškarce

PLANINARENJE

34 ***Golemi kamen***
Zaboravljeni kraj Stare planine iznenadio je kragujevačke planinare lepotom divljine i mnoštvom vidika...

42 ***Hajla***
Memorijal „Safet Mavrić-Ćako" ipak je održan. Svoj doprinos dala je ekipa iz Vojvodine i Beograda...

48 ***Povlen***
Grupa beogradskih planinara obrela se na Povlenu i uživala u danima ušuškanim snegom...

52 ***Avala***
Lirsko putovanje avalskim proplancima našeg dopisnika iz Džepova Snova Branislava Makljenovića...

54 ***Kinđa***
Beogradski planinari, u organizaciji PK „Balkan", uspešno su ispenjali zahtevan vrh Severnog Banata...

GSS

56 ***Spasavanje iz smetova i evakuacija***
Spasioci uspešno evakuisali povređenu staricu, te spasili bračni par iz smetova...˝

PSIHOLOGIJA

60 ***„Nemoj da me lažeš", kaže Planina!***
Svi znamo da je planinarstvo mnogo više od prirode, hodanja i vrhova...

LAVINOZNO!

66 ***Zimovanje na Everestu***
ili, zašto nas planinare niko ne shvata ozbiljno

KES „ARMADILLO"

84 ***Dry-tooling***
SHS i Evropski kup u draj tulingu i takmičarskom penjanju u ledu...

SAVETI I TRIKOVI

108 ***Abeceda slaganja***
O pakovanju i nošenju ranca

OPREMA

114 ***Via ferrata***
Kakva oprema vam je potrebna za ovu, sve atraktivniju, planinarsku disciplinu

PROPELER

123 ***Novogodišnja trka u Šidu***
Održan 6. Šidski novogodišnji maraton, u organizaciji PSD „Železničar" Novi Sad - podružnica Šid...

EKOLOGIJA

126 ***Mini hidroelektrane:***
Tihi ekocid Srbije

WWF

132 ***Hajka na vukove usred nacionalnog parka***

134 ***Vlažna staništa prirodno rešenje za klimatske promene***

PUTOVANJA

136 ***Sedam veličanstvenih ruskih planinskih vrhova***

144 ***Pet manje poznatih ruskih destinacija za prave avanturiste***

Prodavnica planinarske opreme „Outdoor shop”

MOGUĆNOST PLAĆANJA NA RATE ČEKOVIMA GRAĐANA

Beograd, Višegradska 6 • 011/36-13-604 • www.outdoor-shop.rs

La sportiva TRANGO

La sportiva TRANGO

La sportiva TRANGO

ASOLO visokogorske cipele 6b

ASOLO Elbrus

ASOLO Shira

La sportiva MUTAN

La sportiva AKIRA

DEUTER ranac NOMI
Cena: 5.200 dinara

DEUTER speed lite

DEUTER speed lite 26 SL

Austrialpin cepin

Austrialpin univerzalne dereze

BLACK DIAMNOD rukavice

POPUST 20%

POPUST 20%

BLACK DIAMNOD rukavice

TREKMATES SHEL rukavice
4.400 dinara

PINGUIN vreća Extreme do -24
Cena: 9.700 dinara

Samonaduvavajuća podloška
5.900 dinara

AURA kuvalo+posuda, električni starter

POPUST 35%
Sa 5.090 na 3.300 din.

Polari 250 g

Shel jakna

POPUST 20%
Sa 9.900 na 7.900 din.

Čarape Merino
Cena od 850 dinara

BEAL čeone lampe
Od 1.900 dinara

Fearata setovi

„Planina, kao sastavni deo mog života, predstavlja veliki izazov. Za taj izazov i probijanje sopstvenih granica neophodna je kvalitetna garderoba. ***MERINO*** vuna je nešto bez čega je ne odlazim na ekspedicije, penjanje, pešačenje. Njeni benefiti su zadivljujući. Ona diše i reguliše temperaturu našeg tela i u ekstremnim uslovima, ne stvara neprijatne mirise, odvlači vlagu i pruža udobnost, a ne osećaj sintetike i vlage. Uz ***MERINO*** ja penjem sigurnije. .”

Kristina Dimitrijević

Facebook: merino world
Instagram: merino.world
www.merinoworld.shop

100% MERINO
WOOL ACTIVE WEAR

PURE NEW WOOL

OD SVAKODNEVNOG DO EKSTREMNOG

SEAMLESS
MERINO
WOOL

SEAMLESS
MERINO
WOOL

Merino world
WOOL PERFORMANCE

Facebook: merino world
Instagram: merino.world
www.merinoworld.shop

www.popustinaputovanja.rs

NAJPOVOLJNIJI ARANŽMANI NA JEDNOM MESTU

Postanite PATREON podržite naš rad

DONIRAJ PayPal

MOJA PLANETA 76 ● februar 2019.
Besplatni outdoor magazin za aktivan život ● PDF izdanje

Osnivač i izdavač:
Studio za dizajn „Smart Art"
Adresa redakcije:
Narodnog fronta 65, 21000 Novi Sad
Glavni i odgovorni urednik:
Jovan Jarić (jovanjaric@mojaplaneta.net)
Art direktor:
Marica Puškaš
Prelom:
Studio za dizajn „Smart Art"
Fotografije:
Dreamstime, Pixabay, Studio za dizajn „Smart Art"
Advertajzing:
062/22-37-47

Izdanje je besplatno i distribuira se u PDF formatu, putem elektronske pošte. Stari brojevi se mogu dowloadovati iz arhive sa Internet adrese: www. mojaplaneta.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Biblioteka Matice srpske, Novi Sad
796.5
MOJA planeta [Elektronski izvor] : besplatni outdoor magazin za aktivan život / glavni urednik Jovan Jarić . -
Online izd.- Elektronski časopis . - 2010, br. 1 - . -
Mesečno .- Dostupno na http: //www.mojaplaneta.net
ISSN 2217-3307
COBISS.SR-ID 255946503
Magazin upisan u Registar javnih glasila Srbije pod registarskim brojem:
DE: 000002

Izdavač zadržava sva prava. Svi autorski tekstovi, fotografije i ostali sadržaji objavljeni su uz odobrenje autora. Svi pisani i foto materijali u vlasništvu su Studija „Smart Art" i autora. Kopiranje, dalja distribucija tekstova (delimično ili u potpunosti) i fotografija u komercijalne svrhe zabranjena je u svim medijima bez pismene dozvole Studija „Smart Art" i autora. Tekstovi i fotografije se objavljuju isključivo bez novčane naknade. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za sadržaj i istinitost reklamnih poruka i tekstova. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za štamparske i nenamerne greške. Redakcija nije obavezna da vraća i odgovara na primljene rukopise, fotografije i elektronsku poštu.

ČITAJTE NAS PREKO SMARTPHONA
Naše novine takođe možete da čitate koristeći aplikaciju NOVINARNICA.NET (za android operativni sistem), a magazin potražite u kategoiji besplatne novine. Aplikaciju možete da skinete na sledećem direktnom linku:

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Stare brojeve magazina „Moja planeta" možete skinuti sa Internet adrese:
www.mojaplaneta.net
na linku ARHIVA

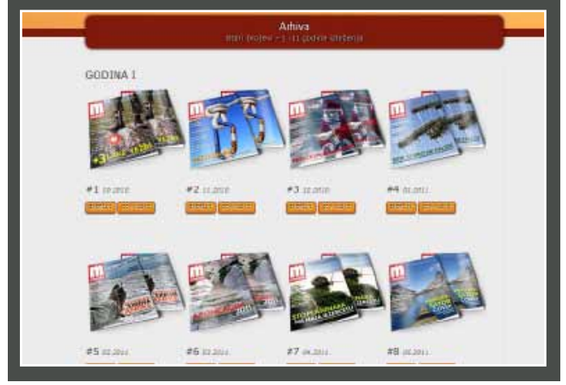

SLEDEĆI BROJ MAGAZINA „MOJA PLANETA" IZLAZI 1. APRILA 2019.

Bjelasica i Komovi, Nacionalni park „Biogradska Gora”

Razmer: 1:60.000
Format: 66 x 94 cm
Format savijene: 12 x 23 cm
Opis: Na planinarsko-turističkoj karti planina Bjelasica i Komovi prikazana je granica nacionalnog parka Biogradska Gora sa granicom zaštićenog područja. Na poleđini karte date su turističke informacije sa fotografijama i tekstovi o planinama Bjelasici i Komovima, nacionalnom parku i gradovima Kolašin, Bijelo Polje, Mojkovac, Berane i Andrijevica, koji se nalaze na obodu planine Bjelasice.
Cena: 450 din. + PTT

Stara planina, park prirode

Razmer: 1:50.000
Format: 67 x 96 cm
Format savijene: 12 x 23 cm
Opis: Na planinarsko-turističkoj karti područja Stare planine i Pirota prikazano je područje parka prirode Stara planina sa granicama rezervata I i II stepena zaštite i lokacijama turističkog sadržaja. Na poleđini karte date su fotografije i podaci na srpskom i engleskom jeziku o odlikama oblasti Stare planine, flori, faunu i vegetaciji ovog područja i turističkim objektima i izletištima. U prilogu je data karta područja parka prirode i turističke regije u sitnijoj razmeri.
Cena: 450 din. + PTT

Rajac, planinarsko turistička karta

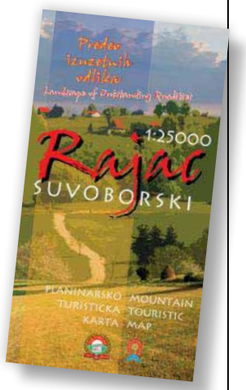

Razmer: 1:25.000
Format: 96 x 67 cm
Format savijene: 12 x 22 cm
Opis: Planinarsko turistička karta Rajca izrađena je u saradnji sa Planinarskim društvom „Pobeda” i na njoj je prikazano šire područje Rajca: od Ljiga na severu do Koštunića na jugu i od Struganika na zapadu do Boljkovca na istoku.
Cena: 450 din. + PTT

RADAN i okolne planine, planinarsko turistička karta

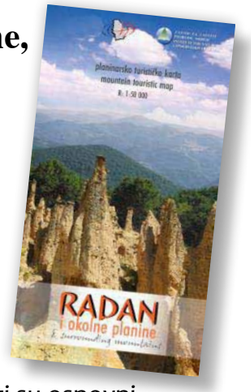

Razmer: 1:50.000
Format: 96 x 67 cm
Format savijene: 12 x 22 cm
Opis: Na karti je prikazano područje planine Radan planine i okolnih planina. Označeni su Đavolja varoš, Caričin grad i Prolom Banja sa turističkim objektima, stazama zdravlja i lovištima. Na poleđini karte dati su osnovni podaci o prirodnoj i kulturnoj baštini i turističkim objektima na tom delu Srbije na srpskom i engleskom jeziku sa odgovarajućim fotografijama.
Cena: 450 din. + PTT

Suva planina i Svrljiške planine, planinarsko turistička karta

Razmer: 1:55.000
Format: 96 x 67 cm
Format savijene: 12 x 22 cm
Opis: Na karti je prikazana Suva planina i Svrljiške planine sa prirodnom i kulturnom baštinom, turističkim objektima i obeleženim planinarskim stazama. Na poleđini karte se nalaze fotografije sa odgovarajućim tekstom na srpskom i engleskom jeziku.
Cena: 450 din. + PTT

Valjevske planine, planinarsko turistička karta

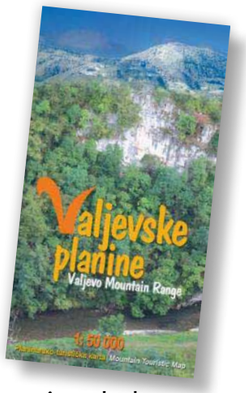

Razmer: 1:50.000
Format: 96 x 67 cm
Format savijene: 12 x 22 cm
Opis: Na karti je prikazano područje Valjevskih planina sa prirodnom i kulturnom baštinom i turističkim sadržajem. Na poleđini karte date su fotografije sa odgovarajućim tekstom na srpskom i engleskom jeziku.
Cena: 450 din. + PTT

Divčibare, planinarsko turistička karta

Razmer: 1:6.500
Format: 96 x 67 cm
Format savijene: 12 x 23 cm
Opis: Karta je izrađena na ortofoto podlozi sa prikazom turističkog sadržaja, planinarskim stazama, označenim vidikovcima i dr. Na poleđini karte dat je tekst sa fotografijama o turističkom sadržaju na srpskom i engleskom jeziku.
Cena: 450 din. + PTT

Nacionalni park „Fruška gora”

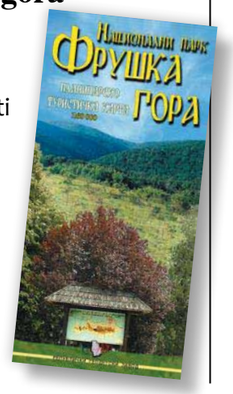

Razmer: 1:60.000
Format: 96 x 55 cm
Format savijene: 12 x 25 cm
Opis: Na planinarsko-turističkoj karti prikazano je područje nacionalnog parka Fruška Gora sa granicom zaštićene zone, granicama I, II i III stepena zaštite. Na poleđini karte nalaze se informacije o Fruškoj Gori i Sremskim Karlovcima sa fotografijama.
Cena: 450 din. + PTT

Vlasina, predeo izuzetnih odlika

Razmer: 1:30.000
Format: 97 x 96 cm
Format savijene: 12 x 22 cm
Opis: Karta prikazuje područje Vlasinskog jezera sa širim okruženjem, zaštićeno krajem 2005. godine kao predeo izuzetnih odlika „Vlasina” i kategorisano kao prirodno dobro od izuzetnog značaja za Srbiju. Na poleđini karte dat je tekst na srpskom i engleskom jeziku sa podacima o ovom predelu.
Cena: 450 din. + PTT

Nacionalni park „Tara”

Razmer: 1:50.000
Format: 75 x 60 cm
Format savijene: 12 x 25 cm
Opis: Na planinarsko-turističkoj karti prikazano je područje NP „Tara” sa rezervatima prirode, planinarskim i pešačkim stazama i turističkim sadržajem. U prilogu su fotografije vrsta biljaka i životinja. Na poleđini karte dati su plan grada Bajina Bašta i karta Šarganske osmice, kao i opisi turističkih izletišta.
Cena: 450 din. + PTT

EKOlist
ISKREN PRIJATELJ PRIRODI I ČOVEKU

Tel/fax: 021/780 - 537
Mobil: 065/888-08-57
E-mail: ekolist@yahoo.com
www.ekolist.org

***Prodaja u pretplati**

Distributer:
magazin „Moja planeta”
Karte možete naručiti na e-mail:
magazin@mojaplaneta.net

Potrebno je da nam pošaljete vaše ime, prezime, adresu, naziv karte koju želite i koju količinu naručujete.

20 PLANINARSKO-BICIKLISTIČKIH KARATA

FRUŠKE GORE

+ VODIČ SA OPISIMA STAZA NA 140 STRANA

Novo izdanje sa ucrtanim novim stazama Fruškogorskog maratona

Format: 46 x 34 cm
Format savijene: 17 x 15,5 cm
Tekstualni deo: 140 stranica + geografske karte [20 presavijenih listova]
Opis: Koliko ste se puta zapitali, boraveći na Fruškoj gori, kada ste na mnogo mesta oko sebe videli planinarsku markaciju (oznaku na drveću, putu, ogradi), beo krug i crveno srce u sredini: „Šta ovo znači?" Evo odgovora na to pitanje: To je markacija staza planinarskog maratona na Fruškoj gori, koju smo mi odabrali, kao simbol zdravlja. Ovom markacijom pokriveno je ukupno 19 staza maratona na Fruškoj gori, u ukupnoj dužini od 932,066 km, od čega je 97% staze u šumi.

Od sada ne bi smela da postoji dilema kuda koja staza vodi. Uz pomoć ovog vodiča moći ćete preko cele godine, a ne samo u dane kad se održava planinarski maraton, u vremenu koje vama odgovara, da odaberete bilo koju od staza maratona i da je bez ikakvih teškoća uspešno savladate. Ja vam savetujem da stazu birate uvek prema svojim trenutnim psihofizičkim mogućnostima, i nemojte birati onu koju volite, već odaberite onu koja će vas posle prolaska učiniti srećnijim i zadovoljnijim.

Pred vama je veliki izbor, staza je ukupno 19 i njima je pokriven najlepši deo naše lepotice Fruške gore. Karte koje imate u prilogu ovog vodiča biće vam od velike koristi. U opisu staza maratona često se pominje reč kontrolna tačka (KT), koja je bitna samo u dane održavanja maratona, kada se na posebnoj kontrolnoj knjižici overava prolazak kroz određeni predeo.

Vreme potrebno da se staza savlada, u vodiču je dato uz pretpostavku lagane šetnje i uživanja u planini. Dobro fizički i psihički pripremljeni ljubitelji prirode, dato vreme će znatno, znatno skratiti.

Poštovani planinari, maratonci, planinski biciklisti, ljubitelji prirode i rekreacije u njoj, zaljubljenici u Frušku goru, zarazite se prirodom zarad zdravlja – poštujmo prirodu, postignimo nedostižno...

Cena kompleta: 1.000 din + PTT

PORUČITE

Karte možete naručiti na mail:
magazin@mojaplaneta.net

Potrebno je da nam pošaljete vaše ime, prezime, adresu, broj telefona, koju kartu želite i koju količinu naručujete.

KAMBODŽA

UKRATKO O...

Kambodža je poznata po svojim velikim netaknutim plažama, malim ostrvima i veličanstvenim hramovima. Ova regija ima nekoliko uzbudljivih pešačkih staza okruženih prirodnim pećinama i divljim životinjama, daleko od gužve gradskog života.
Na slici: Angkor

Pet zanimljivih pešačkih staza u KAMBODŽI

Najbolje vreme za planiranje izleta u Kambodžu

Budući da je planinarenje aktivnost na otvorenom, klima i vreme igraju bitnu ulogu.
Pravo vreme: Od novembra do marta, vreme u Kambodži je idealno.
Pogrešno vreme: Temperature u Kambodži su visoke od marta do septembra. Pešačenje u Kambodži definitivno se ne preporučuje tokom ovih meseci.
Kiše i vlažnost: Tokom juna, jula i avgusta, monsuni u ovoj regiji su na vrhuncu i sve planinarske staze su obrasle bujnim zelenilom. Iako ovaj prizor ostavlja veoma lep utisak, postoji velika količina vlage u atmosferi zbog koje je pešačenje vrlo neugodno.

Zanimljiva mesta za pešačenje u Kambodži

Navešćemo regije koje nude najbolja iskustva za planinarenje u Kambodži.

1. Provincija Mondulkiri

Mondulkiri je istočna provincija Kambodže sa velikim mogućnostima za planinarenje. S brdima, planinama i gustim džunglama u kojima živi pleme Hill. To je i regija s najvećim brojem slonova. Pokrajina Mondulkiri zaista je raj za planinare.

2. Planina Kulen u Siem Reapu

Planina Kulen smeštena je u severozapadnoj regiji Kambodže. Siem Reap je popularno odredište za planinare, jer postoje mnoge raznolike pešačke staze koje se protežu kroz džunglu, veličanstvene slapove i razne retke oblike flore i faune.

3. Predgrađe Phnom Penha

Popularne planinarske destinacije na periferiji Phnom Penha uključuju Koh Dach i Udong, koje imaju brojne pešačke staze u raznolikom tropskom ambijentu. Do Koh Dacha možete da se dođe brzom vožnjom trajektom iz Phnom Penha, dok je Udong je udaljen jedan sat od Phnom Penha.

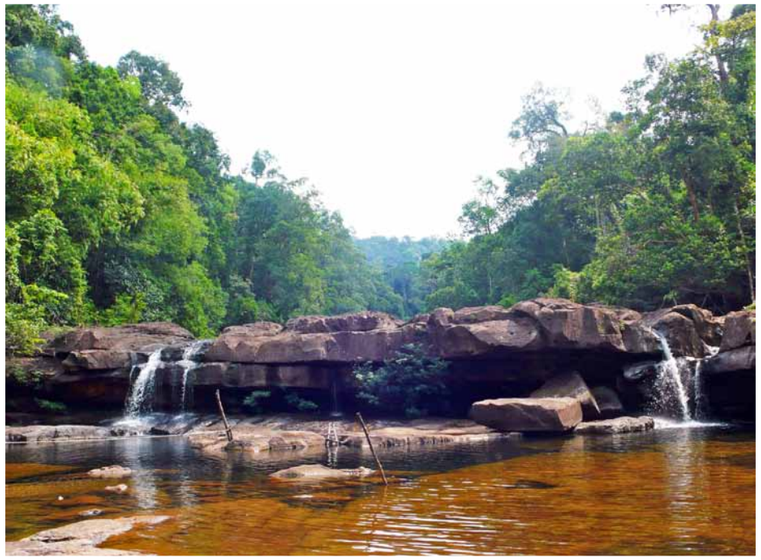

4. Planine Kardamoma

To je najveća prašuma u Aziji i obiluje egzotičnom florom i faunom, skrivenim selima, prostranim travnjacima i gustim šumama, koje čekaju da ih istraže avanturisti.

5. Provincija Ratanakiri

Ratanakiri ima najrazličitije staze koje nude najbolje iskustvo pešačenja u Kambodži. Postoje staze za početnike i one dosta zahtevnije i ima mnogo neverovatno zanimljivih pešačkih tura. Ova provincija je takođe poznata po tome što se u njoj nalazi najveći park u jugoistočnoj Aziji.

FOTO: JAMES WHEELER, DAMIAN ZAMORANO MARTÍN, MARINA ALEX, GRAHAM HOBSTER, TIMON SEIBEL, RSEL RAMSCH, ETHAN CROWLEY

VISOKOGORSTVO

Kroz prozore HIMALAJA

Živko Tomić Žile *i ja,* ***Mladen Pegaz****, pozdravljamo se sa najbližima. Idemo u mesto o kome nismo često razgovarali ali koje smo mnogo želeli da posetimo...*

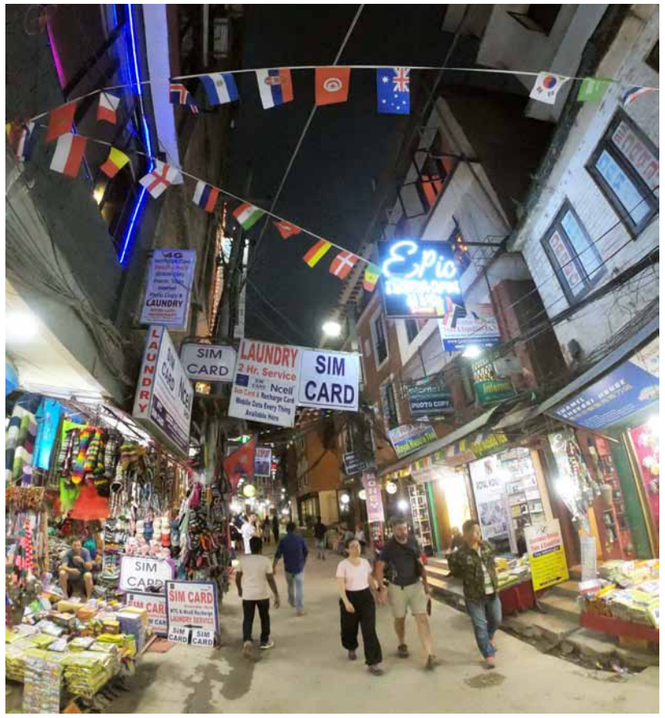

Drugog oktobra 2018. godine, oko 12,30 h, na beogradskom aerodromu „Nikola Tesla", Živko Tomić Žile i ja, Mladen Pegaz, pozdravljamo se sa najbližima. Pozdravljamo se i on i ja, kao da ispraćamo jedan drugog, a zajedno putujemo. Idemo u mesto o kome nismo često razgovarali ali koje smo mnogo želeli da posetimo.

Nekoliko godina ranije, jedne večeri, zazvonio mi je telefon, bio je to Žile. „Jel gledaš?" Odgovorio sam mu: „Gledam!" Veza se prekinula. Nisam mu rekao šta gledam, kao ni on meni, ali smo znali da gledamo isto: jedan od mnogih dokumentaraca o Himalajima. Nakon tog telefonskog razgovora smo retko pričali o Himalajima ali smo zato često o njima razmenjivali linkove i video snimke.

Za avgust 2018. bio je planiniran uspon na Lenjinov vrh na planini Pamir, ali je odložen. To je bio prvi trenutak kada sam pomislio da bih možda mogao otići na Himalaje. Oktobar je mesec kada je vreme predvidljivije, a Himalaji pitomiji, možda i najmanje surovi. Pitanja u glavi su se nizala: da li ću stići da se psiho-fizčki pripremim? Koju rutu da odaberem? Koliko dana ostati? Nisam želeo da odem toliko daleko a da ostanem kratko vreme. Činilo mi se da ima puno pitanja i nedovoljno vremena da na svako pronađem pravi odgovor. Kada sam Žiletu ispričao plan puta nije se dvoumio nijednog trena. Jedina preprka u tom trenutku za naš odlazak mogao je biti njegov posao. Plan je bio da provedemo ukupno 25 dana na Nepalu od kojih 19 dana na treku. Srećom, njegov poslodavac je imao razumevanja i na tome mu se mnogo zahvaljujemo.

Rutu sam odabrao mnogo lakše nego što sam očekivao. Povezao sam tri razlicita staze u jednu. Spojio sam Tri prolaza, Everest bazni kamp (EBC) i Island peak. Sva tri treka su imala deo puta u kom su se presecala i koji im je bio zajednički. To su bile standardne rute od kojih je

najpoznatija i najzvučnija svakako bila ruta Everest bazni kamp. A kako i ne bi kada se sa tog mesta polazi na krov sveta, Mont Everest (8.848 m). Najviši od najviših. Ruta koju sam napravio bila je kružna, takve su mi omiljene. Za isto vreme, prođeš mnogo više. Znao sam da će biti zanimljivo, ali sam želeo i da vidimo što više. Zato mi se plan i činio kao savršen. Krug je bio takav, da smo prvo išli preko Tri prolaza i EBC i na kraju, kao dobro aklimatizovani na Island peak (6.189 m), našu najvišu tačku na treku. Nama je ovo bio potpuno logičan smer ali su nam domaćini naglasili da je to suprotan smer od standarnog i da će nam biti dosta teže, što je za nas predstavljao samo još jedan izazov u nizu.

Kada smo stigli u Katmandu, glavni grad Nepala, bili smo malo zbunjeni onim što smo videli. Grad loše infrastrukture i konfuzije u svakom smislu. Pešaci koji prelaze ulice kao gazele jer ih vozači praktično i neprimećuju. Ogroman broj automobila i motocikala čiji je najznačajniji deo dodatne opreme sirena sa koje ne skidaju prst. Bez saobraćajnih znakova i semafora, u oblaku prašine, sa kablovima i žicama koje vise sa bandera i stubova, ljudi koji nose maske. Za nas čudno, za njih normalno. Pokušali smo da se kulturološki kao i svi drugi šokovi, ne primete.

Hotel u kome smo bili smešteni nalazio se u delu grada koji se zove Thame. Deo grada koji je ipak malo ličio na ono što su naše oči navikle da vide. Tu su hoteli, restorani, prodavnice, galerije, manja buka i ne prevelika gužva, i ljudi koji su umesto maski imali osmeh na licu. Nismo znali da li su ti osmesi bili samo zbog toga što su hteli da nam prodaju nešto od svoje robe ili su bili krajnje iskreni, tek, bilo ih je jako lepo videti i imati utisak da im je drago što smo tu. Nama svakako jeste.

Na večernjem brifingu smo dobili sve potrebne informacije vezane za sutrašnji polazak, kao i za celokupni trek. Tada smo našim domaćinima saopštili da ćemo sami nositi svoje rančeve tj. naše stvari. Kada smo ih izmerili vaga je pokazala nešto malo preko 20 kg po rancu i to bez vode. Oni su bili u čudu i nekoliko puta su nas pitali da li smo sigurni u toj našoj nameri. Naravno da smo sigurni, mislio sam se u sebi, spremali smo se za to. Spremali smo se da bude drugačije, zanimljivije i izazovnije. Dva dana pred polazak na Himalaje bio sam na Vihrenu i grebenu Končeto sa rancem od 18 kg na leđima. Vikend pre toga sam, sa istim tim rancem, išao na Rtanj s južne strane na severnu i nazad, što se kaže - prečkao Rtanj. Pre Rtnja išao sam na Olimp - Mitikas direktno iz Priunija, oko 1.800 m uspona, naravno sa „onim" rancem.

Uz sva druga planinarenja i redovno trčanje, zaista sam se osećao spremno. Treking bilo gde na Himalajima nije lak ni za Nepalca koji živi u gradu, a zašto bi onda bio lak za nas. Znali smo gde idemo i za šta se spremamo i zato smo imali puno samouzdanja.

Na malom aerodromu za lokalne letove bila je gužva. Veliki broj ljudi, planinara koji su sedeli na svojim ogromnim putnim torbama zbog kojih je sve izgledalo još tesnije i skučenije. Imali smo rezervisan let za Luklu, mesto na 2.800 m odakle počinje naš trek, u kome se nalazi kratak aerodrom. Čuvena kratka pista pod nagibom, uzbrdo za lakše sletanje i nizbrdo za lakše uzletanje. Pri sletanju kraj piste je betonska prepreka, a pri uzletanju - odsečena litica. Čovek bi pomislio da ne postoji uzbudljiviji način za početak avanture, ali na našu radost, to nije bio slučaj. Zbog niskih oblaka i lošeg vremena u Lukli, svi avionski letovi bili su otkazani do daljnjeg. Pred nama su bile dve opcije. Prva je bila da sačekamo naredni dan i bolje vreme, zbog čega bi na samom početku potrošili jedan rezervni dan i dosta rizikovali da potrošimo i drugi ukoliko se vreme ipak ne poboljša. Zato smo se bez mnogo razmišljanja odlučili za drugu opciju, možda to nije bio najskuplji taksi u životu, ali je sigurno bio taksi sa najlepšim pogledom. Vožnja helikopterom od 75 minuta bila je savršen početak, toliko uzbudljiv da sam se osećao kao da i sam lebdim iznad svih tih vrhova i oblaka zakačenim za njih. Prvi put da sam zavideo pticama na perspektivi iz koje vide svet, bio je to jedan potpuno neverovatan osećaj.

Zbog magle smo sleteli u Surkhe na 2.300 m, livadu okruženu s jedne strane brdima sa gustom šumom, a sa druge strane visokom liticom iznad reke. Još samo da se pojavi dinosaurus ili neka druga davno izumrla životinja, i da sve bude kao u nestvarnim avanturističkim filmovima. S obzirom na promenu mesta polaska na trek, imali smo 500 m uspona više da pređemo, što smo dočekali sa velikim osmehom.

Na putu do Namche Bazara prošli smo kroz nekoliko manjih sela i u jednom od njih prenoćili. Usput smo posmatrali meštane kako obavljaju svoje svakodnevne aktivnosti ne mareći za nas i druge planinare, kojih je bilo jako puno, što je i razumljivo jer je put od Lukle do Namcheta bio zajednički za sve trekove. Prošli smo kontrolnu tačku za ulazak u Sagarmanta (Everest) Nacionalni park, nekoliko puta presekli reku Dudikoshi i prešli preko pet visećih mostova. Na Hilarijevom mostu, najvišem i najdužem, na sredini mosta se zaglavio karavan sa jakovima. Vodećem jaku se za tovar koji je nosio zakačio deo zastavica sa molitvom, koju planinari kače na most za sreću. Za sve nas napeta situacija, a za lokalce svakodnevna, rešena je brzo i put je nastavljen dalje.

Namche Bazar, na 3.440 m, najveće je selo i dom Sherpa naroda. Poslednja stanica na kojoj možete da birate, gde je ponuda velika, od hrane do kozmetike, od planinarske odeće do suvenira. Što je visina veća, ponuda je manja - tako su nam rekli. Ovo je prvo mesto gde postoji mogućnost da se vidi Mont Everest, a da bi došli do Everest ViewPoint-a mora se popeti iznad sela, na 3.880 m što je ujedno bila i aklimatizacija. Od Namcheta smo imali svakodnevne večernje brifinge, od toga kako je prošao dan do onoga šta nas čeka sutra, kao i preventivno merenje pulsa i nivoa kiseonika u krvi. Ovo je bio veoma važan deo našeg puta jer smo morali biti upoznati sa našim psihofizičkim stanjem. Uslovi u kojima smo boravili bili su drugačijih od onih na koje smo navikli i svaka promena bila bi značajna. Bili smo svesni da želja ne sme nadvladati razum. Pili smo

u proseku oko pet-šest litara vode i oko litar čaja, što je bilo veoma bitno kada smo boravili na visinama preko 5.000 m. Apetit nam je bio odličan, a izbor hrane u lodžovima (planinarski dom) veoma dobar bez obzira na visinu na kojoj smo bili. Prihvatio sam preporuku da ne jedem meso zbog načina čuvanja i skladištenja. Žile je vegetarijanac, a ja nisam želeo da zbog mesa dođem u neku nelagodnu situaciju. S obzirom da u tanjir uz povrće i salatu volim da dodam i dobar komad mesa, kao alternativu poneo sam iz Srbije slaninu i čvarke. Čvarci su vrlo brzo postali veliki hit među Kinezima i Indijcima koji su se našli s nama za stolim. Dopao im se ukus a još više objašnjenje šta je to „candy pork" (bombona od svinje).

Naš trek nas je iz Namacheta vodio na levu stranu brda, kroz udolinu uz reku Bhote Koshi. Sve druge trekove put je vodio na suprotu stranu, što je značilo da krećemo delom puta koji će biti slikovitiji i sa manje ljudi. Vrhovi su se smenjivali jednan za drugim dok hodamo vijugavom stazom prateći reku koja je bila uzana i sa malo vode, ali sa veoma širokim rečnim koritom punom izvaljanog krupnog kamenja koje nas podseća koliko može biti snažna i moćna kad sine Sunce i krene otapanje snega. Sa svakim sledećim selom i sa povećanjem nadmorske visine, pogledi su bili sve lepši i živopisniji. Na visini od oko 4.000 m nestao je i poslednji oblik vegetacija. Dok smo se približavali selu Lumde na 4.368 m sve više bio je dominatan vrh Cho oyu 8.201 m, šesti najviši vrh na svetu, koji nas je od tog trenutka sve vreme pratio kao Mesec Zemlju.

Jutro kada smo krenuli ka Renjo la prolazu, prvom od tri koliko ih ima, sačekao nas je prvi ozbiljniji mraz. Nisam siguran koliko je bilo stepeni ispod nule, ali je zbog mraza i sunca koje se još nije pojavilo iznad okolnih vrhova sve izgledalo kao da smo na Marsu. Čudan, ali snažan i uzbudljiv osećaj. Prvi put smo prešli visinu od 5.000 m i bili smo vrlo srećni, zadovoljni činjenicom da visunu savladavamo sa relatvnom lakoćom. Daleko od toga da nam je bilo lako stići do Renjo la 5.360 m. Za to se pobrinulo stenje i kamenje koje je bilo postavljeno kao stepenasta staza nejednakih visina i širina što je određivalo i dužinu naših koraka. Ovde smo prvi put osetili stvarnu težinu naših rančeva, kao i težinu odluke da ih sami nosimo. Izlaskom na Renjo la kao da smo izašli na neku veliku terasu sa fantastičnim pogledom koji seže jako daleko, a koji u isto vreme čini da vam je sve na dohvat ruke. Sedimo na toplom kamenu kao u nekoj udoboj fotelji i posmatramo vrhove ka kojima će nas put odvesti, bez priče, bez suvišnih pokreta. Osluškujemo samo lagani huk vetra i želimo da trenutak traje što duže ili bar dovoljno dugo da ga kao takvog možemo memorisati u našim glavama.

Dok smo se spuštali sa Renjo la, sve vreme ispred nas smo gledali u jezero Gokyio Tsha, nestvarne tirkizno-plave boje i dubine od 43 m. U istoimenom selu smo prenoćili i sledećeg jutra poranili na obližnji vrh Gokyo Ri 5.360 m kako bi videli izlazak sunca iznad Mont Everesta ali i vrhova Makalu, Lobuche, Cholatse, Tabuche, Cho oyu. Divovi su toliko visoki, da je dan uveliko trajao a da Sunce još nije sinulo iznad njih. Ovo nam je bio dan odmora ali i dodatna aklimatizacija.

Prelazak preko Ng ozumba, glečera koji se nalazi na 4.700 m bio je veoma zanimljiv, što zbog vijuganja i traženja najprohodnijeg puta tako i zbog osećaja da smo ponovo sleteli na Mars. Neverovatne količine masivnog kamenja koje led i sneg valjaju od vrha Cho oyu 8.201 m odakle počinje, i tako celom svojom dužinom stvarajući tako glečer dug 36 kilometara, najduži na Himalajima.

Prelaskom Ng ozumba glečera polako smo se približavali drugom prolazu, Cho la koji se nalazi na visini od 5.420 m. Sa dosta užim pogledom na okolinu u odnosu na prvi prolaz, ali svakako posebnim jer se odmah pri spuštanju sa njega prelazi preko glečera koji je zaleđen a gde u isto vreme teku potočići vode. Ovde smo prvi put ugledali vrh Ama Dablam (6.856 m), koji će postati naš novi pratilac na putu i koji predstavlja pravu planinarsku poslasticu zbog visine i načina na koji se penje.

Prolazeći pored jezera Chola Tsho, koji nastaje od istoimenog lednika ispod planine Cholatse (6.335 m) i planine Tabuche (6.367 m) koji su jedni od najčešće penjanih tehničkih vrhova u ovom delu Himalaja, uključujemo se na standardnu rutu koja preko mesta Lobuche vodi do sela Gorakshep na 5.140 m. Iz Gorakshepa krećemo sa dosta ushićenja. Krenuli smo ka mestu na kom je početak nečeg najizazovnijeg, najuzbudljivijeg, najvećeg. Početak onoga što je većini planinara, ako ne i svakom, sigurno bar jednom u životu palo na pamet, uspon na Mont Everest (8.848 m). Bilo u zbilji ili šali, samo saznanje da je Everest najviša tačka na svetu predstavlja izazov i potajnu želju, duboko skrivenu u nama. Dolaskom u Everest bazni kamp (EBC) svako od nas je osetio kako se lift u stomaku lagano penje nagore. Nek se bar lift penje kad mi ne možemo. EBC se nalazi na Khumba glečeru na 5.364 m. U oktobru je kamp prazan, jer se Everest penje u maju kadu su vremenski uslovi najpovoljniji i tada je tu pravi mali grad. Everest se praktično i ne vidi iz EBC. Najbolje se vidi na samoj ivici glečera, neposredno pre spuštanja ka baznom kampu. Iako udaljen svega nekoliko kilometara od nas, pokazao nam je svu svoju moć. Vetar koji je duvao raznosio je suv sneg nekoliko stotina metara u krug. Nakon povrtaka iz EBC puni utisaka, dok smo sedeli i pili čaj od đumbira, razmišljao sam kako je manje od jedan odsto svetske populacije istrčalo bar jednom u životu maraton. Razmišljao sam koliko smo mi srećni i počastvovani, jer smo se našli u malom krugu ljudi koji su osetili i doživeli, boraveći na Himalajima, ono što ni sam nisam siguran na koji način bih opisao. To jednostavo treba doživeti! I svaki put kada bi pomislili da je to to, da ne postoji nešto što nas može ponovo iznenaditi, preplaviti tim čudnim osećajem radosti i sreće, mi napravimo sledeći korak koji nas odmah dematuje. Tako je bilo i kada smo se popeli na brdo Kala Patthar 5.550 m gde smo posmatrali zalazak Sunca nad Everestom. Everest na kome su divljali vetrovi, obasjan zlatnim zracima izgledao je kao da gori, kao sama užarena površina Sunca. I dok se „vatra" na Everstu stišavala, naše uzbuđenje je i dalje raslo. Puls nas je podsećao da treba da udahnemo duboko, da se opustimo, da postaje sve hladnije i da je vreme za povratak u lodž (planinarski dom) i naše vreće za spavanje.

Lodžovi su bili čisti i uredni, a sobe dovoljno velike i udobne za prijatan boravak. Sa opremljenošću i komforom bili su iznad naših očekivanja, iako skromno, sve je zadovoljavalno osnovne potrebe. Svaki lodž ima jednu veliku prostoriju koja je dnevni boravak i trpezarija, gde se na sredini nalazi peć, nešto slično poput bubnjare, koja se loži sušenom balegom od jaka u popodnevnim časovima. Kupatila su opremljena protočnim bojlerima i tušaranje je moguće toplom vodom, trebalo se samo prilagoditi temperaturi u njima koja je bila skoro ista kao i spoljna. Iako je bazirana na testu, pirinču i povrću, hranu možete iskobinovati tako, da vam ne dosadi posle samo tri dana. U većim lodžovima postoji i mogućnost plaćana i platnim karticama.

Na putu ka trećem prolazu Kongma la, prešli smo glečer Khumba, koji kreće sa visine od 7.600 m između Everesta i Lhotse-Nuptse grebena i najviši je glečer na svetu. Pored toga što se na njemu nalazi Everest bazni kamp 5.364 m,

predstavlja i prvu ozbiljnu i opasnu prepreku prilikom uspona na Mont Everest na južnoj trasi jer se na samom početku rute na 5486 m nailazi na Khumba Icefall gde se pukotina prelaze preko merdevina.

Kongma la je treći prolaz prolaz na 5535 m i predstavlja još jednu terasu sa izuzetnim pogledom. Zaista je bilo uživanje dok smo na suncu sedeli i pili čaj od djumbira i posmatrali dominantne vrhove Lhotse, Ama Dablam i po prvi put Island peak, naš krajnji cilj. Za ovaj prolaz kažu da je možda i najteži za savladavanje, što mi zaista nismo tako doživeli. Tome je sigurno doprinela dobra aklimatizacija jer su nam telo i um savršeno radili. Ranac je postao praktično deo našeg tela, tako da smo mogli samo da uživamo i sa velikim isčekivanjem posmatramo šta nam donose novi koraci.

Iz sela Chhunkhung 4.730 m smo se uputili ka baznom kampu Island peak koji je na 5.000 m. Ovde smo bili smešteni u šatoru. Prilično komotnom i dosta udobnom. Dočekali su nas sa sirom, keksićima i čajem. Nakon kraćeg odmora, imali smo podešavanje tehničke opreme (pojaseva, dereza, malpe...), kao i probu i kraću obuku. Završni uspon je planiran za sva sata posle ponoći. Legli smo oko 17 h ali znali smo da nećemo moći da spavamo jer nam je mozak radio isuvuše brzo. Do sada je sve bilo po planu, nismo imali nikavih teškoća i želeli smo da nam uspon na Island peak bude trešnja na vrhu torte. Dobro smo se pripremili, odlično aklimatizovali i pucali smo od samopouzdanja. Istovremeno smo vodili računa da ne stvorimo sebi nepotreban pritisak koji bi nas mogao sputati u nekom trenutku. Bili smo svesni da smo već puno toga uradili i da smo ispunili sva svoja očekivanja. Zato i jesmo išli kontra krug u odnosu na druge i ostavili Island peak za kraj.

Na završni uspon smo krenuli po planu. Sa nama u ekipi bili su bračni par iz Francuske, Meksikanac i Kinez. Nas dvojica smo imali svog penjačkog vodiča i jako smo brzo napredovali. Ostali su počeli da zaostaju i svetlost njihovih lampa je brzo počela da se gubi. Ubrzo smo počeli da pristižemo i ekipe koje su krenule iz visinskog campa (High Camp) sa 5.600 m. Vodič je bio jako dobar i tačno je procenio naše mogućnosti. Pauze je uvek pravio na vreme, bile su kratke i efikasne. Sa svitanjem smo stigli do dela gde

počinje sneg. Stavljamo dereze i ubrzo dolazimo do dela gde treba da se ide preko merdevina kako bi prešli preko pukotina. Nešto što sam do sada viđao samo na televiziji nalazi se ispred mene. Uzbuđenje u meni raste dok čekamo u redu da pređemo jedan po jedan, vreme nekako sporo prolazi i hladno je. Od adrenalina mi hladnoća ne smeta, čak i prija. U daljini se vide planinari koji su već krenuli uz vertikalu, sitne tačke koje primećujete da se kreću samo ako se baš dobro zagledate. Dolazi red i na mene da pređem preko merdevina, toliko mi je bilo vruće da sam hteo da se skinem u majicu. Nakog kraćeg blagog uspona dolazimo do postavljenih užadi koja uz strmu vertikalu vode skoro do samog vrha. Kačimo se malpom na uže i krećemo lagano na završni uspon pod vrlo oštrim uglom. Na vrh Island peak 6.189 m smo izašli u osam sati. Vedro, bez i jednog oblaka. Vrtim se u krug i ne želim da stanem. Pogled koji puca desetinima kilometara u krug. Tu su svi, cela ekipa koja je bila sve vreme s nama na putu, vrhovi Lhotse, Ama Dablam, Makalu, Cho oyu... Samo smo sada bili bliži, bolje smo ih osetili i doživeli. Osim vetra koji je nešto jače duvao, vreme je bilo savršeno. Nije nam se silazilo.

Dok smo se spuštali sa vrha, osećao sam blago zatezanje na licu. Bio je to prirodni „face lifting", jer osmeh nije prestajao. Uživali smo u pogledima i svemu onome što nismo videli dok smo se hodali po mraku. Kada smo stigli do kampa, nismo znali da li da sednemo, legnemo ili da samo nastavimo dalje. Želeli smo reći mnogo, a ipak smo ćutali, uživajući u trenutku, jer će za priču biti puno vremena.

U naredna dva dana smo stigli do Lukle. Dan ranije od planiranog. Bili smo zdravi, dobro se osećali. Ispunili smo sve ciljeve. Svi naši planovi su se pokazali kao dobri zbog čega smo imali poseban osećaj sreće i zadovoljstva. U avanturi koja je trajala 18 dana prepešačili smo 181 km, imali 11.360 m uspona i 9.700 m spusta. Avanturu smo završili onako kako smo i počeli, samo ovoga puta uzletanjem sa aerodroma u Lukli, sa puno uzbuđenja i prelepih pogleda. ■

GOLEMI KAMEN

staroplaninski vrh sa stotinu panorama

*Zaboravljeni kraj **Stare planine** iznenadio je **kragujevačke planinare** lepotom divljine i mnoštvom vidika...*

Gotovo svi planinari su bar jednom doživeli da neplanirani događaji prekinu pohod do željenog vrha. Malo li je uspona koji su zbog „viših sila" odloženi ili okončani na samom početku? Utisci sa takvih akcija često nisu pozitivni, a devize da „planina neće pobeći" i da će „biti još dana za megdana" tada se uglavnom pominju kao blaga uteha. Još se više od navedenih akcija pamte i one u kojima je upornost i odlučnost pobedila sklonost da se odustane. Ponekad se čini da priroda iskušava čoveka. Nagrađuje samo najhrabrije i najodlučnije aktere, koje nije uspela da pokoleba ili odvrati od odlaska u planinu.

Poseta Staroj planini, grebenu severno od najvišeg vrha - Midžora, u početku je kod planinara PD „Žeželj" pobudila nedoumice i strepnju. Zadivljujući vidici i netaknuta priroda su utisci koji su ipak preovladali kada se nakon povratka kući podvuče crta.

Start planinarenja je trebalo da bude iz sela vrlo čudnog naziva - Gravaljosa. Zbog snega i leda na putu uspon je morao početi dosta niže - od asfaltnog puta u selu Crni vrh. Gledajući kako naša vozila bezuspešno pokušavaju da savladaju prvi veći nagib, na samom skretanju za planinsko selo, bili smo prinuđeni da umesto sa visine od 1.000 metara nad morem krenemo sa svega 780 m. Ova promena u startnoj lokaciji uspona produžila je trasu za oko 2,2 km u jednom pravcu, odnosno vremenski za više od jednog časa.

Krećemo dakle na uspon sa glavnog puta koji povezuje mesto Kalnu sa ski-centrom Stara planina. Vreme je tmurno i veoma hladno. Krupne pahulje koje sporo lebde oko nas pomalo izazivaju sumnju kod planinara. Plan se već na samom početku promenio i sada je pred nama trasa ukupne dužine od oko 22 km. Nije to mala distanca, pogotovo ako se ima u vidu da je visinska razlika celih 1.300 m. Pojedini učesnici uspona već pominju mogućnost posete najbližoj kafani ili domaćinstvu u kome bi se mogao kupiti sir. Menjajući temu razgovora izbegavam dodatno širenje defetizma i negativnosti. Idemo napred, pa ćemo videti kuda možemo stići.

Selo Gravaljosa je skup nekoliko veoma razbacanih ma(ha)la po obroncima Stare planine. Svi zabačeni zaseoci odvojeni su strmim padinama i bukovim šumarcima. Kuće su uglavnom stare, nakrivljene i sa poderanim fasadama. Retko na kojoj primećujemo dim iz odžaka. Susrećemo konačno starijeg meštanina. Kaže nam da planinare retko viđa. Čudi se da smo po ovakvom vremenu uopšte krenuli na uspon. Uveravamo ga da je prognoza najavila razvedravanje, a on samo odmahuje rukom naglasivši da je sneg suviše dubok i da ćemo teško izaći do vrha.

Nakon prolaska kroz selo tragovi vozila i ljudi gotovo da nestaju. Zamenjuju ih ledeni otisci pasa i divljih svinja. Pratimo krivudavi put ka prevoju pred vrhom, koji je u topografskim kartama označen kao Brankova čuka (1.240 m). Za oko tridesetak minuta od sela izlazimo na prevoj. Na 1.200 metara prisustvujemo najavljenom razvedravanju. Nebo nad nama postaje svetlije i sivi tonovi brzo prelaze u vedro-plave. Na prevoju smo po prvi put u prilici da vidimo najviši deo Stare planine. Lako prepoznajemo stene Babinog zuba i prevoj ka Žarkovoj čuki. Ka levoj strani pruža se dugi beli greben koji se završava najvišom kotom - Midžorom.

Od prevoja pod Brankovom čukom pravac uspona menjamo ulevo za 90 stepeni. Polazimo direktno ka

СтР
339
ПД "ЖЕЖЕЉ"
КРАГУЈЕВАЦ

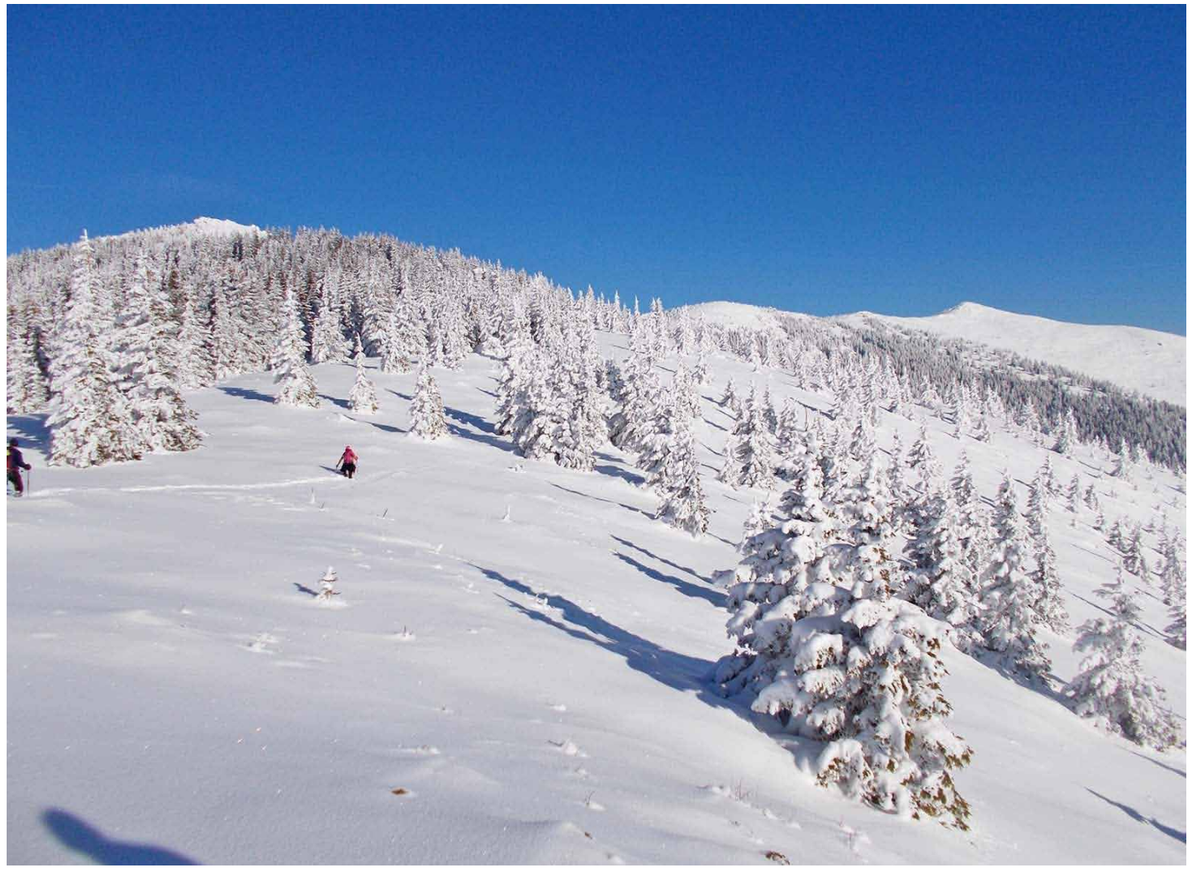

vrhu Šiljata stena. Naizmenično prolazimo kroz bukove šume i prostrane snežne padine. Ubrzo susrećemo jednog lovca. Ni on ne krije čuđenje što nas vidi. Kaže da ćemo teško uspeti da stignemo do Golemog kamena.

Ne obaziremo se na komentar i nastavljamo da prtimo sneg po vedrom i ledenom danu. Svakim korakom smo bliži grebenu planine, koji je ujedno i granična linija Srbije i Bugarske. Iz minuta u minut sve nam se dalje pružaju vidici ka dolini kroz koju protiče staroplaninska Golema reka. U njenoj kotlini smestilo se istoimeno selo.

Na greben izlazimo nakon tri i po sata. Fotografišemo se pored graničnog kamena 339, na koti visine 1.769 metara. Okrepljujemo se slatkišima i posmatramo bele oblake koji su kao mirno more ispod nas. Stene Babinog zuba izgledaju nam kao blisko ostrvo, a desno od njega vrhovi Suve planine podsećaju na ostrvo koje je mnogim nautičkim miljama udaljeno od nas. Severno od graničnog kamena 339 planina se spušta do Šiljate čuke (1.710 m). Mi se ipak upućujemo ka jugu, očekujući da relativno brzo i lako stignemo do našeg cilja – vrha Golemi kamen (1.968 m). Sam greben je poprilično šumovit. Stabla smrče su nešto gušća sa bugarske strane i lakše nam je da hodamo neposredno ispod grebena sa naše strane granice.

Prošlo je podne i tempreratura je konačno malo iznad nule. Sunce nas prži i sve češće upadamo u sneg skoro do pojasa. Smenjujemo se u gaženju snega i očekujemo da svakog trenutka izađemo do vrha. Međutim, greben se više puta pomalo spušta i uspinje, tako da nas ovo prćenje sve više umara. Stenoviti vrh smo ugledali tek nakon jednog sata od graničnog kamena. Sledi prelazak preko prirodnih monolita koji su sa obe strane opasani gustom šumom četinara. Konačno, nakon šest i po sati uspona, dolazimo do pod sam vrh. Umorni smo, ali zadovoljni jer je pogled nadmašio naša očekivanja.

Vidimo belu kapu Dupljaka (2.032 m), vrha koji je uz Midžor jedini na našem delu Stare Planine sa visinom preko 2.000 metara. Čini se da je na dohvat ruke, ali tih dva kilometra je danas nemoguće preći bez dodatnih dva sata probijanja kroz smetove. Prateći pogledom njegovu južnu padinu primećujemo i sedlo koje odvaja Dupljak od grebena Midžora. Nešto dalje vidi se skistaza na Babinom zubu, kao i repetiror iznad samog skijališta. Suva planina je na krajnjem zapadu, dok se oštra istočna ivica piramide Rtnja jasno ocrtava na severozapadu.

Kotlinu na bugarskoj strani popunili su takođe gusti oblaci. Greben Stare planine je dug stotinama kilometara. Nižu se pogledom vrhovi u pravcu severa: Šiljata stena, Hajdučki kamen, Orlov Kamen... U daljini su jasni obrisi nekih planina, verovatno Karpata koje su obavili beli oblaci. Na ovom vrhu, bez vetra i mraza, moglo bi se ostati satima. Izdužene senke zavejanih smrča opominju da je ipak vreme da krenemo nazad. Za svega dva sata će sunce nestati i vreme je da se vratimo u sela Gravoljosu i Crni vrh.

Spuštajući se istim pravcem kojim smo se popeli, više puta zastajemo da bismo još malo uživali u lepoti zalazećeg sunca. Trasu do našeg vozila savladali smo mnogo brže nego uspon, za oko tri sata. Upornost se ovoga puta potpuno isplatla, jer nas je Stara planina počastila vidicima koji se teško zaboravljaju.

NEMANJA REBIĆ

HAJLA

Pinom su obeležene približne pozicije lokacija koje se pominju u tekstu.

Memorijal „Safet Mavrić-Ćako”, *nakon pomeranja datuma ipak je održan, a simboličan broj učesnika je ispenjalo Hajlu. Svoj mali doprinos dala je ekipa iz* ***Vojvodine*** *i* ***Beograda****...*

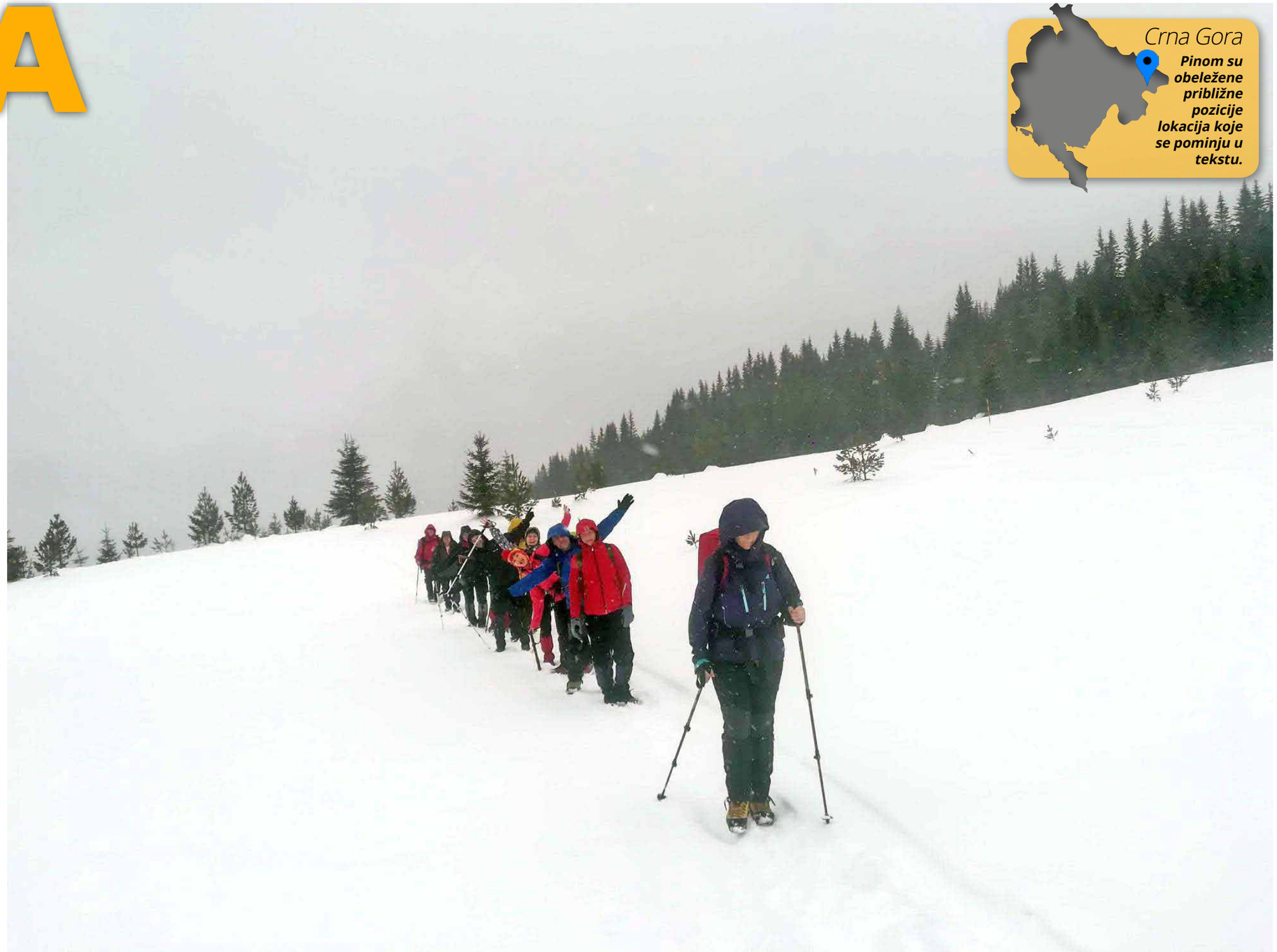

FOTO: JELENA JELIČIĆ

Čim izgovoriš Hajla, nekeko te ta prozračnost imena odmah odvede u neke bajkovite predele, gde očekuješ svakog časa da ispred tebe iskoče i vuk i medved i poneki Hobit. A da u daljini pri vrhu vidiš Gandalfa čija se bela brada stapa sa istobojnim obroncima planine. Gusta magla koja guta snežne stene doprinosi utisku vanvremenskog trenutka u kom si se obreo, ni sam ne znajući zašto.

Mi smo znali zašto smo krenuli put Rožaja i zimskog uspona na Hajlu. Akcija je već jednom bila odložena zbog teških vremenskih uslova, i sada smo kao užarene male cepanice u „smederevcu” veselo poskakivali u iščekivanju dolaska na destinaciju. Željni akcije, željni vazduha, željni da nam se oči opet napajaju na izvorima planinskih potoka, a da nam noge miluje vazdušasti snežni pokrivač, uputili smo se put Crne Gore, prvog dana februara, u ranim popodnevnim satima. Sa malim kašnjenjem planinara iz Kikinde, kombi je uspešno pokupio Novosađane, Somborce i Beograđane, te je vesela družina krenula u još jednu novu avanturu.

Put preko Čačka, Novog Pazara do Rožaja je protekao u smehu, gutljajima domaće rakije, nadmetanju u pevačkim sposobnostima i u sveopštoj dobroj atmosferi. Nas trinaestoro - 12 žigosanih planinom i vođa puta koji je tu da nas povremeno spusti sa naših visina. Kasno uveče stižemo u Rožaje. Ostavljamo vozača i kombi, a mi se prepakujemo u dva džipa Nissan Patrol i krećemo desetak kilometara uzbrdo do doma „Bandžov”.

Iako je uveliko noć, predeli pod snegom su neopisivo lepi. Tumbanje po vrletnom, snežnom putu nas ne ometa da uživamo. Oduševljavamo se spretnošću mlađahnog vozača da nas i džip izvuče iz velikih nanosa snega. Motor brunda kao razjareni medved, ali nam pruža apsolutnu sigurnost da će nas izvesti tamo gde je naumio. Kroz odškrinut prozor čuje se hučanje planinskog potoka koji prati liniju puta. Posle nekih sat vremena vožnje, bez obzira na malo pomerene bubrege, sveopšti utisak zimske idile sa dugačkim belim haljinama na borovima donosi samo radost u naše duše. Negde malo iza ponoći stižemo na odredište. Još nekoliko stotina metara po mraku i dubokom snegu hodamo do naše drvene kolibe u kojoj smo smešteni. Ljubazni domaćin nas dočekuje i daje osnovna uputstva.

Koliba je kao iz bajke, ali voda je zaleđena, tako da po nju možemo ići do susedne ispred koje je česma koja radi. Poljski WC je na nekih 20-ak metara od kuće. Smeškamo se. Setim se uvek u takvim prilikama kako je govorila moja baba: „Od prljavštine sinko nije umro, a od gladi, bogami, jeste.”

Svi uglas već vičemo kako ćemo se tuširati kad se vratimo kući, a Neša koji je bio na Himalajima kaže da se opustimo. Ovo je samo dva dana. Tamo je on bio 15 dana bez tuširanja i sa jednim gaćama. Grohotan smeh se prolama kroz tišinu noći. Spremamo stvari

za jutarnji uspon i raspoređujemo se po sobama. Pucketanje cepanica u „smederevcu" je prava muzika za naše uši, a izuzetno jak huk vetra napolju nas podseća da se ozbiljno pripremimo za sutradan i da budemo svesni rogobatnosti i snage prirode koja nas okružuje.

2. FEBRUAR

Miris domaće kafe. Vatra. Užurbanost 13 žigosanih. Kafa, rakijica, sendvič, smeh, pa opet kafa, rakijica, sendvič, smeh. Jedva nekako izađosmo iz kolibe. Organizacija domaćina nije bila baš na nivou, jer nas u planinarskom domu „Dermando" niko nije dočekao. Pokazali su nam samo put kojim treba da krenemo kroz šumu prema domu „Grope", koji se nalazi na 1.938 mnv. Napolju je hladno i to nam ne smeta, ali sitna uporna kiša nam je poželela dobro jutro i shvatili smo da nema nameru da se oprosti od nas. Polako paničim u sebi jer znam da ću za koji sat biti potpuno mokra. Dobra stvar je što bi trebalo do tada već da se popnemo do doma i nadam se da ću tamo imati priliku da se malo osušim. Prolazimo kroz borovu šumu i po malo prtimo sneg, a po malo se krećemo po tragovima motornih sanki. Uporna kiša nam ne dozvoljava da često podižemo glavu, pa savesno gledamo samo u cipele onog ispred nas i uredno kao na igmanskom maršu hodamo ćutke. Tu i tamo neko sitno opsuje, tu i tamo se neko svaki put nasmeje i samo nastavljamo. Niko ne odustaje. Tu smo, gde smo… „na tankoj žici misli hodaju"…

Pokušavam da filosofski razmotrim kako mi funkcioniše mozak i zašto se samo na planini i pod ekstremnim uslovima odmorim. Toliko si usredsređen na to da na neki način preživiš, da stigneš, da popneš, da izdržiš, da staviš nogu na pravo mesto, da sve ono što te opterećuje kad si u gradu jednostavno nestane, zaključa se u neku fioku i čeka da se vratiš u civilizaciju da bi ponovo počelo da se mota po tvojim moždanim vijugama.

I ćutanje.

Nikad ne ćutiš tako kada si u gradu. Čak ni kada si sam. Možda ćutiš, ali tvoje unutrašnje ja razgovara i dalje, svađa se, prepire se, kombinuje, vrišti, kalkuliše, manipuliše, raduje se, tuguje, beži, jednostavno ne ćuti.

Ovde, usred neke vukojebine, gde samo osećaš snagu prirode oko sebe, ti ćutiš na pravi način. Stapaš se sa okolinom. Vraćaš se korenima. Resetuješ se. Živiš ponovo punim plućima. Tvoj mozak se opušta i prepušta. Tvoj ego ne radi u tom ćutanju. Samo postojiš. I samo budeš. I to je to. Nikakva posebna filozofija. Samo iskonska sreća ničim izazvana. I ko se jednom navuče na to, zauvek mu pripada, u uvek mu se vraća.

Šuštanje i šljapkanje, mrmljanje i sitno dobovanje kiše po mojoj jakni. Stopala su mi i dalje topla. Vidim da su mi cipele skroz mokre. Kad podignem ruku, osećam hladno od lakta na gore. Probila voda. Idemo dalje. Još malo pa smo u domu. Vidimo ga na obronku ispred nas, sve sa ogromnom strehom

snega na krovu. Domaćini nas veselo dočekuju. Agregat tutnji. Četrdesetak planinara u domu se već druži. Okačene jakne, rukavice, kamašne, kape na sve strane. Grejemo se vrućim domaćim čajem. Okrećemo leđa „smederevcu" da ugrejemo leđa. Čudno mi da se naviknem na žamor iz one bele, nestvarne tišine iz koje sam došla.

Pravimo dužu pauzu u domu nego što smo planirali. Semir, koji je trebalo da nas vodi na vrh Hajle nas obaveštava das u izuzetno teški uslovi za dalje penjanje i da on neće voditi. Predlaže da se probijemo iznad doma koliko možemo i da se vratimo na ručak. Više od pola planinara ostaje u domu, a grupa od dvadesetak, predvođena Milanom Radovićem, ponatim crnogrskim visokogorcem, kreće u pohod.

Veći deo puta je on sam prtio sneg ispred svih nas. Krećemo se jako sporo. Vrhovi borova nam ukazuju na količinu snega po kojoj se krećemo. Prtimo i propadamo. Jak vetar nas šiba sa svih strana.

Propada mi noga. Teško se izvlačim. Uspevam. Nisam ponela ni štapove. Bacam pogled na rupu iz koje sam se izvukla. Na dnu vidim granu bora. Bože, neću da mislim po kakvom snegu hodam. Znaju valjda domaćini. Zna Milan.

S vremena na vreme, menjaju se oni koji prte, ali veći deo staze je „čovek zver" isprtio sam. Divim se snazi i izdržljivosti. Uspon je izuzetno strm. Snežne kugle se kotrljaju pored nas. Neće valjda lavina. Setim se da nam je vođa pre nekoliko godina bio zatrpan lavinom baš na Hajli. Srećom, bez posledica. Pustim samo da prođe, ne razmišljam dalje. Samo nastavljam. Gledam onog ispred sebe i gazim po njegovim stopama.

Izlazimo na prvi grebenski deo, gde zbog magle ne vidimo bog zna šta, osim Ahmice koja gorostasno stoji i pokazuje svu svoju lepotu. Tu nas odjednom

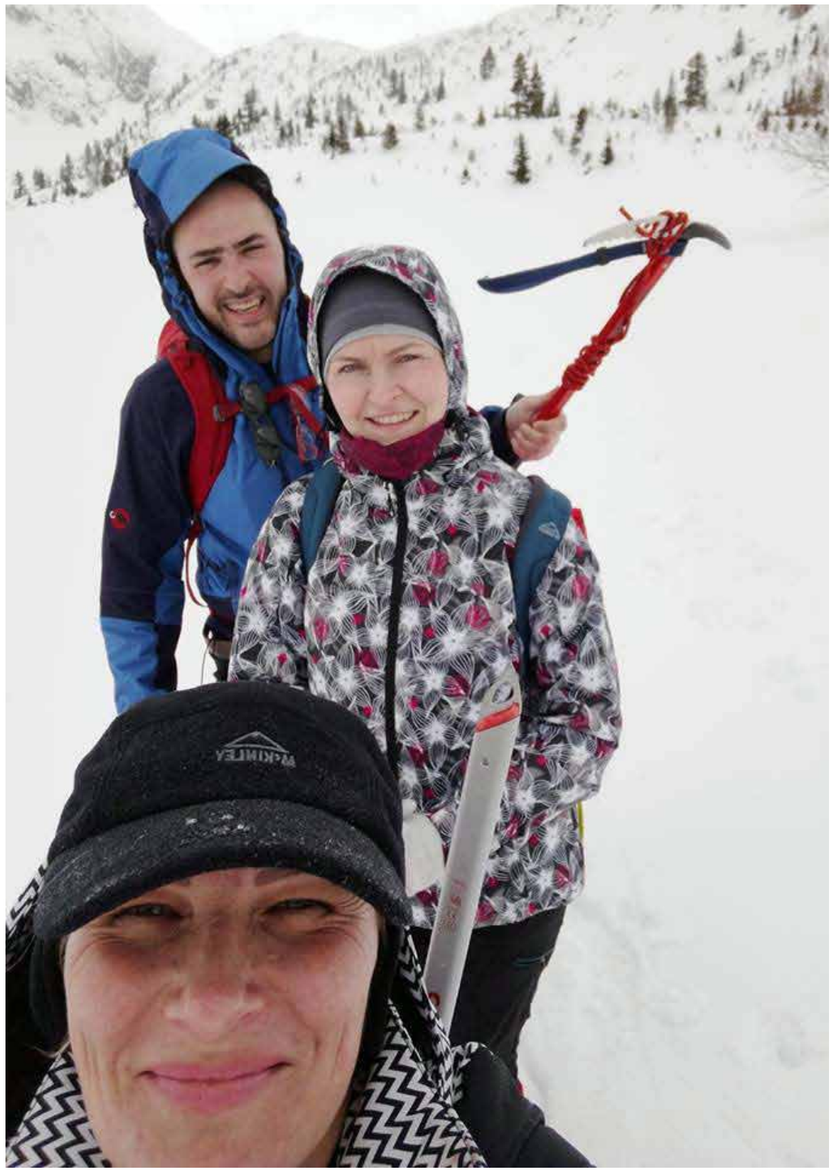

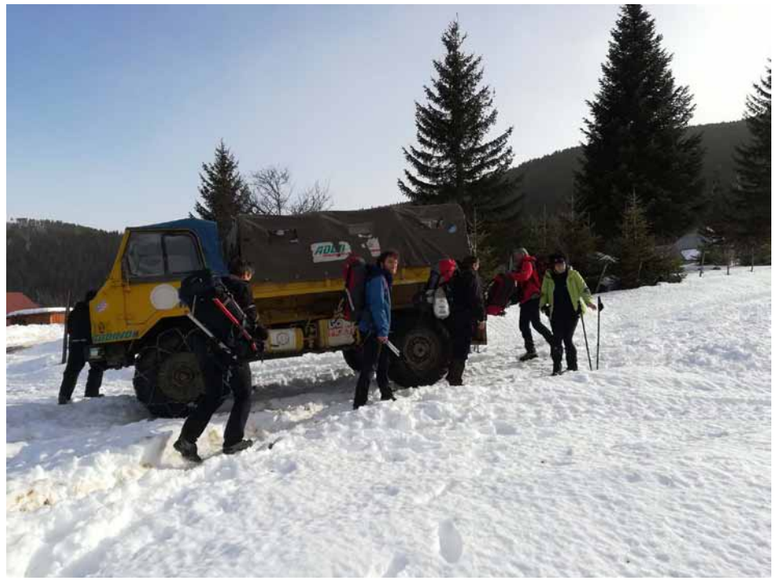

ošine vetar koji nas razbaca na sve strane ko kulu od karata. Iznenađeno se pridižemo i nastavljamo još malo. Tu sad već postaje izvesno da će nas uhvatiti noć ako nastavimo i grupa se deli. Jedan deo se vraća ka domu, a najjači nastavljaju svoj pohod ka vrhu. Uspešno ga osvajaju dva Somborca, dva Kikinđanina, ostatak grupe Crnogoraca i devojke iz Bjeljine uprkos silovitom vetru od verovatno preko 100 km na sat, udarima snega, propadanju do struka.

Njihov noćni silazak je nasumično praćenje tragove kojih više nema, ali uspevaju da stignu do doma iscrpljeni i srećni. Tu ih je dočekao pasulj i mantije prelivene jogurtom. Grupa koja se vratila pre njih je klizala na zadnjicama po snežnim liticama i pravila anđele usput, te stigla ispred doma taman na vreme kada su momci sa motornim sankama krenuli da se zezaju. Nesvakidašnji doživaljaj vožnje po belim padinama oko doma.

Sledi ručak i ispijanje čaja i druženje sa domaćinima. Jedan deo grupe se vratio peške do kolibe, a četiri jahačice apokalipse, među kojima i „mea parvitas" bile su srećе dobitnice vožnje motornim sankama do podnožja, tj. do doma „Bandžov". Urlikanje motora, piruete na levu i desnu skiju, prolazak kroz čarobnu borovu šumu, miris adrenalina u vazduhu, poskakivanje i cijukanje, smejanje i grljenje je bilo dostojna zamena za neosvojeni vrh.

I onda posle toga ništa nije bilo teško, ni da se ode po drva, ni da se naloži Smederevac, ni da se ode po vodu sve sa ibrikom i plastičnim flašama. Zaslužena kafa i rasprostiranje po dvosedima i trosedima dnevne sobe u kolibi. I čista sreća koja opija.

Posebno svaka čast nekim momcima koji su posle osvajanja vrha i putešestvija do kolibe smogli snage da odu i na rock and roll žurku.

3. FEBRUAR

Pakujemo se i krećemo put Rožaja. Deo ekipe silazi u vojnom kamionu, a jedan opet džipom. Sunce se probija i gledamo velelepne vrhove oko nas. Usput se divim belim strehama nagnutim nad brzim, planinskim potokom. Divim se i umešnosti mlađahnog vozača da nas bezbedno spusti. Sneg, smetovi, svuda oko nas. Sećamo se svi još iz detinjstva da je uvek bilo najviše snega na tromeđi Peć-Kula-Rožaje…Tako je i danas…

Hajla, Hajla, Hajlaaaaa… U sklopu Prokletija, na granici Kosova i Metohoje i Crne Gore. Leži između Rugovske klisure izvorišta reke Ibra. Visina 2.406 nmv.

Kažu da je prelepa i u proleće i leto i puna runolista.

Posednuta i prokleta…
Posednuti i prokleti…
Neka sam…
Neka smo…

JADRANKA BALJAK

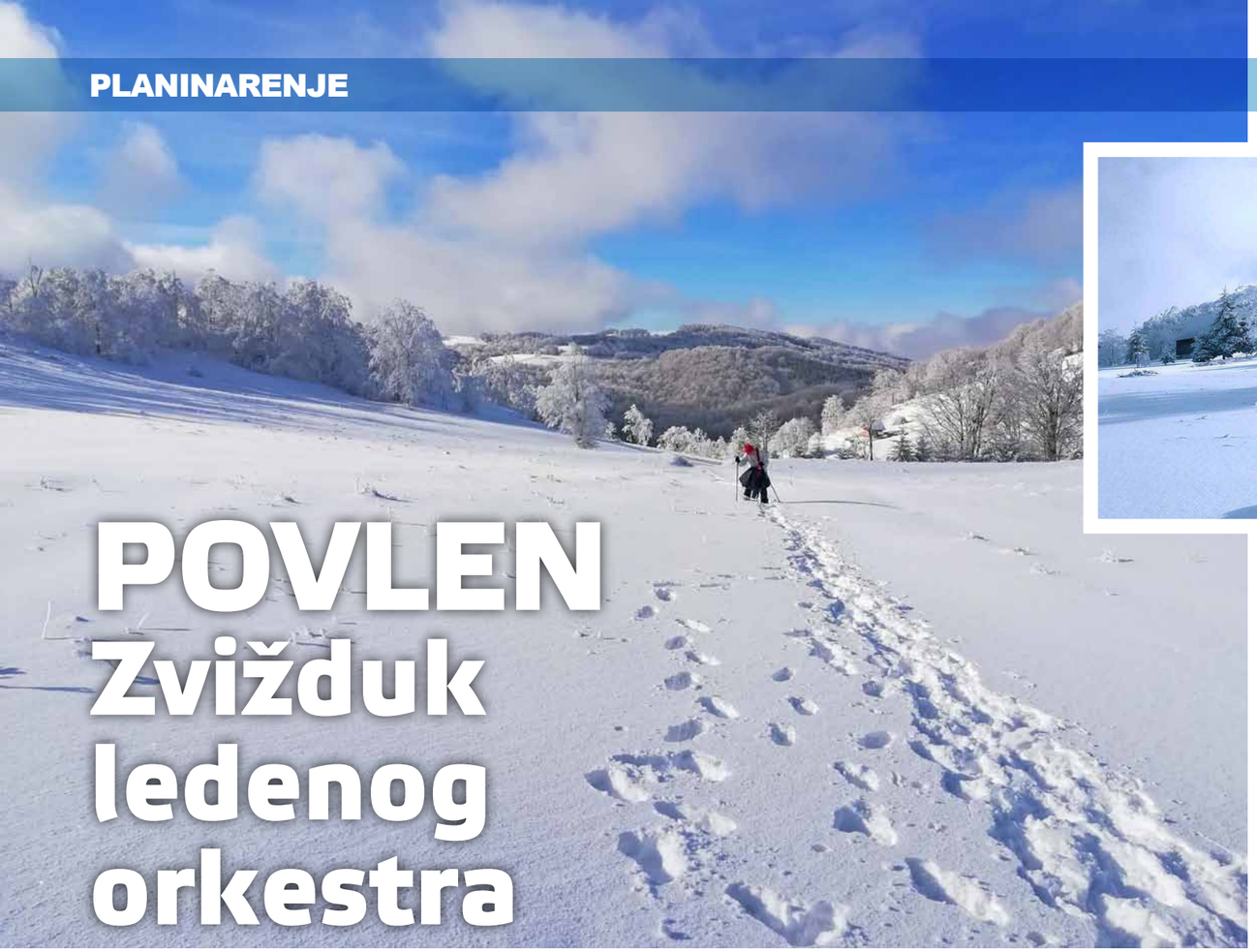

POVLEN
Zvižduk ledenog orkestra

*Grupa **beogradskih** planinara obrela se na Povlenu i uživala u danima ušuškanim snegom...*

Otima se popodne nadolazećoj večeri, uz jako zavijanje vjetra. Dok oči suze od hladnoće, gledam u pravcu traktora koji tutnji iz sela. Na parkingu pored puta stoji jedan auto. Nemamo prostora za lakše manevre. Na brzinu dodajemo rančeve Tiletu, virtuozu za traktorskim volanom. Upakovane u mrežastu korpu, gazda Tile ih lagano odveze prema planinarskom domu, ispod Velikog Povlena. Srećni što pada snijeg i što smo se olakšali od tereta, pretvorismo hodanje u dopadljivu opciju rekreacije. Što se više približavamo domu, vjetar sve jače šiba. Na nekim mjestima upadamo u smetove.

Glave su oborene ka zemlji, dok noge tonu u dubok snijeg.

Obrisi planinarskog doma se ukazuju kroz sivo bijeli pejzaž. Ispred kuće parkirani traktor isparava toplinu motora. Polako pristižu i poslednji iz kolone. U domu sija toplota iz šporeta i iz osmjeha domaćina. Dok se Tile okrepljuje kafom, Mica i Mirko nas dočekuju, onako kako jedino znaju- toplo. Posle predaha, čupamo rančeve iz srca mećave i ubacujemo ih u hodnik, čisteći nakupljeni snijeg. Okićena trpezarija pokazuje svečano ruho. Mirisi tople hrane i dobrodošlice, obuzimaju pridošlice. Sa lica nestaje mrazna ukočenost. Pristiže mrak, dajući značaj unutrašnjem svijetlu. Sve što je bilo maska, lagano se topi...

Soba na spratu je dugačka i puna kreveta. U lijevom uglu isti šporet kao i u prizemlju. Crveni odsjaj vatre skakuće po plafonu. Smještamo se, svako u svoje parče prostora. Jedno po jedno, ponovo smo u donjem dijelu doma. Sve što je u nama nakupljeno i nagomilano danima, odjednom je izgubilo težinu. Osmjeh se navlačio na lica, prirodno i lagano kao čarapa. Potpuno se ozario kada je Mica postavila na sto tepsiju sa vrućom pogačom. Kao da i mećava stade na tren, zagledajući kroz prozor išaran mrazom. U središtu oluje, caruje toplina.

Dragana i Robert stižu poslednji. Vratili su auto natrag do sela. Robert mi javlja da se neko sa džipom zaglavio na putu. Oblačim ponovo jaknu i izlazim na vjetrometinu. Vani zviždi ledeni orkestar. Snijeg dolazi iskosa, pravo u oči. Nabijam kapuljaču do nosa, bauljajući po ugaženom tragu. Dvjesto metara niže, ugledah džip. Jedan mladić je pokušavao malom lopatom, da skloni sneg sa točkova.

- Zdravo druže! Mogu li ti nekako pomoći?

- Hvala! Mislim da ću uspeti očistiti dovoljno, da nastavimo.

Tad vidjeh da unutra sjede još dvije djevojke.

- Imaš lijepu podršku u autu. Je l' bude neki aplauz?

- Ma, navikli smo mi na svašta. Mi smo alpinisti. Dame se ne boje snega.

- To je lijepo čuti. Ako ti zatreba traktor za izvlačenje, javi mi, pa ću nazvati čika Tileta.

- Važi.

Odmahnuh rukavicom ekipi, koja se nije nimalo uzbudila zbog trenutne pozicije i vratih se u dom. Ubrzo stigoše Dragana i Robert. Sad su svi u toplom. Nedugo zatim mi javljaju da je ipak potrebna intervencija za izvlačenje džipa. Zovem Tileta i molim ga da dođe i pomogne alpinistima. To je i učinio, po mrklom mraku, zasut vjetrom i snijegom. Usput je čika Tile besplatno zakačio na sajlu i Novu godinu, puštajući je posle da se sama nekako dogega do Povlena...

Noć je odmicala punom snagom. U atmosferi zadovoljstva su se pronašli ljubitelji planinarenja iz nekoliko gradova. Bilja je stigla iz Banja Luke, Vera iz Lučana,a Anđelka iz Mladenovca. Veći dio ekipe je iz Beograda i nekoliko članova iz Stare Pazove. Naravno, domaćini su iz Valjeva. Svi su se stopili u jedno mjesto, koje se zove-ljubav.

Već pomalo sneni i umorni, što od puta, što od varenja hrane, koja je pristizala iz čarobne kuhinje, svi se prihvatiše blaženog ćaskanja. Neki se uključiše u igru „Ne ljuti se čoveče". Ponoć nam je prijetila zijevanjem.

Negdje iza deset sati se spremih i izađoh da izvidim stazu ka Velikom Povlenu. Ispred doma još vjetar caruje. Čim uđoh u šumu, sve se utiša. Noge nestaju u snijegu. Misli odlaze niz vjetar. Ubrzo se vratih nazad, uvjeren da je uspon na vrh moguć, bez većih problema. Svi se obradovaše toj mogućnosti i većina odmah krenu sa pripremama. Oko jedanaest krenusmo na uspon, obučeni kao za Alpe.

Mala kolona, osvjetljena čeonim lampama, pretvorila se u svijetleću zmiju. Uz malo dahtanja i proklizavanja, brzo stigosmo do vrha. Gore nas dočeka jak vjetar, koji kao da je govorio:

- Bež' te ljudi u kuću! Šta vas je spopalo u ovo doba!?

Poslušasmo vjetar, samo kratko se zadržavši. Spuštanje ka domu je bio malo teži poduhvat. Klizanje niz strminu je bio mali izazov. Potpuno spremni i fokusirani, završismo taj veliki noćni zalogaj. Svjetla iz doma i naleti vjetra nam rekoše da smo stigli nazad. Ponovo u mekanu toplinu. Pet minuta je do ponoći. Taman da se grlimo i ljubimo, čestitajući Novu godinu. Sretnooooo!!!

Pinom su obeležene približne pozicije lokacija koje se pominju u tekstu.

Svi su postali malo živahniji. Đuskali smo uz neku staru muziku, pjevali uz neke stare pjesme. Još hrane je stizalo na stolove. I tako sve do pola tri. Umor je činio svoje i uputio nas u zagrijanu sobu. Ubrzo se začulo melodično hrkanje iz jednog ćoška, dok je drugi ugao bio ispunjen smijehom. Onda je sve dobilo mekani oblik jastuka i potonulo negdje duboko...

Otvorih jedno oko. Kroz prozor iznad glave je kucao dan. Zar već!? Čujem isti zvuk hrkanja, sa utišanim tonom. Sedam je sati. Izbauljah na umivanje. Provirih u trpezariju. Sve je već očišćeno, raspremljeno i miriše na kafu.

- Dobro jutro radni narode!

- O, dobro jutro! Kako si spavao?

- Kao beba, mada me niko nije ljuljao.

- Da si popio koju rakiju, bila bi ljuljaška.

- Neka, hvala. Dobro je i ovako. Može dvije kafice?

- Naravno. Evo odmah će kafa.

- A šta se ovo još uzmirisalo?

- Peče se gibanica.

- A joj! Opet pogibija!

Kroz prozor je ulazilo zlato. Vedro nebo se bečilo nemogućim plavetnilom. Zvirnem malo napolje. Nema vjetra. Sve je mirno i svjetlucavo pod mrazom. Utorak se smješkao zaleđenim brkovima, namigujući suncem:

- Šta je bilo planinari!? Malo hladno, frka, a? Hajde, hajde! Rančeve na leđa, pa da vas vidim!

Kao da je poruka svima stigla istovremeno. Ili je miris gibanice prodro do sobe? Ubrzo su svi bilo za stolovima, naspavani, odmorni i gladni. Sladak je bio zalogaj od žutih i hrskavih kora.

- Jao baš je ukusna gibanica! Pojela sam dva parčeta, oduševljeno reče Iva.

- Nisam ti brojao, ali pojela si tri.

- Što si grozan!

Na licima se prelamala svjetlost osmjeha. Kafu smo

pili polako, natenane. I trajalo bi to još dugo, nego, svaki pogled kroz prozor nas mami da se pokrenemo. Brzo se pripremismo za akciju i okupismo ispred doma. Gore plavo, dole bijelo, a između tišina. U stvari, bila je tišina, dok mi nismo izašli.

Prtiti stazu nije lagan posao. Noge se pokreću u stilu strojevog koraka u vojsci. Marširali smo tako kao mala vojska. Propadali na nekim mjestima u nanose snijega i do butina. Hladan vazduh je sjekao pluća. Iz crvenih noseva je obilno curilo. Velika zaravan ispod Malog Povlena je blistala pod suncem. Blistala je i želja na našim licima, da ovaj dan potrošimo natenane, sa uživanjem. Svako se podvlačio pod svoje parče ljepote. Lica ozarena, lica sretna.

Najzad, popesmo se i na vrh, pridržavajući se za stabla, grane, štapove. Sa svojih 1347m, šepurio se nadmoćno Mali Povlen, svjestan da je najviši vrh u ovom dijelu Srbije. Već se nakupila izmaglica i pokrenuli se oblaci, kao iz zasjede. Sunce se naglo povuče u svoje odaje. Na horizontu, preko puta, je provirivao Zlatibor. Malo smo se i sami šepurili po snijegu, dok nas nije hladnoća pokrenula.

Spust do livade je bio ubrzan klizanjem. Nije bilo spektakularnih padova. Samo sporadično sjedanje na stražnjicu. Opet prilazimo maloj crkvi. Otključana je. Neko promrlja molitvu. Neko se zahvali za savršen dan. Neko povuče zvono na zvoniku. Mrtva tišina je obavještena o našem prisustvu.

Povratak je bio nešto lakši i brži. Staza je sasvim lijepo ugažena, pa su koraci mogli biti i malo elegantniji. Fenomenalni zvuk škripanja snijega pod nogama se spajao u jednu slušljivu melodiju. Rrrrššš, rrrššššš,skrššššš.

Kratak dan je već na izdisaju. Nije nam žao. Ljepše od ovog, teško da je moglo. Već oko tri stigosmo pred dom. Srećemo trio alpinista, prošlog dana zaglavljenih u džipu. Pomogao im je Tile, pa su se vratili do glavnog puta i odvezli se naTaru:

- Na Taru? Pa gdje ste našli smještaj tako kasno?
- Poneli smo šator i vreće za spavanje. Najbolji smeštaj.
- U šatoru na - 10C, u snijegu. Da. To je pravi smještaj!
- E, pa sretno vam bilo! Nova godina u novom šatoru. Živjeli!

Šta ti je mladost. Rastrčaše se niz nanose snijega, kao jagnjad u igri.

Ispred doma nova postavka. Izložba ručnih radova, sinoćne mećave je bila u toku. Fantastični oblici nakupljenog snijega i leda. Čak su i fotoaparati bili začuđeni ljepotom. Ulaznicu smo platili u naturi, pređenim kilometrima. Odgledasmo izložbu u potpunosti. Potom uđosmo u zagrijanu unutrašnjost doma. Iz ugla nas pozdravi šporet, pucketavim plamenom. Dočeka nas i brižna domaćica Mica, brišući ruke o kecelju:

- Auu! Lepi moji, jeste li se smrzli!? Kako je bilo?
- Bilo je super, Mico! Nije mnogo hladno.
- Sad smo primljeni u pleme Crvenih Noseva.
- E, baš neka ste! Hoćete nešto da pijete, da se ugrejete?
- Može, može! Daj nam čajeva, kafe, kuvanog vina...
- Tako vas volim! Sad ću ja.
- A šta to lepo miriše?
- Krčkala se sarma.
- Auuu! Opet sledi propast.
- Samo polako. Zauzmite svoja mjesta i vežite se. Za koji čas polijećemo u čaroliju. Glavni čarobnjaci su Mica i Mirko. Uživajte...

Ne mogu reći da se nisam obradovao tom izboru za ručak. Ko još može odoliti sarmi iz domaće produkcije, krčkanoj satima na smederevcu? Malo je takvih. A i zašto bi odoljevao? Prepusti se uživaj.

Obuzeti čarolijom, koje smo i samo bili dio, prepustismo se trenutku, a trenutak je trajao satima. Vrući napitci su krčili put ka briljantnoj sarmi. A sarma je otškrinula vrata za naizbježne slatkiše. Tako se širila trpezarija u nedogled, lebdeći u izmaglici realnog i zamišljenog. Muzika, igra, priča. Sve je to stalo u rano nadošlo veče, kojem smo dali mnogo, ali dobili još više. Oko jedanaest, kroz opasno zijevanje, rekoh Iv:

- Hajmo gore, prelijepi stvore!?
- Jaaao, otkad čekam to da kažeš!
- Mislim da idemo na spavanje.
- Da. To, to.
- Hm. Hajmo onda...

Toplom sobom se širio miris drva i mokrih čarapa. Već poznati hor je tiho zapevao pjesmu hrkanja. Jedan glas je gromoglasno turirao kao Harley Davidson. Sve je spremno za poniranje u san. Izbrojah ovce do tridest. Malo je to stado, ali dovoljno da zaspim kao klada...

Probudi me lupanje po krovu. Već je svanulo. Čujem vjetar kako fijuče. Tresu se prozori. Opet mećava. Izgleda da TV antena šeta po krovu. Sivilo magle se priljubilo uz stakla. Idealno vrijeme za ustajanje. Naravno, domaćini su već na nogama i spremaju doručak.

- Dobro jutro! Sve po redu: čaj, kafa, doručak.
- U bre, žuriš negde?
- Taman posla! Hoću sve to, ali lagano.
- E, onda zauzmi poziciju. Mesta nisu numerisana.

Kao da su osjetili miris kafe, jedno po jedno se tiho ušunjaše u zagrijanu, dragu prostoriju. Čulo se tek razbuđeno mrmljanje:

- Jutro!
- Utro!
- Tro!

Miris prženih jaja sa slaninom, ubrzo dade dodatni motiv za osmjeh. Neko kroz zalogaj upita:

- Hoćemo li ići u šetnju?
- Svakako. Idemo do Srednjeg Povlena, ma gdje on bio po ovoj magli.
- Juuupiii! Obradovaše se Jana i Milena, kao da idemo na plažu. Mladost, pa to ti je...

Dok su se jedni pripremali za pješačenje po centru mećave, drugi su polako srkutali kafu i zagledali kroz prozor. Zadovoljstvo je bilo obostrano.

Oko devet izađosmo pred dom. Vjetar ciuče kao nezategnute žice violine. Jučerašnjoj prtini nema ni traga. Sve je vrlo detaljno pokriveno. Hodamo kroz mećavu pognutih glava. Odajemo priznanje hirovima prirode. Kroz šumu je malo toplije i manje duva. Kratko je to trajalo. Ponovo brisani prostor prema vrhu, koji se ne vidi. U stvari, ništa se ne vidi! Gazim po osjećaju, prateći sopstveno pamćenje staze. Posle malo vijuganja, potrefismo mali greben. Tu je već i oznaka vrha, zatrpana bijelim. Da ne bi nestali bestraga, na brzinu se slikasmo za uspomenu. Ispod kapuljača se vidjelo jedanaest pari očiju sa zaleđenim trepavicama. Ne sjećam se da li je neko imao brkove.

Grabimo nazad ka domu. Lovimo usput sopstveni trag. Odjednom Slobo izađe naprijed i rastrča se niz padinu, sve podvriskujući. Mladost, pa to ti je...

Nekako dobauljasmo do doma. Sretni, rumeni i mokri. Sledi nam vrijeme za još čaja i kafe. Potom pakovanje rančeva. Pa već se ide kući!? Kad prije prođe...

Zovem čika Tileta.

- Sve je zatrpano. Pomagaj opet! Može u pola dvanaest?
- Može, može. Opet sam dežurni traktorista.

Tako je bilo. Stiže čika Tile i prije vremena. Jedva se probio do nas. Dok su njega pojili kafom i rakijom, ubacismo stvari u rešetkastu korpu, iza traktora.

Planina je dala sve od sebe da nam ispriča jednu svoju bajku. Tri dana smo je zadivljeno slušali, gledali, mirisali i osjećali. Kao jedan lijep san, iz koga ne želiš da se probudiš.

Na pragu drage trpezarije, ispraćaju nas dragi ljudi. Mirko, ozbiljnog osmjeha i Mica, blistavih očiju i mokrih ruku, koje je uredno brisala o kecelju.

- Ako vam je bilo lepo, dođite nam opet!
- Toliko lijepo, da ćemo vam jednog dana dosaditi!
- Hoćemo li, čika Tile?
- Haj'mo polako...

Spuštajući se prtinom ka selu, upadali smo u nove smetove. Iza nas je ostala moćna tišina, izgrebana kandžama siktavog vjetra.

Glave su oborene ka zemlji, dok noge tonu u dubok snijeg...

DOPISNIK IZ DŽEPOVA PRIRODE:
BRANISLAV MAKLJENOVIĆ

AVALA
Bubnjevi tišine

Lirsko putovanje avalskim proplancima našeg dopisnika iz Džepova Snova ***Branislava Makljenovića****...*

U predjelu između snijega i neba, umirala je noć. Dan se provlačio pred nenametljivim jutrom. Gazim po dubokom snijegu, praveći prtinu, koja će uskoro nestati. Neizgovorene riječi su mi curile sa usana. Umjesto riječi škripe đonovi cipela. Korak po korak, dah po dah. Bjelina silno zablješta unaokolo. Oči nenavikle, gube se duboko ispod obrva. Da li snijeg čuje misli? Ili nema šta da čuje iz smrznute glave. Oblačići vodene pare vlaže moj nos. Hladan, crven i mokar, siječe ledeni vazduh.

Hodam najtiše što mogu, a kao da planina škripi. Pljujem nakupljenu pljuvačku, koja pravi ledenu igračku. Sam i ćutljiv, sa grčem umora na licu, penjem se ka vrhu. Drveće povremeno otresa zaleđeni teret sa lišća. Zvuci šume čine tišinu ubojitom. Kao da se vječnost navalila na ovaj tren, pun neke strepnje. Vječnost, kao ogromni glečer, ispod kojeg protiče uspavana rijeka života.

Sam sam. Gledam još upornije u nebo što se zaplavilo i ne da danu nikuda iz njegovog okvira. Jutro je već nakvasalo, želeći ubrzano da preda svoju smjenu, ali daleko je podne. Prolaze slike kroz glavu i tjeraju prošlost u budućnost. Svim silama ostajem u sadašnjem trenutku, koji je takav kakav jeste. Naprežem se da dišem samo na nos. U ustima i dalje neizgovorene riječi. Gazim kroz duboku bjelinu, riješen da istjeram sve misli na površinu. Neka se malo provjetre.

Uskoro će i podne. Momenat u kojem dan stoji na blistavoj klizaljci, spremajući se za jak trzaj, kojim će se uputiti ka još jednom kraju. Kapa mi draži tjeme. Svrbe me i vrhovi kose, spljoštene ispod uglačane vune. Nesnosni svrab prolazi. Noge same koračaju. Ne osjećam ništa. Samo pratim kako koljena dostižu svoj vrhunac, prije nego nestanu iz vida. Hodam, škripim, huktim. Zaleđene grane ukočeno odaju počast zimskoj vojsci. Nebo hrabro podnosi bijele tragove aviona. Sve sam bliže vrhu, a on kao da nestaje. Kao da izbacuje pijune u šahovskoj igri zavaravanja. Samo još ovaj. Eno ga tamo iza. Eno ga...

I dalje tišina bubnja u ušima. Dan je već skinuo radno odijelo. Jedna strana je već u kućnom ogrtaču, dok drugu priprema da ubaci u prazan rukav. Odjednom se pojavi i vrh. Smješkajući se kristalima, kao da se izvinjava, što je, eto, malo smeten i zameten. I što nema čime da me počasti, jer sam banuo, tako bez najave. Napravih još nekoliko koraka i nagazih baš na taj njegov stidljivi dio. I čuh kako nešto puče. Duboko u meni je pukla brana, stvorena od raznog otpada. Nisam ni znao da se stvorilo jezero, dok sve nije pokuljalo napolje. A napolju je je umirao dan, dok mu je noć zadavala završni udarac. U predjelu između snijega i neba, rađao se mrak...

Tamo gdje sunce uvjek sija,
Hodamo putem koji nam prija... ■

Srbija

Pinom su obeležene približne pozicije lokacija koje se pominju u tekstu.

Na nadmorskoj visini od 83 metra

KIKINDSKI MAMUT KIKA

Skeletna replika mamuta u pravoj veličini nalazi se u dvorištu muzeja, dok su originalni skeletni ostaci izložen kao stalna postavka Narodnog muzeja „Kikinda". Sačuvano je 90% koštane mase. Ostaci su pronađeni 4. decembra 1996. godine u glinokopu ciglane „Toza Marković" na dubini od 20 metara. Radi se o ženki visine četiri metra, dužine sedam i širine tri metra. Procenjeno je da je bila stara 64 godine i na ovom prostorima je živela pre 500.000 godina.

ATELJE I MUZEJ TERRA

Atelje Terra smešten je u nekadašnjoj fabrici crepa, bivšem „Pogonu II Toza Marković", objektu sagrađenom 1895. godine. Prostor ateljea renoviran je 2010. godine i danas predstavlja jedinstveni radni prostor za umetnike u regionu. Peć za pečenje skulptura, visine 2,5 metra, najviša je u Evropi.

EKSPEDICIJA Kinđa 2019.

Beogradski planinari, u organizaciji ***PK „Balkan"****, uspešno su ispenjali zahtevan vrh* ***Kinđu****...*

Dugo najavljivana i brižljivo planirana akcija „Ekspedicija Kinđa 2019" održana je 5. januara u organizaciji PK „Balkan". Beogradski planinari krenuli su 6,30 časova iz Skerlićeve ulice, polazne tačke za sve ozbiljne ekspedicije.

Od opreme organizator je zahtevao zimsku, „eskpedicionu" i obavezna tehničku opremu – cepin, dereze, šlem, pojas i dva karabinera, nacrtane na papiru A5 formata.

Takođe podrazumevalo se i prethodno iskustvo u penjanju ovakvih visina. Očekivani vremenski uslovi bili su sneg i/ili ledena kiša, uz jak vetar. Kao ozbiljno upozorenje, u planu akcije stajalo je i: „U slučaju lepog vremena, „ekspedicija" se ne otkazuje! Svaki učesnik akcije učestvuje na sopstvenu odgovornost, organizator akcije zadržava autorska prava na humoristički deo objave."

Nakon dolaska u bazni kamp Kikinda, susreli su se sa iskusnim lokalnim vodičem koji je planinare iz prve ruke upoznao sa svim opasnostima koje vrebaju na ekspediciji. Od njega su takođe dobili i uputstva o simptomima i ublažavanju posledica „nizinske bolesti", tipične za ovo područje. Nakon toga počinje prva jednočasovna etapa ka pristupnoj tački za Kinđu. Nakon pauze, planinari su spremni za dolazak pod vrh. Slede pripreme za završni uspon i formiranje naveza. Planirali su da uspon pokušaju težom, severnom stranom, a zatim, u slučaju potrebe i lakšom, južnom stranom.

Sa svojih 8.300 cm nadmorske visine, Kinđa predstavlja najviše uzvišenje u nizu severnobanatske grupacije panonskih uzvišenja. Zagrobna je humka a među lokalnim stanovništvom vlada verovanje da se ispod ovog misterioznog uzvišenja krije grobnica Atile Hunskog - „Biča Božjeg", vladara Hunskog carstva i straha Rima, kojim su majke plašile decu.

Nakon silaska s vrha, bio je neophodan oporavak, nakon kojeg su se iscrpljeni planinari spustili nazad u bazni kamp „Kikinda".

Nakon toga je usledio obilazak Kikinde, analiza ekspedicije i razmena stečenih iskustava. ■

FOTO: HTTP://DUSKOOPACIC.BLOGSPOT.COM

GSS

Spasioci u akciji

Spasavanje iz smetova i evakuacija

Spasioci Gorske službe spasavanja Srbije uspešno evakuisali povređenu staricu u selu Štrbovac, te spasili bračni par iz smetova...

Spasioci Gorske službe spasavanja sedmog januara evakuisali su bračni par iz Rusije koji se našao zaglavljen u snežnim smetovima, na planini Goliji, kod zaseoka Gornji Balići.

Spasioci su primili poziv oko dva sata iza ponoći, od strane ruskog konzulata, o bračnom paru koji se navodno uputio za Crnu Goru, preko planine Golije ali su usled nailaska na alternativni put zbog praćenja GPS-a naišli na veliku količinu smetova.

U saradnji sa PU Ivanjica, spasioci su stupili u kontakt sa bračnim parom i dobili informacije da imaju dovoljno goriva da ostanu u zagrejanom vozilu dok se spasioci ne probiju do njih. Korišćenjem smernica i primljenih koordinata, spasioci su pronašli zaglavljeni bračni par i uspešno ih izbavili iz snežnog nanosa nakon čega su ih evakuisali do Ivanjice.

Temperatura je u noći spašavanja ruskih državljana bila preko deset stepeni ispod nule, a sneg na prevojima i do metar visine.

Osmog januara uspešno je izvedena akcija spasavanja Gorske službe spasavanja Srbije na teritoriji Opštine Babušnica, pri kojoj su spasioci GSS-a stanice Niš, primili hitan poziv u pomoć za evakuaciju starije ženske osobe iz sela Štrbovac.

Spasioci su primili poziv oko 14 časova o starici I. D. (1942) kojoj je potrebna hitna lekarska pomoć usled povrede kuka ali zbog velikih snežnih nanosa pristup sanitetskog vozila do kuće starice, nije bio moguć.

Ekipa spasilaca stanice Niš se organizovala u kratkom roku i sa svom neophodnom opremom upitila na mesto gde se nalazilo vozilo hitne pomoći. Oko 17 sati ekipa spasilaca je stigla do mesta Veliki Krčimir, odakle je bilo moguće nastaviti samo peške. Stazom dugom 5,5 kilometra, po snegu se kretala ekipa Gorske službe spasavanja do sela Štrbovac i lokacije gde se nalazi kuća unesrećene starice. Na dva kilometra do kuće, snežni nanos je bio rastresit i oko pola metra dubine što je dosta usporilo kretanje spasilaca koji su morali da prte sneg sve vreme kako bi utabali stazu za kretanje tokom evakuacije u povratku.

U 18,45 ekipa Gorske službe spasavanja Srbije stanice Niš, stiže do mesta nesreće, gde pruža unesrećenoj ženi prvu pomoć u vidu imobilizacije. Umotanu u „astro" foliju i ćebad zbog niske temperature, spasioci započinju evakuaciju uz pomoć specijalnog spasilačkog čamca zvanog „Akia".

Evakuacija je uspešno završena u 20,15 sati, kada su stigli do mesta Veliki Krčimir, gde su dalju negu preuzeli zaposleni hitne pomoći.

Zbog velikih snežnih nanosa i niskih temperature u pojedinim mestima širom Srbije, pristup kućama koje su udaljene od puta je teško prohodan te je često moguće izvršiti transport samo uz pomoć opreme za kretanje po snežnim terenima i spasilačkim čamcem.

FOTO: HGSS I GSS SRBIJE

GSS

Gorska služba spasavanja (GSS) Srbije je dobrovoljna organizacija čiji je osnovni cilj pomoć i spasavanje u nepristupačnim planinskim i urbanim uslovima. Spasiti ljudski život, pomoći čoveku u nevolji, osnovni je zadatak GSS Srbije.

GSS Srbije su 1952. godine osnovali iskusni alpinisti, dok danas Gorsku službu spasavanja sačinjava oko 250 aktivnih spasilaca, od kojih su mnogi iskusni planinari, visokogorci, alpinisti, sportski penjači, speleolozi, ronioci, skijaši i paraglajderisti.

Zakonom o vanrednim situacijama, Gorska služba spasavanja Srbije je uvrštena u činioce zaštite i spasavanja u Srbiji i definisana kao strateški partner Sektora za vanredne situacije MUP-a Srbije za izvođenje spasavanja na nepristupačnim terenima.

Načelnik Gorske službe spasavanja Srbije je član Republičkog štaba za vanredne situacije.

GSS Srbije je član međunarodne spasilačke organizacije za površinsko spasavanje - IKAR-CISA (Internationale Kommission Für Alpines Rettungswesen - Commission Internationale de Sauvetage Alpin), kao i međunarodne spasilačke organizacije za spasavanje u podzemlju - ECRA (European Cave Rescue Association), i svoj rad usaglašava sa preporukama ovih organizacija.

Dodatne informacije o radu GSS Srbije: www.gss.rs
Međunarodni standardi kojima se rukovodi GSS Srbije: www.IKAR-CISA.org

VIDEO

Psihologija grupe

„NEMOJ DA ME LAŽEŠ", KAŽE PLANINA!

Svi znamo da je planinarstvo mnogo više od prirode, hodanja i vrhova... To je jedan, ako ne i jedini način da ispoljimo svoju pravu prirodu i upoznamo sebe. Pitanje je šta ćemo onda uraditi...

Mnoge su definicije planinarstva... „Priroda je hram tišine koji te zastrašujućom bukom ogoli do same kosti... Ona ti nepogrešivo uzme meru, 'spljošti' ego i pokaže gde ti je mesto. A ne treba da budeš posebno inteligentan da sagledaš svu njenu moć i milost! Dovoljno je da te u planini uhvati jedna omanja oluja, sa zerom munja i mrvicom grmljavine, pa da shvatiš koliko si majušan i sasvim beznačajan..." Možda ova definicija nije jezgrovita, kao što definicije inače jesu, ali svakako pogađa „u sridu". Onda je možda primerenija ova: „Cilj planinarstva je da s planine siđe bolji čovek nego što se na nju popeo." Zašto se to obično ne dešava?

TEŠKO JE BITI PLANINAR

Planinarstvo je za mnoge tek hobi u koji se ne ulaže mnogo truda - informisanja, učenja, treninga... Ovaj hobi podrazumeva povremen organizovan odlazak u prirodu, s tim što je sva odgovornost na vodiču, a od ostalih učesnika se zahteva potpuno razumevanje, lagan hod, prilika da se „udari" selfi kod svakog žbuna... On/ona ima prava, ali ne i obaveze i, budući da je platio izlet - hobista očekuje da ispuni sve ciljeve akcije i to po svaku cenu, ali da ne mora obavezno da učestvuje u interakciji s grupom. Ako nešto krene nizbrdo - svi znamo ko je kriv!

Stavove treba poštovati jer svi imamo različite afinitete, potrebe i ciljeve. Ipak, koliko ste puta bili žrtva „hobiste" koji koči, pa čak i ugrožava celu grupu? Možda je pravi trenutak da se postavi jedno planinarsko, a zapravo suštinski demokratsko i ljudsko pitanje: kada će pojedinac da prihvati pravila igre i, uz sva svoja prava, preuzme i sve svoje odgovornosti koje dobija kada postane član grupe. Jedno bez drugog ne ide! Ako želiš da imaš privilegiju da bezbrižno hodaš planinom, dok neko drugi preuzima odgovornost vođenja i bezbednog kretanja, moraš da daš svoj mali doprinos i moraš biti spreman da se bar odrekneš delića svoje komocije zarad interesa drugih. Uostalom, ne čine li to svi članovi grupe dok na vetrometini sačekuje sporaća koji nije našao za shodno da se pripremi za akciju ili bar odustane na vreme? Naravno, ni od koga se očekuje slepa poslušnost, skakanje na zvuk pištaljke i da se slepo povinuje šašavim prohtevima vođe. Planinarstvo nije vojna diktatura, već zajednička posvećenost da se bezbedno izvedu zacrtani ciljevi.

I tako dolazimo do starog planinarskog „kokoš-jaje" pitanja: „grupa ili pojedinac"... Svi pravi planinari znaju odgovor, ali ovde smo zbog onih koji nisu uradili domaći.

INFORMISANOST - Budimo iskreni: većina planinara se prvi put obrela na planini stihijski, povučena prijateljima i mogućnostima da „se uslika za fejs". Nažalost, neki od njih nikada nisu otišli ni korak dalje od toga. Oni svaki put pate od ojeda i žuljeva, hodaju mokri, pretrpanih ranaca... Ima i onih koji nisu usvojili ni osnovne norme planinarstva, te ostavljaju za sobom krš i lom. Verovali ili ne, njihov jedini problem je loša informisanost i moguće je da zbog toga u planini srećemo toliko „prohladnih" ljudi koji ne obraćaju pažnju na potrebe drugih.

UČENJE - Planinarstvo prosto zove na napredak, da budemo bolji, pametniji i, zašto ne - lepši, a učenje je dobar način da unapredimo svoje kvalitete. Međutim, i tu nailazimo na problem! Koliko planinara je spremno da „zagreje stolicu"? Ko zna da pruži prvu pomoć? Koliko njih je upućeno u spasavanje iz lavine? O „čvorologiji" da ne govorimo... To su sitnice koje prave ključnu razliku. „U slučaju opasnosti, već će se neko naći da pruži prvu pomoć i zašto bih to bio baš ja?" Ovaj stav je sasvim iskren, ali ostaje pitanje, ukoliko nisi spreman da priteknеš u pomoć, kako onda očekuješ da će ti pomoć biti pružena?

TRENING - Ako je trening za planinarenje ujedno i planinarenje, ne očekujte da ćete uživati u prirodi i interakciji s ljudima... Bićete poslednji i vazda ćete trčati za grupom,

PRIRODA KAO KATALIZATOR

Mnogi su na sopstvenoj koži osetili da u prirodi vlada čudno pravilo: „Kada ide glatko, onda je sve super, kada nešto krene nizbrdo - sve se okreće protiv vas". Kako je to moguće? Problem je u doživljaju prirode i zavisi isključivo od nas samih, da ne kažem našeg ega, odnosno vreće problema, frustracija, loših iskustava, karaktera, koji svi mi nosimo na leđima. Dok neko u neprilici traga za rešenjem, drugi će sesti i plakati, a treći tražiti krivca i stvoriti konfliktnu situaciju koja je najmanje potrebna... Dakle, planina nas ne čini drugačijima nego što inače jesmo, nego nas samo pritiska sve dok potpuno ne ogolimo karakter. Ona je katalizator koji „promućka" našu „hemiju" i ekspresno pokazuje kakvi smo. Iako je cilj da s planine siđemo kao bolji ljudi, jasno je da će se tom „bolešću" zaraziti tek mali deo planinara. Oni koji nisu spremni da uče, napreduju, treniraju i budu otvoreni za nova iskustva, vazda će hodati u ljušturama svog ega koji im ne dozvoljava da se odreknu mrvice svoje komocije radi grupe... Jer ima nas raznih, a planina zna kada je lažemo.

ŠTA VAS ČINI BOLJIM PLANINAROM?

U korak s vremenom
Pratite tehnološki i informatički napredak, jer danas postoji obilje korisnih spravica i aplikacija koje vam mogu pomoći u planini, na treningu, prilikom planiranja obroka, pakovanja ranca...

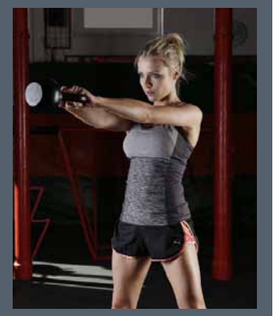

Učenje daje moć
Savladavanje novih znanja ne samo da može da bude od pomoći na terenu, već je i pravi trening za vaš mozak, budući da pomaže razvijanju kognitivnih funkcija (opažanje, memorija, pažnja...).

U korak s grupom
Svakodnevno bavljenje fizičkim aktivnostima doprinosi boljoj kondiciji i izdržljivosti. Takođe, bolja fizička spremnost jača samopouzdanje i čini vas boljom karikom grupe. Vožnja bicikla i plivanje su odličan trening.

FOTO: PIXABAY.COM

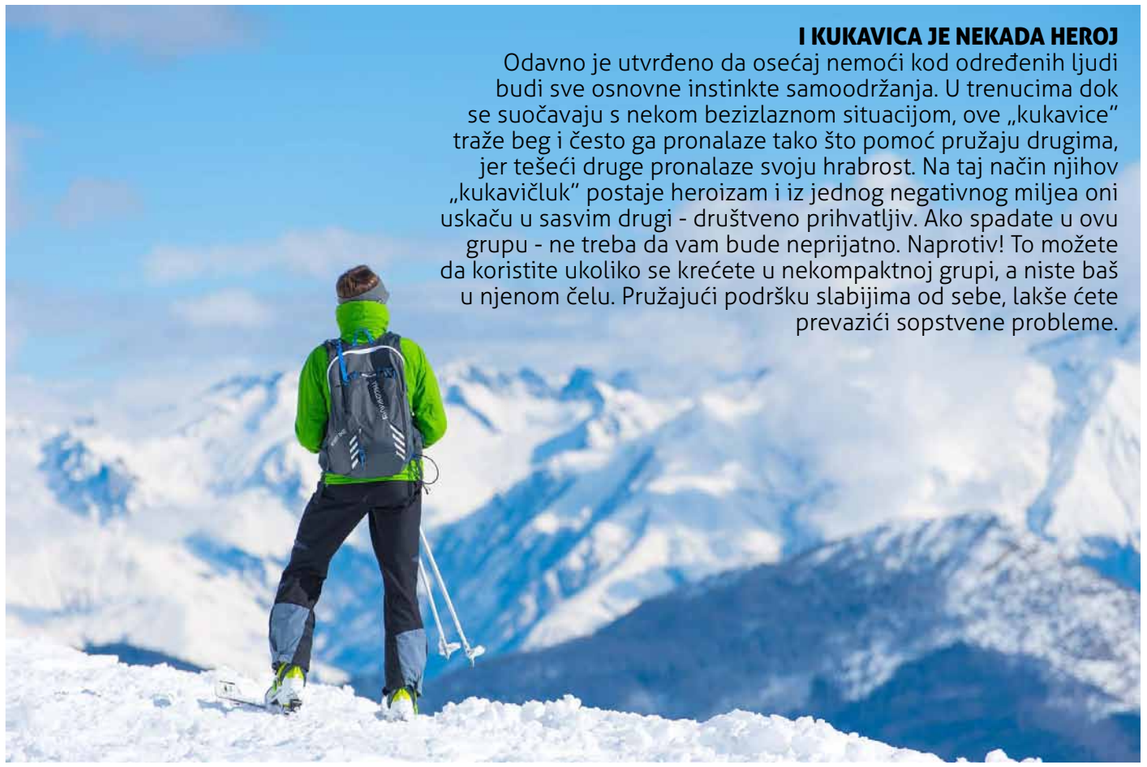

I KUKAVICA JE NEKADA HEROJ

Odavno je utvrđeno da osećaj nemoći kod određenih ljudi budi sve osnovne instinkte samoodržanja. U trenucima dok se suočavaju s nekom bezizlaznom situacijom, ove „kukavice" traže beg i često ga pronalaze tako što pomoć pružaju drugima, jer tešeći druge pronalaze svoju hrabrost. Na taj način njihov „kukavičluk" postaje heroizam i iz jednog negativnog miljea oni uskaču u sasvim drugi - društveno prihvatljiv. Ako spadate u ovu grupu - ne treba da vam bude neprijatno. Naprotiv! To možete da koristite ukoliko se krećete u nekompaktnoj grupi, a niste baš u njenom čelu. Pružajući podršku slabijima od sebe, lakše ćete prevazići sopstvene probleme.

kukajući što svi idu tako brzo. Bićete večiti početnik i gubitnik, a psihologija nas uči da iz osećaja frustracije klijaju grozne ljudske osobine...

Ukratko: planina nas izjednačava i nema svoje favorite. Kretanje u prirodi je aktivnost koja nosi određene rizike, te je uputno biti upoznat s njima. Organizovan boravak u prirodi podrazumeva solidarnost s najslabijom karikom grupe, ali i spremnost „karike" da pruži svoj maksimum, te da bude svesna svojih mogućnosti i odustane od zacrtanih ciljeva ukoliko ugrožava dinamiku grupe. Tako nas planina uči da budemo tolerantni, solidarni i uporni, ali i odgovorni, savesni i samokritični. Pitanje je šta ćemo od toga usvojiti...

ZAŠTO NISMO BOLJI LJUDI?

Pre desetak godina, znameniti američki psiholog Filip Zimbardo započeo je istraživački projekat, a nekoliko godina kasnije osnovao je „Heroic Imagination Project" - neprofitnu organizaciju posvećenu promovisanju heroizma u svakodnevnom životu. On je utvrdio da se u opštoj populaciji kriju pravi heroji, ljudi koji će, bez obzira na posledice, priteći u pomoć nepoznatim ljudima. Dakle, ne pričamo o dobročinstvu, promišljenom činu da učinimo svet boljim pomažući pojedince ili grupe, već govorimo o bezglavom uletanju u bujice i kuće zahvaćene požarom, skakanje na šine, pred zahuktale lokomotive... Dr Fil je utvrdio sledeće: 1) svi su potencijalni heroji; 2) za svaki heroizam postoje „lični okidači", pre svega nivo empatije; 3) svi heroji su ubeđeni da bi to učinio svako.

Pa, zašto onda nismo bolji ljudi? Odgovor nije jednostavan, ali ni preterano komplikovan: znanje vam daje samopouzdanje, a samopouzdanje krila. Ako razumete...

Ukoliko, pak, patite od manjka vere u sebe, može vam se desiti da poverujete da nije baš vama poverena misija spasavanja sveta, te da će se već naći neko ko će pružiti ruku davljeniku... Kada se u grupi nađe više ovakvih „neodlučnih heroja" može uslediti „masovna apatija" (Genovese Syndrome) i većina počne da očekuju da će to učiniti neko drugi. Srećom, čini se da su neki ljudi ipak imuni da ovu vrstu stanja šoka, te blagovremeno donose prave odluke i kreću u akciju.

ŠTA NAM JOŠ PORUČUJE DR FIL?

Ukoliko ste zainteresovani za rezultate drugih istraživanja i socijalno-psiholoških eksperimenata u kojima je učestvovao dr ***Filip Zimbardo*** pogledajte sledeće linkove:

www.zimbardo.com/zimbardo.html
www.heroicimagination.org
www.ted.com/speakers/philip_zimbardo

METODE DEČJE I RAZVOJNE PSIHOLOGIJE

Rad s odraslim ljudima, u velikom meri je veoma sličan radu s decom. Podizanje dece zahteva strpljenje, izdržljivost i domišljatost. Ukoliko ste u grupi odraslih ljudi u planini koji su se našli van svoje zone konfora, obično imate posla s „decom" uzrasta od osam do dvanaest godina. Srećom, postoje trikovi za ublažavanje logističkih i emocionalnih kvarova kako kod dece, tako i kod „velike dece" u gojzericama.

PAŽNJA - Ukoliko ste vodič, pre polaska na pohod obavezno pitajte članove svoje grupe da li su spremni, da li su poneli sve potrebne sitnice, dovoljno vode, grickalice, toplu odeću... Posle desetak minuta hoda napravite kraću pauzu. Pitajte ih da li su svi dobro i da li su postigli radnu temperaturu. Podsetite ih da je ovo pravi trenutak da se raskomote ukoliko imaju previše odeće. Nadalje, pauze određujte u odnosu na sposobnosti grupe, brzinu kretanja i teren. Osluškujte grupu i posle većih napora nagradite ih pauzama. Trudite se da najslabije karike držite odmah iza sebe, jer ćete tako imati najbolji uvid u njihove sposobnosti i imati priliku da ih podstičete. Prepustite punu autonomiju kada, šta i koliko će jesti, ali uvek naglasite kada planirate dužu pauzu za okrepljenje kako se ne bi desilo gunđanje zbog prekratkog odmora.

BELE LAŽI - Raspolaganje s pravim informacijama na stazi često može biti od presudnog značaja za raspoređivanje resursa - vode, hrane, ali i energije. Ipak, sitni podsticaji u vidu „belih laži" mogu da pomognu da slabije karike pruže maksimum, a one najače, kojima možda smeta slabiji tempo, malo opuste živce. „Nije tako daleko. Još pet minuta. Nije strmo. Vrh je tamo gore...", samo su neke od najčešćih sitnih laži koje mogu da poguraju propeler grupe. Naravno, kada ste vodič ili u društvu slabijih planinara, pred vama je velika odgovornost i sigurno nećete reći da do vrha ima još pet minuta, ako je od njega udaljeni još sat vremena.

Takođe, ni previše „ulepšavanja" nagiba terena nije preporučljivo jer svi mi znamo svoje granice i razlika između malog podsticaja i nagovaranja da se neko uputi na vertikalu, može dovesti u opasnost osobu koja nije imala takva iskustva. Dakle, ohrabrivanje i motivacija bez preterivanja.

TRENIRAJTE DOBRO RASPOLOŽENJE

Nema tog namćora koji će vam pokvariti dan, ako zadržite pozitivan stav. Baš kao loše raspoloženje, i optimizam je „zarazan".

NAGRADA - U svetu dece, baš kao i u svetu odraslih, mnogo bolje radi šargarepa nego štap. Nagrada za trud i upornost je mnogo delotvornija nego pohvala za nešto apstraktno. Jedna od najdelotvornijih „belih laži" jeste da grupu obavestite da do vrha ima još dosta strmog terena, a da je istina da ste na svega nekoliko minuta od vrha. „Nagrada" je osećaj koji se javlja kada osećanje frustracije iznenada preraste u zadovoljstvo. Deluje jeftino, ali radi kod svih uzrasta. Najzad, ako niste preterano maštoviti, planina će pronaći svoj način da nagradi učesnike pohoda.

Učestvovanje u organizovanim pohodima u prirodu je stvar slobodne volje, te treba poštovati individualnost. A baš kao što nema savršenog pojedinca, nema ni savršene grupe. Zato svako od nas treba da nastoji da da svoj maksimum. Najzad, pre ili kasnije, shvatićemo da smo u planini uvek sami sa sobom i da je to jedina prava borba. Protiv planine se ne može... ■

LAVINOZNO!

ZIMOVANJE NA EVERESTU

ili, zašto nas planinare niko ne shvata ozbiljno

Stvorena je atmosfera da je planinarenje nešto što mogu svi, jedva malo teže od šetnje po parku

Pre neki dan, „listajući" internet, naletim na članak o penjanju na Mt Everest, pod kategorijom PUTOVANJA/ZIMOVANJE. Više zabavljen, nego iznerviran, pogledam komentare na vest, i vidim da je uredništvu već skrenuta pažnja na ovu ludost. Dakle, oni tu ne vide ništa sporno. Već očekujući da izveštaje sa meča Đoković-Nadal nađem pod SLOBODNO VREME/REKREACIJA, napravim par fazona na temu, a onda sednem i zamislim se - šta smo to uradili da se na osvajanje „krova sveta" gleda kao na turističku šetnjicu, i kad su to prestali da nas shvataju ozbiljno.

PLANINARENJE JE ZA SVAKOGA

Svi mogu da planinare, trebaju vam samo cipele i dobra volja. Ovo je, u principu, tačno. Uostalom, isto se može reći za skoro svaki sport - i za fudbal vam trebaju samo lopta i livada, pa opet na dobre fudbalere mase gledaju kao na male bogove. Stvar je u odnosu. Fudbal je kult, sport sa velikim S, toliko velikim da i starleta u vezi sa fudbalerom ode pod sportske vesti, dok je svest o planinarenju kao sportskoj aktivnosti gotovo nepostojeća, te planinari mogu biti srećni ako upadnu pod zanimljivosti i/ili razno. Stvorena je atmosfera da je planinarenje nešto što mogu svi, jedva malo teže od šetnje po parku. Dok je simbol fudbala kao sporta njegova elita, Zvezda, Partizan ili Dinamo, a ne npr. Opštinska liga Petrovac na Mlavi grupa „Istok", ustaljena slika planinarstva je popularni „livadar".

Da se razumemo, nemam ja ništa protiv „livadara" (a ni pomenute opštinske lige), mišljenja sam da baš svi treba da se, u skladu sa svojim interesovanjima i mogućnostima, rekreativno bave nekim sportom, ali slika sporta mora biti njegov krem, što su, u našem slučaju, alpinisti, trkači, i elitni visokogorci, kao na primer oni koji su odradili pomenuto zimovanje na Everestu. Dok se ova slika ne izmeni, bićemo potcenjeni.

Da malo uronimo u razloge.

„ELITNO" PLANINARENJE NIJE KOMERCIJALNO NI MEDIJSKI ZANIMLJIVO

Jeste li se ikada zapitali zašto su najpopularniji sportovi na svetu, oko kojih se vrti novac, reklame i sponzori, upravo oni za koje se može naplatiti ulaznica. Planinarenje nije komercijalno na taj način. Ne možete postaviti tribine oko vrha, nema udobnog zavaljivanja, kladionice, tiketa. Samo čovek protiv sebe i prirode. Nedostupno, sporo, surovo... Ništa ni nalik zabavi za mase koja je glavna „roba" današnjih medija.

Naravno, treba napomenuti da u „velikom svetu" nije tako, te da postoje „ozbiljni novci" koji uspešnim planinarima, penjačima ili alpinistima dolaze od sponzora. Takođe treba napomenuti i da smo mi daleko od „velikog sveta".

Istina, zanimljivi smo im kada se desi neka katastrofa, pogibelj, povreda, jer mase vole tuđu nesreću, dobre vesti ne prodaju novine. Problem je, što broj pojavljivanja u rubrici CRNA HRONIKA, ne doprinosi imidžu planinarstva, već naprotiv, stvara o nama sliku nesposobnih, pogubljenih dunstera, koji na ekspediciju idu kao guske u maglu.

„LIVADARENJE" JESTE KOMERCIJALNO

Barem onoliko koliko i školice fudbala, ako ne i više - „livadarenje" jeste komercijalno. I dok se za ostale sportove moraju imati kvalifikovana lica, za vođenje planinara je, da citiram jednu našu turističku agenciju, dovoljan višak slobodnog vremena. Džaba busanje u grudi licencama i zvanjima, koje izdaju savezi. Verovatno otuda i toliki pritisak da se planinarenje gurne u turistička putovanja, da bi nekvalifikovana lica mogla, bez srama (pošto posledica ionako nema) da za krupne pare naivnima prodaju, inače besplatnu, prirodu, i ubeđuju ih da je to to, da bolje nema, i da je stena za ludake.

Druga strana medalje su, naravno, ispadi planinara u čist turizam, koje agencije s pravom smatraju ulaskom u svoju teritoriju. Da ne govorimo o tome koliko su štetni po reputaciju planinarstva. „Sportski obilazak manastira" zvuči jako glupo i kad se samo izgovori, a dok se ovo ne iščisti, meni će ostati samo da crvenim kad god mi neka baka u čekaonici na pomen planinarenja iskomentariše: „Znam ja za planinare, s njima se ide u banju".

I ne, nisu nam agencije krive. Oni samo rade svoj posao. Ture u prirodu su oduvek bile deo turističke ponude i ostaće tamo, a tanka siva linija, kada turistička šetnjica počinje da biva planinarski sport, zamagljena

je. Vrlo česti sukobi i prozivanja klubova i agencija oko ove „pogranične" zone, toliko su je doveli u žižu interesovanja, da smo počeli da zanemarujemo sve ostalo, i sami sebe zakopali.

ĆORSOKAK PARADIGME MASOVNOSTI

Republička akcija, tradicionalna akcija, regionalna akcija. Tabor, druženje, okupljanje. Moglo bi se reći temelji našeg tradicionalnog planinarstva koji će nam doći glave. Ne zato što su prevaziđeni i nepotrebni, već zato što su u nekom trenutku postali sami sebi svrha. Umesto da služe popularizaciji planinarskog sporta, postali su sam taj sport, masovnost radi masovnosti. Baza svakog sporta jesu rekreativci, ljudi koji ne streme svetskom uspehu već samo rade ono što vole. Ponekad sam mišljenja da je baš ta baza jedino što je zdravo u našem planinarstvu. Ljubitelji prirode, nesebični ljudi, dobri domaćini, prijatelji na stazi i van nje. Čvrst temelj za sportsku piramidu. Pa šta onda fali?

Fale rezultati, nedostaje vrh. Oni na koje ćemo moći da se ugledamo, i u sebi prelomimo ono „kad može on, mogu i ja". Onima koji, uprkos svemu i uspeju da ostvare neki rezultat, ne posvećuje se dužna pažnja. O Srpskoj nacionalnoj ekspediciji na Lenjin, može se saznati na sajtu Opštine Temerin, i Planinarskog saveza Vojvodine (ne čak ni Srbije). Sajt Hrvatskog planinarskog saveza izlistava samo dve ekspedicije posle 2010. Sky running je pobegao od matičnog planinarstva glavom bez obzira. Da ne poznajem ljude lično, mislio bih da alpinisti i ne postoje više. Zašto? - to nije pitanje na koje sam siguran da želim da dajem odgovor.

JEDINI KOJI NAS SHVATAJU OZBILJNO

Nažalost jedini koji nas shvataju ozbiljno jesu osiguranja. Rizična grupa. Opasan sport. Iako agenti nemaju pojma o planinarstvu, njihove tablice rizika kažu „oprez!" 100% uvećanje na putno zdravstveno. Ne važi vam se polisa životnog. Otkud ovaj iznenadni „rispekt"? Već pogađate - osiguranja ne vole da gube novac, i njihovi procenitelji rizika, znaju šta je to pravo planinarstvo, koliko je naporno i koje opasnosti nosi. Eto, bar neko.

PORUKA SVIMA

Promovišite najbolje, promovišite mlade, zdrave, jake i uspešne, oni su simbol planinarstva! Stvari se neće popraviti same od sebe. Ako već nema sistemske podrške, učinite nešto na ličnom nivou, pokažite prijateljima i poznanicima one najbolje među nama, da što više ljudi zna, možda se nešto i promeni...

ZMIJAT

e-stock AGENCY

e-stock.us

AONS

HAJLA u decembru

Ekipa penjača iz Alpinističkog odseka „Novi Sad" krajem godine boravila je u Crnoj Gori s ciljem da otkrije nove smeri na Hajli...

Jednu od lošijih penjačkih godina za Alpinistički odsek „Novi Sad" htedosmo završiti nekim finim, zimskim, penjanjem i prva ideja je bila Grosglokner. Međutim, -30 Celzijusovih stepeni i vetar od 80 km na čas su rekli: „ Austriju videti nećete."

Uz podršku Komisije za alpinizam PS Vojvodine i finansiranje troškova puta, odlučujemo se za Hajlu.

Zašto Hajla? Delovala nam je malo mistično, a i čudno nam je bilo da nema podataka o alpinističkim usponima na njoj. Ako ne može Grosglokner, barem da bude nešto neobično.

Moram da se zahvalim na nesebičnoj pomoći Nenadu Tripkoviću (alpinistički instruktor – AO Jastrebac), ali njegovi opisi su, za nas, na pogrešnoj strani planine jer bi mi da penjemo sa severnu stranu. Takođe, hvala AOB-u i Milanu Smiljaniću (Hamzi), na prosleđivanju opisa smera „Hajle Selasije" i koji je jedini, za koji mi znamo, zabeleženi smer na Hajli. I, opet, AOB i Jovani na podršci u logistici ili pronalaženju parking mesta u snegom zatrpanom Beogradu.

Konačno, četvrtak/petak (20./21. decembar 2018. godine).

Iako ja iz Bijeljine u Beograd stižem u popodnevnim satima, a ostatak ekipe iz Novoga Sada (Aleksandra, Edin, Vlado i Andrej) kreće u 21 sat, uopšte mi nije smetalo da kasnim celi sat na dogovoreno mesto za sastanak. Njima moje kašnjenje nije bilo preterano smešno, ali nastavljamo put ka Kruševcu!

Tu se uveravam u tvrdnju da Novosađani ne razlikuju Kruševac, Kragujevac i Kraljevo, tako da umesto planiranog puta ka Kruševcu, ipak idemo preko Kragujevca ka Novome Pazaru.

Novi Pazar, ustaljeno, doručak i oko šest sati stižemo u Rožaje.

U Rožajama planirasmo da kupimo nekih stvarčica, međutim, Crna Gora je to. Na svim radnjama piše da rade od sedam sati, ali ne verujte svemu što pročitate.

Konačno se nalazimo sa Fevzijom Fekom Kurtagićem, koji od tada brine o nama.

Prebacujemo stvari kod njega u džip i imamo fenomenalnu vožnju po snegom zatrpanim planinskim putevima. Dolazimo sa suprotnu stranu od „Bandžova". Džip ostaje kod stare uljare, a mi nastavljamo peške ka domu „Grope", pod Hajlom.

Već se da naslutiti da je sneg veoma loš za penjanje, ali nada poslednja umire.

Nakon par sati hoda i sećajući se reči iz opisa smera „Hajle Selasije" kako Hajla puno pruža za penjanje, ostajem zapanjen prizorom i izgledom stene. U momentu se zapitah i zašto smo, uopšte, dolazili i šta ćemo penjati?! Centralni deo severne strane, zaista, deluje impoznantno. Pokušavajući se povratiti od šoka, uočavam nešto što bi mogao biti fenomenalan smer. Oko 150 mnv snega 60-70 stepeni, rastežaj (40 - 50metara) vertikalne stene i još jedno dva rastežaja snegom do grebena ka vrhu od nekih 80 stepeni.

Dok tražim i rezervnu varijantu, jer je ova stena upitna da li je možemo popeti, pristižu i ostali. Saopštavam im ideju, na šta Feka komentariše:

- Smer bi bio super, ako bi ga mogli popeti, ali imate veći problem od te stene.
- Koji?
- Vidiš li onu rupu?
- Vidim.
- E, tu mečka spava.

Tako da je ostala ta rezervna varijanta, kao mogućnost.

Konačno stižemo u dom. Feka nas ugošćava kao najrođenije. Vatrica, rakijica i malo užine dok nam ne spremi večeru. Svesni lošeg snega za penjanje, pršić u koji se upada i iznad kolena, razmatramo koje su nam varijante za penjanje.

Vlado, Edin i Andrej razmišljaju o ponavljanju smera „Hajle Selasije" ili penjanja na vrh koji se nalazi iznad samoga doma na Begovom bregu, a Aleksandra i ja odlučujemo ići na suprotnu stranu i penjati ono što izabrah kao rezervnu varijantu pri dolasku.

Edin i Vlado odoše da isprte prilaz smeru da ujutru ne gube vreme i snagu. Nekon nekog vremena odlazim i ja da uradim isto ka Aleksandrinom i mom zamišljenom smeru. Već u startu vidim da je to nemoguća misija. U jednom momentu primećujem Vladu i Edina da nisu otišli ka smeru „ Hajle Selasije", već da penju na taj obližnji vrh na Begovom bregu. Mnogo se muče. Odozdo se vidi da sneg ne drži.

Nastavljam sa prćenjem, ali nako sat nisam ni trećinu prešao, a mrak pada. Povratak u dom. Razgovaramo sa Edinom i Vladom koji su uspeli izaći na vrh Begovog brega, o kvalitetu snega. Njihov utisak je da je veoma loš i zaključujemo da nećemo ništa, sutra, smerski penjati već planinarskom stazom otići na vrh.

SUBOTA 22. 12. 2018.

Ujutru krećemo iz doma ka vrhu. Plus dva stepena i sneg još lošiji nego juče. Uz velike napore stižemo do kuloara koji vodi zimskom planinarskom stazom. Negde na polovini kuloara, Aleksandra i ja odlučujemo da, ipak, probamo nešto smerski popeti. Uspevamo od opreme skupiti četiri gurtne i prusik, a u domu je ostalo opreme da možemo K2 popeti.

Ostatak ekipe nastavlja ka vrhu, a nas dvoje se prebacujemo do pod stenu gde smo nameravali penjati. Od juče zamišljenog smera odustajemo jer nemamo ništa za osiguravanje u steni.

„JOVANIN SMER"

Odlučujemo se za smer koji deluje da je ceo pod snegom i da imamo boriće za međuosiguravanje. Kako smer iz ravno gore, zavija udesno, pa naglo ulevo, vidimo da su ti borići visoko iznad nas i da nam ne mogu biti od pomoći, ali nastavljamo.

Smer je sveukupno od 50 do 70 stepeni, uz na par mesta i malo većim nagibom. Penjemo nenavezani, ali kako se nagib diže, zbog mnogo lošeg snega, penjati je sve teže. U jednom momentu dolazim do dela gde zbog nagiba nema mnogo snega, a pršić brzo nestaje pod nogama. Kamenje se kotrlja pod derezama, alatke (bajle, cepini) ne drže. Navezujemo se na uže.

Nakon dvadeset i koji metar na nekoj grančici pravim međuosiguranje.

Nakon toga smer ide u nešto veći nagib i miks ne znam ni ja čega. Nakon još petnaestak metara jačeg nagiba, lošeg snega, kamenja koje se ne drži, grana i jedine sreće kada se alatka zabije u zemlju, uspevam doći do nekih grana i napraviti osiguravalište.

Nekako i Aleksandra uspeva popeti taj deo koji ja dodatno razrovih i razmatramo šta nam je činiti. Nastaviti ili se vratiti. Već do sada potrošismo puno vremena. Ali za nazad bi morali ostaviti opremu na granama jer nemamo oko čega obmotati uže, a snegu ne verujemo za snežno sidrište. Čuj, ostaviti opremu?! Nastavljamo dalje. Ostatak smera je pod snegom ali i dalje mnogo lošim.

U jednom momentu, na tom delu najvećeg nagiba, propadam do ruku u neku krošnju drveta. Uz mnoštvo znanih i neznanih ružnih reči i zašto mi je ovo trebalo,

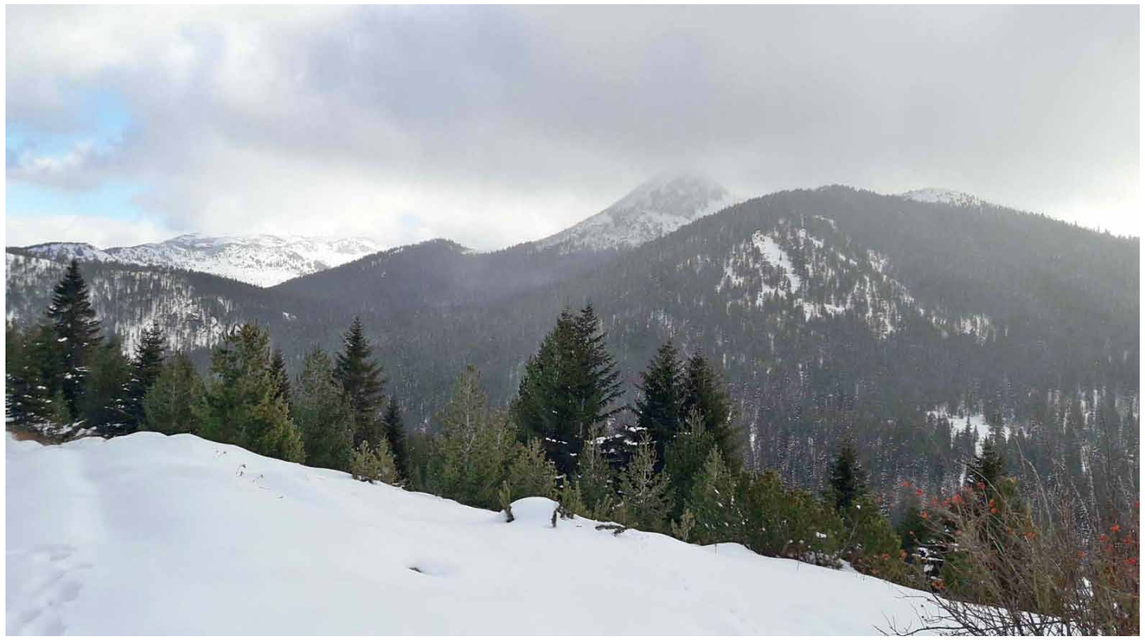

uspevam se iščupati i nastaviti dalje dok nisam osetio da nemam više užeta. Pravim osiguravalište u snegu i Aleksandru osiguravam „preko leđa".

Penjemo se još desetak metara na, kako smo mi mislili, snegom pokriven proplanak. Ispostavlja se da je to klasičan, više metara visok, snežni nanos „na nož" nastao odbijanjem vetra od planinu.

Prečamo dvadesetak metara po nožu do neke stene sa koje krećemo u silazak uz nekoliko „abzajla". Od jednog otkopanaog vrha drveta, do drugog i tako do pod smer. Već na polovini silaska je pao mrak, tako da iz smera izlazimo pod lampama i konačno krećemo ka

domu gde nas čeka ostatak zabrinute ekipe, jer je naše penjanje trajalo malu večnost.

Rezime smera bi bio, u dobrim uslovima, da je to jedan fin, školski, srednje težak, smer oko 200 mnv. Težinski nivoa Pantinog žleba na Durmitoru, ali zbog uslova našeg penjanja, nama je izgledao kao da smo popeli sever Materhorna.

Zbog datuma na koji penjasmo smer i njene pomoći u logistici, smer nazivamo „ Jovanin". Valjda bude vredelo kojeg piva, od dotične.

Istovremeno, dok smo mi penjali smer, Edin, Vlado i Andrej su nastavili ka vrhu Hajle. Uspevaju izaći na sedlo pod grebenom i greben. Tu vide da su, prteći sneg, mnogo vremena izgubili i da ne bi imalo smisla nastavljati dalje ka vrhu. Odlučuju da se vrate.

U povratku svaku priliku koriste za komunikaciju sa nama, bodrenje i dovikivanje koliko se moglo od jakog vetra. U kasnim satima, jer se nas dvoje vratismo oko 20 časova, skupismo se svi u domu i navalismo na Fekinu hranu i veće količine raznih sokova od voća - šljiva, grožđa, hmelja, jer ipak mora se zdravo hraniti.

Kako je noć odmicala i jutro se približavalo, pecaroške, lovačke i alpinističke priče su dobijale na jačini, a mi bivali sve jači alpinisti dok konačno nismo legli.

NEDELJA 23. 2. 2018.

Nakon dva sata spavanja oglasiše se prvi petlovi i ostale životinje sa budilnika mobilnih telefona. Pospremanje doma. Pakovanje stvari i povratak ka džipu.

Još jedna luda vožnja po snegu. U Rožajama prebacujemo stvari u Vladin automobil. Ali, Feka nam ne da da odemo dok ne uporedimo rožajske ćevape sa onima iz Pazara. Zaključak ne bih iznosio, jer treba ponovo ići tamo, ali iz moje Semberije su najbolji.

Povratak nazad, ustaljenim putem preko Kruševca. Ne, ipak Kragujevca do Beograda. Ostavljaju me kod Urgentnog (pu, pu, pu...) i svako na svoju stranu do Novoga Sada, odnosno Bijeljine.

Rezime vikenda. Nismo se pokajali zbog izbora Hajle. Naprotiv, sigurno ćemo se vratiti. Centralna stena je zaista veoma izazovna za penjanje i teško da se tu može nešto penjati, osim ako sneg ne bi bio baš zaleđen jer pri izlazu na greben ide i do 90 stepeni pod strehe, a o stenama i da ne govorim. Međutim, obodne strane pružaju velike mogućnosti i razne težine penjanja.

Ono što još povećava draž penjanja na Hajli je što sve što penjete je prvenstveno, tako da ne znate šta vas čeka. Ako je i bilo pre penjanja, nije ostalo zabeleženo. Barem mi nismo uspeli doći do podataka.

Smeštaj u domu „Grope" na 1.900 mnv je fenomenalan, a o ukazanoj brizi i gostoprimstvu od strane Feke bilo bi malo još ovoliko pisati.

Tako da uz AOB-ov smer „Hajle Selasije" i AONS upisuje „Jovanin" i nadam se da će ovo pogurati i ostale da posete Hajlu i da je išaramo smerovima, jer kao planina to zaslužuje.

DENIS IVANOVIĆ

ZIMSKA TEHNIKA

Početni alpinistički tečaj

10-17. 03. 2019. godine.
Durmitor,
Crna Gora

Vođa tečaja/instruktor alpinizma:
Obrad Kuzeljević

Način prevoza do mesta izvođenja tečaja:
Autobusom ili automobilima u privatnoj režiji.
Način smeštaja i ishrane učesnika:
Planinarski dom / privatni smeštaj.
Potrebna oprema:
Odeća za zimske uspone (bivakovanje), alpinistički šlem, pojas, cepin, dereze, naočare za sunce.

Cena instruktaže:
130 €
Način plaćanja:
Po dolasku na kurs

AONS

Dodatne informacije:
Aleksandra Bunjevčev 064/088-41-99 i 060/44-81-468
Prijave za tečaj možete preuzeti na sajtu www.aons.rs
te ih popunjene poslati na e-mejl:
ao.novi.sad@gmail.com
ili dostaviti na sastanku Odseka četvrtkom od 20 časova.

POČETNI ZIMSKI ALPINISTIČKI TEČAJ

Durmitor,
2. - 9. mart 2019.

Tečaj se održava prema novom Pravilniku za organizovanje početnog alpinističkog tečaja Komisije za alpinizam Planinarskog saveza Srbije. Vođa tečaja je Predrag Zagorac, alpinistički instruktor.
Cena kursa je **180 evra** i može se platiti u dinarima u 2 (dve) rate. Za učesnike mlađe od 21 godine, cena kursa je **130 evra**. U cenu je uračunata organizacija, instruktaža, korišćenje kompletne tehničke opreme, skripta, majica i diploma za one koji uspešno završe kurs. Polaznici tečaja sami snose troškove smeštaja, ishrane na terenu, prevoza i osiguranja (još 60-80 evra).

Na tečaj se možete prijaviti do 20. februara:
- direktno na sastanku Odseka, četvrtkom od 20 časova ili
- popunjavanjem on-line prijave

Sastanak svih prijavljenih je u četvrtak, 21. februara, u 18 časova, u prostorijama Alpinističkog odseka Beograda, Tadeuša Košćuška 70.

aob@aob.org.rs
www.aob.org.rs
www.facebook.com/AlpinistickiOdsekBeograda
ONLINE PRIJAVA

Konkurs za osnovni alpinistički tečaj

ZIMSKA TEHNIKA

Komovi, od 10. do 17. 02. 2019. godine

Alpinistički Odsek Šabac (Gospodar Jevremova 9/1/9, Šabac) i **PSD „Železničar" Šabac** organizuju zimski osnovni alpinistički tečaj na Komovima **od 10. do 17. 02. 2019. godine**.

Vođa tečaja i instruktor je Vojislav Škrbić Šeki iz Šapca - instruktor alpinizma i Gorski spasilac, predavač i pomoćni instruktor je Olivera Kačarević iz Šapca. U zavisnosti od broja učesnika tečaja organizatori će obezbediti dovoljan broj pomoćnih insteruktora i vođa naveza (maksimalan broj učesnika je 20). U slučaju organizacionih i tehničkih probleme organizator zadržava pravo otkazivanja tečaja.

Skup učesnika tečaja: 9. 02. 2019. godine, u Privatnim katunima (Jukića) na Štavnama (**Komovi**), kada zvanično počinje tečaj (sopstveni prevoz do zbornog mesta). Cena smeštaja je 7 € dnevno za ležaj plus 0,5 € boravišna taksa počoveku. Hrana je iz ranca.
Kotizacija za tečaj je 100 €, plaća se po dolasku na zborno mesto uz popunjenu prijavu. Poželjno je uplatiti avans u iznosu od 50%.

Potrebna oprema: uže (na dvoje), cepin, dereze, četiri prusika dužine 4 do 5 m, kaciga, penjački pojas, osmica, tri - četiri karabinera, dva karabinera sa osiguračem, naočare za sneg (glečer brile), kamašne, dva para rukavica, podmetač, vreća za spavanje (za zimske uslove, bivak u snegu), oprema za bivakovanje, topla jakna (veston), čeona lampa, prva pomoć, sveće i šibice, primus, pribor za jelo, kesa za đubre, itd.

PRIJAVE NA E-MAIL: vskrbic54@gmail.com
INFORMACIJE I PRIJAVE: +381(0)64/20-94-738 (Vojislav Škrbić)

Dry-tooling

SHS i Evropski kup u draj tulingu i takmičarskom penjanju u ledu...

ARMADILLO
WEB: WWW.ARMADILLOSPORT.COM
E-MAIL: ARMADILLOSPORT@YAHOO.COM
FACEBOOK: OVDE

POGLEDAJTE PREZENTACIJU NA SLEDEĆEM LINKU

Nakon prvog kola Slovenačko - hrvatsko - srpskog kupa u draj tulingu u Ovčar Banji, u organizaciji KES „Armadillo” i Planinarskog saveza Srbije, očekivalo nas je takmičenje u Hrvatskoj, kod uvek dobrog domaćina Maria Musulina.

Drugo kolo otvorenog SHS kupa u dry toolingu i takmičarskom penjanju na ledu održalo se 10. novembra na Ravnoj Gori, u blizini Lepoglave u Hrvatskoj.

Nastupilo je pet srpskih reprezentativaca u pratnji trenera Laze Radivojca i selektorke Danijele Babović. Muškarci i žene penjali su po tri kvalifikaciona smera, a najbolji iz obe grupe su se plasirali u finale.

Muškarci su u kvalifikacijama penjali dva smera i to jedan za drugim, što je bio odličan uvod i priprema za predstojeće treće kolo u Domžalama. Milan Makojević, bronzani proteklog vikenda imao je peh te skliznuo na samom ulazu drugog smera. Ni odlično penjanje u trećem kvalifikacionom smeru nije bilo dovoljno da se domogne finala.

Petar Čičković, najmlađi i najperspektivniji takmičar, uprkos vidnom napretku i poboljšanju tehnike, snage i brzine takođe nije uspeo da ostvari rezultat vredan finala. Jelena Žegarac je fantastičnim penjanjem uspešno završila svoje prve smerove u vođstvu i to u vremenski zadatom okviru, što je odličan rezultat. Vidan je nedostatak iskustva kod takmičarke, ali i napredak u odnosu na prethodni vikend.

Mario Musulin je preciznim, brzim i sigurnim penjanjem osigurao prvo mesto, dok je Jaka Hrast zaostao nekoliko pokreta pre vrha smera. Treće mesto je zaslužio Edvin Nepužlan koji je demonstracijom izuzetne izdržljivosti i borbenosti bio za pola pokreta bolji od legendarnog Vilija Gučeka.

Katarina Manovski je, nakon peha proteklog vikenda, uspešno dosegla top finalnog smera sa samo trideset sekundi zakašnjenja u odnosu na prvoplasiranu Maju Šuštar. Treće mesto u ženskoj konkurenciji osvojila je debitantkinja Nađa Korinšek koja odličnim stilom penjanja najavljuje nove vrhunske rezultate.

Nakon završenog takmičenja u PD „Ravna Gora” organizovana je dodela medalja i zahvalnica, a nakon toga smo druženje nastavili uz ručak. Sjajan i uzbudljiv vikend tokom koga smo stekli nova znanja i iskustva. Nažalost, nismo mogli da odemo na prvo kolo UIAA Evropskog kupa u penjanju na ledu koje se održalo u Bernu narednog vikenda usled izuzetno velikih troškova.

Usledile su pripreme za sledeće takmičenje i Srpska reprezentacija u penjanju na ledu nastupila je 1. decembra u Domžalama (Slovenija), na poslednjem kolu otvorenog Slovenačko - hrvatsko - srpskog kupa. Ovo je istovremeno bilo i drugo kolo UIAA Evropskog kupa u penjanju na ledu. Pored takmičara, srpski tim činilu su trener reprezentacije Laza Radivojac, selektorka Danijela Babović i opremalac smerova Petar Šunderić. Danijela je i ove godine bila sudija na smeru.

Kvalifikacije su se odvijale na dva smera koji su takmičari penjali jedan za drugim. Prvo su nastupale žene, a zatim muškarci. Sjajnim penjanjem Katarina je uspela da dosegne vrh prvog smera u vremenski zadatom okviru, ali je već na početku drugog imala peh, skliznula je na samom ulazu i time se njen nastup završio. Ipak, ovaj rezultat bio je dovoljan da se plasira u finale među osam najboljih takmičarki.

Od muškaraca je prvo nastupao Miloš Milanović koji je sigurnim penjanjem došao skoro do vrha prvog, ali ga je neočekivano zaustavio tehnički zahtevan detalj na početku drugog smera. Nakon njega navijali smo za mladog Petra Čičkovića koji je uspešno popeo prvi smer. Drugi smer je odlično savladao sve do visećeg ledenog elementa gde mu je ponestalo snage za dalji napredak. Petar je pokazao odlučnu borbu do poslednjeg atoma snage koja je rezultirala ukupno 12. mestom, što predstavlja njegov najbolji rezultat do sada. Poslednji je nastupio Milan Makojević, koji vidno ometen tremom i usled nedostatka iskust-

KES „ARMADILLO”

va ne uspeva da pokaže sve ono što je napornim trenizima stekao.

Trener nam je tokom penjanja iskusnih takmičara, Švajcaraca i Francuza skretao pažnju na tehnički važne detalje, pozicioniranje tela prilikom izvođenja određenih pokreta kao i na taktiku penjanja, posmatrano kroz tempo izvođenja pokreta.

Svi smo nestrpljivo iščekivali finale gde ćemo po prvi put gledati i navijati za nekog od naših. Katarina je nastupila nesigurno i u grču, ometena pehom iz kvalifikacija koji nije uspela da prevaziđe. Pored rada na razvoju motoričkih sposobnosti, psihološka priprema takmičara se takođe pokazala kao neophodna i veoma bitna.

Dominirali su Švajcarci, u ženskoj konkurenciji je Sina Getz fenomenalnim penjanjem osvojila zlato, a njena sunarotinja Labarile Vivien se domogla srebra. Treće mesto pripalo je simpatičnoj Francuskinji Marion Thomas koja je uspešno takmiči i na svetskom kupu.

U muškoj konkurenciji podijum je bio isključivo Švajcarski, dominirao je stilom i tehnikom penjanja te zasluženo osvojio zlato Nikolay Primerov, drugog mesta se domogao mladi Lukas Getz, a treće mesto pripalo je Alexandru Werenu.

Ovo je takođe bilo treće, poslednje kolo Slovenačko-hrvatsko-srpskog kupa, te smo dobili i pobednike u kupu Srbije. Pobednici su u ženskoj konkurenciji: Katarina Manovski, ispred Jelene Žegarac i Sare Pirnat, debitantkinje iz PSK „Spartak” i u muškoj Petar, ispred Milana i Miloša. Od država najbolji su bili Slovenci, dok je Srbija osvojila drugo mesto.

Treće kolo evropskog kupa u takmičarskom penjanju na ledu održalo se 8. decembra u Žilini (Slovačka). Srpsku reprezentaciju činilo je četvoro sportista: Katarina Manovski, Petar Čičković, Miloš Milanović, Milan Makojević i trener Laza Radivojac.

Takmičari su u kvalifikacijama penjali četiri smera različitih težina, a prvo su nastupile žene. Obzirom da se takmičenje održalo u velikoj, novoizgrađenoj hali za sportsko penjanje, takmičari su se po prvi put susreli sa restrik-

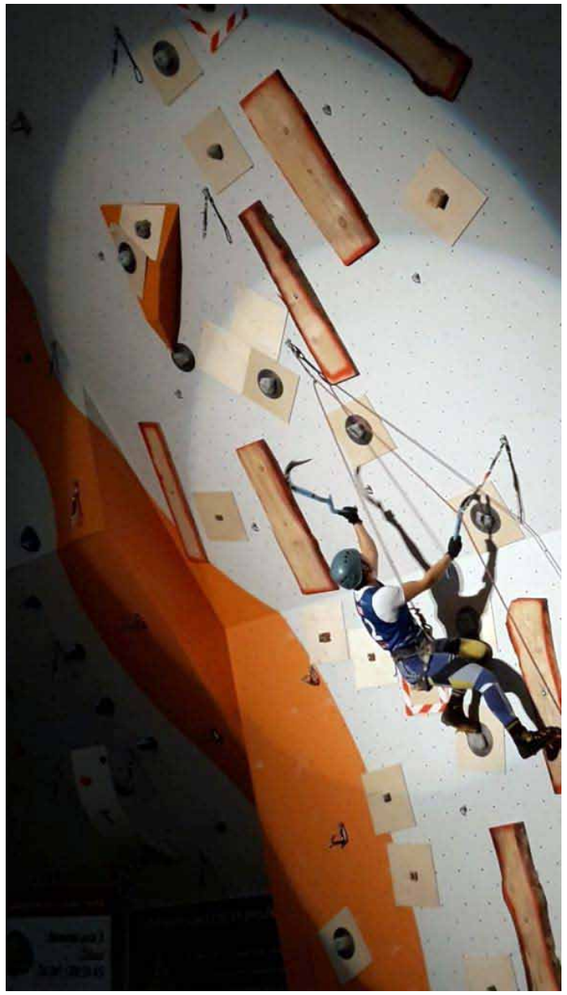

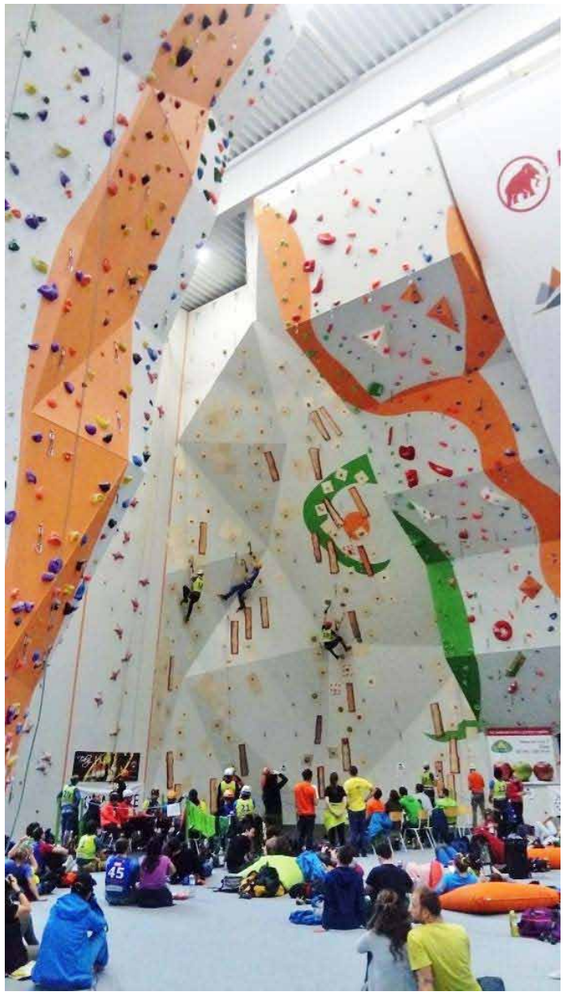

FOTO: URBAN URBANČIĆ, PETAR SUNDRETIĆ

REZULTATI NA SLEDEĆEM LINKU
DOMZALE SNIMAK POGLEDAJTE OVDE
SHS KUP U OKO MAGAZIN RTS-A NA OVOM LINKU

tivnim pravilom o diskvalifikaciji na smeru nakon što dva puta nogu prislone na zonu koja nije za to namenjena. Katarina je tako, u prvom smeru završila svoj nastup nakon samo dva ukopčana kompleta. Ovaj peh nije je omeo te je u sledećem smeru ostvarila drugo mesto, a u trećem se pozicionirala kao četvrta.

Laza i Katarina, nakon kratkog odmora, pratili su i bodrili muški deo ekipe koji su smenjivali u penjanju. Petar, Miloš i Milan su se dobro snašli, a najviše muke im je zadao smer broj 2 koji je bio tehnički zahtevan na samom početku. Razmenjivali su ideje o rešavanju pojedinih problema što se ispostavilo kao korisno jer im je značilo prilikom penjanja.

Kvalifikacije su završile, a svi smo nestrpljivo očekivali rezultate. Obradovala nas je činjenica da se Katarina ponovo plasirala u finale i to na sedmoj poziciji. Nakon konsultacija i razgovora sa trenerom došlo je vreme za penjanje! Svi takmičari koji su se plasirali u finale bili su predstavljeni publici koja je bila vesela i nestrpljiva.

Naizmenično su nastupali jedan muškarac i jedna žena. Katarina je penjala pažljivo i precizno, do poslednje atoma snage. Ovakvo penjanje uvrstilo je na peto mesto što predstavlja najveći uspeh naše reprezentacije.

Iza nas je skoro pet godina predanog rada tokom kojih smo uspeli da formiramo nacionalnu reprezentaciju u okviru PSS. Planiramo još dva takmičenja tokom sezone 2018/2019. Učešće na Humarjevom memorijalu i juniorskom šampionatu u Finskoj, gde će učestvovati šesnaestogodišnji Petar Čičković. Cilj za ovu sezonu bio je da u okviru mogućnosti učestvujemo na regionalim i evropskim takmičenjima, a nije daleko trenutak kad će reprezentativci Srbije početi masovnije učešće na Svetskom Kupu.

DANIJELA BABOVIĆ
KATARINA MANOVSKI

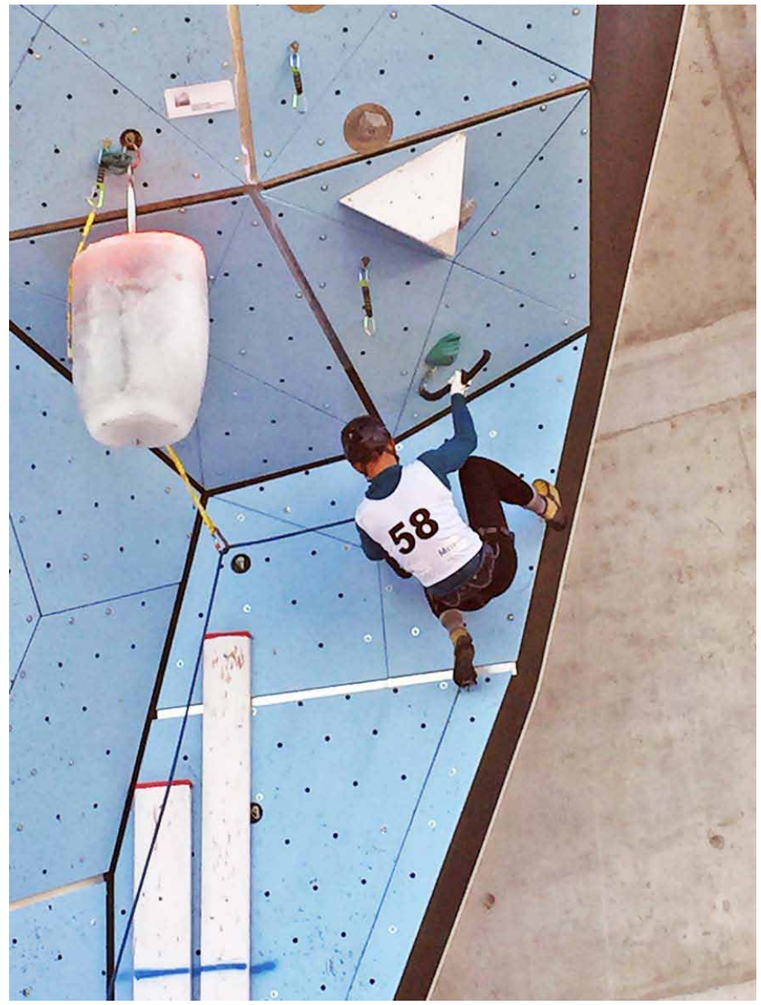

SPELEOLOGIJA

Pećina Korenatac

*Ekipa speleologa Sportskog speleološkog udruženja **SAIS** poslednjih meseci intenzivno istražuje vrelsku pećinu Korenatac na obroncima **Stare planine**, nedaleko od **Knjaževca**...*

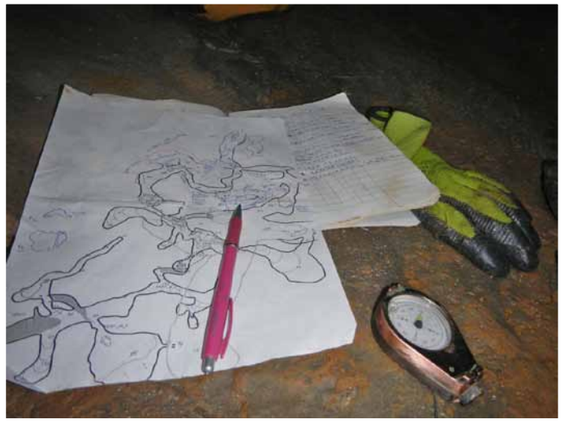

Na levoj strani: Speleolozi u neoprenskim odelima spremni za ulaz u pećinu; Na desnoj strani, gore: Speleolog kraj stalagmita, u pozadini 8,5 m visoki Gorostas; Desno: Izrada i korekcija skica pećine i merenje dimenzija kanala

Ekipa speleologa Sportskog speleološkog udruženja SAIS iz Knjaževca poslednjih meseci intenzivno istražuje vrelsku pećinu Korenatac na obroncima Stare planine, nedaleko od grada na dva Timoka. Ispostaviće se da se radi o veoma zanimljivom i složenom speleološkom objektu sa prelepim pećinskim nakitom, trenutne izmerene dužine od oko 1.400 m.

Da svet ispod naših nogu još uvek ljubomorno čuva svoje tajne i lepote svedoče i nedavna otkrića speleologa na području srpskog dela Stare planine. Pored otkrića nastavka pećine Vladikine ploče kod Pirota, otkriven je i istražen do sada javnosti nepoznat deo vrelske pećine u klisuri Korenatac, dvadesetak kilometara od Knjaževca. Pećina Korenatac za stručnu ali i popularnu javnost, doduše, ne predstavlja novinu. Naime, ulazni deo pećine opisao je još Jovan Cvijić, početkom 20. veka, navodeći da se odmah na ulazu nalaze duboki lonci sa vodom. Slične opise zatičemo i kod istraživača Jovana Petrovića, Radenka Lazarevića, a potom i kod Dušana i Ljiljane Gavrilović, koji navode da je pećina istražena na dužini od 218 m. Pomenuti stručnjaci iz oblasti geomorfologije i speleologije uglavnom se slažu da se pećina sastoji iz spleta kanala lavirintskog tipa i proširenja sa oburvanim blokovima. Lokalno stanovništvo je ispredalo i razne priče o pećini, počevši od lovca koji je, loveći vidru u pećini, u njoj se i izgubio i proveo u njoj čitava dva dana dok ga nije pronašao brat, do tvrdnji da su pećinski kanali kilometrima dugački i da izlaze na drugu stranu klisure, ka dolini obližnje Papratske reke. No, kako smo ustanovili, jedan dobar deo „starog" pećinskog ulaza razoren je prilikom izgradnje puta kroz klisuru 70-ih godina prošlog veka.

Prilika da speleolozi Sportskog speleološkog udruženja SAIS iz Knjaževca detaljno istraže ovu pećinu pružila se na jesen prošle godine, uz saradnju sa Mesnom kancelarije sela Gornja Kamenica. Pećina je inače zatvorena za bilo kakve posetioce jer predstavlja aktivan vodozahvat, pošto se iz nje okolna sela snabdevaju vodom. Dogovor sa predsednikom MK je bio takav da speleolozi ne dolaze ni u kakav dodir sa vodozahvatom, što je lako rešeno uz pomoć odgovarajuće speleološke instalacije od užadi kako bi se premostilo mesto odakle se zahvata voda. Speleolozima SAIS-a se, na taj način, pružila mogućnost da „zavire" iza zaključanih vrata i provere tačnost priča, legendi i zvaničnih tekstova o ovoj pećini. Uz pomoć kolega speleologa iz Planinarsko-speleološkog kluba DVIG iz Vladičinog Hana, „saisčani" su već u prvom istraživačkom ulazu bili, malo je reći, iznenađeni i oduševljeni prizorima koje su zatekli: pred njima je bio grandiozan speleološki objekat, razvijen na tri visinska nivoa, sa primercima prelepog pećinskog nakita, i to znatne dužine, daleko od onih dvestotinak metara koji se spominju u literaturi. U nekoliko istraživačkih ulaza, tokom jeseni i zime, izmeren je 1.441 m pećinskih kanala, a u pomoć u istraživanju su pristigli i speleolozi Speleološke sekcije PK „Železničar" iz Niša, SK RiS iz Podgorce i pojedinci iz drugih speleoloških organizacija.

Sam ulaz u pećinu se nalazi na desnoj dolinskoj strani klisure Korenatac, tik uz korito Trgoviškog Timoka, a ispod puta Knjaževac-Kalna-Pirot. Da bi se uopšte ušlo u pećinu, nakon ulaznog betonskog zida i pregradne kapije, mora se proći rečnim kanalom dubine preko 1 m, tako da su neoprenska odela istraživačima bila više nego neophodna. Nakon pomenutog dela sa instalacijom od užadi ulazi se u delimično plavljeni deo pećine sa zidovima uglačanim rečnom erozijom, dok se na nekoliko mesta može doći do tzv.sifonskih, potpopljenih zona, odnosno nivoa karstne izdani. Ova hidrološki aktivna zona predstavlja ujedno i prvi visinski nivo pećine, na koji se odmah nadovezuje i drugi nivo, sačinjen od spleta suvih i periodično plavljenih kanala i proširenja u kojima je bilo značajnog obrušavanja blokova sa tavanice. Kanali se spajaju i račvaju kako u horizontali tako i u vertikali, dok je pećinski nakit oskudan. Pećina zadržava ovakvu morfologiju do tzv. Dvorane blokova, u kojoj visina tavanice raste i do 15 m dok joj je prečnik 20 m. Dvorana je nepravilnog oblika i karakteriše je veliki broj prolaza između višemetarskih oburvanih blokova, a u njenom desnom delu zatičemo i prve pojave pećinskog nakita: raznobojne salive, stalagmite i stalaktite. Od pomenute dvorane na više strana se račvaju bočni

Deo Velike dvorane pećine Korenatac

Viseći saliv u Glavnom kanalu pećine

kanali, tako da u prvom istraživačkom ulazu nije bilo lako utvrditi koji kanal „vodi dalje". Kanali orijentisani na sever doveli su nas do jedne više dvorane u kojoj se skrio i budući amblem pećine, 8,5 m visoki stub okovan kristalno belim salivima koji je dobio ime Gorostas. Ovaj deo pećine je izuzetno složen i gotovo lavirintskog tipa, sa velikim brojem bočnih i kružnih kanala: na više mesta se može sići u njegovu nižu zonu, do još jednog sifonskog jezera, odnosno popeti u višu zonu, koja obiluje pećinskim nakitom, uglavnom stalagmitima i salivima.

U prvom ulazu činilo se da se pećina završava ovde opisanim kanalima, tada procenjene dužine oko 500 m. Međutim, kanalima koji vode na istok u odnosu na Dvoranu blokova, neočekivano se ušlo jednim uzlaznim niskim kanalom u veće proširenje za koje se ispostavilo da se radi o još jednoj velikoj dvorani i – putu u treći, za sada najduži otkriveni horizont pećine Korenatac! Dvorana je jednostavno nazvana Velika dvorana (dimenzija 25 x 12 m, do 10 m u visini) i predstavlja segment najstarije faze u razvoju ove pećine. U dvorani zatičemo obilje nakita: masivni stub koji drži tavanicu dela ove dvorane, nazvan Atlas, mnoštvo stalagmita visokih do četiri metra, stalaktita i saliva. Preko oburvanih blokova glavni pećinski kanal ovog trećeg horizonta pećine se nastavlja i pruža najpre istočnim, a potom S-I odnosno severnim pravcem. Istočni deo glavnog kanala ima gotovo kanjonske odlike: širok je od 1 - 4 m a visok do 14 i takođe obiluje raznolikim pećinskim nakitom. Na više mesta zatičemo ogromne kupe guane, tj.izmeta slepih miševa, koji su primećeni na više mesta u pećini. Kolonija koja se nalazi na kraju kanjonskog dela glavnog kanala, po našoj proceni, broji oko 1.000 jedinki.

Glavni kanal na svom skretanju ka S menja svoj izgled, postaje niži (od 3 - 6 m) ali i dobija na širini (6 - 8 m) i obiluje pećinskim nakitom (speleotemima), tako da je na mnogim mestima prolaz pregrađen stalaktitima, stubovima, stalagmitima, ali i mnogobrojnim kalcitnim cevčicama dužine do pola metra. Na više mesta u pećinskom podu, ali i na mnogobrojnim erozionim terasama i podno visećih saliva, zatičemo cementovani rečni šljunak i oblutke, što svedoči o radu nekadašnjeg rečnog toka koji je formirao pećinske kanale. Kako pećina vodi ka severu, ka obližnjoj dolini Papratske reke, desne pritoke Trgoviškog Timoka, pretpostavljamo da su njene vode izgradile kanale pećine Korenatac, i to kroz neki tada komunikativan ulaz, koji je imao funkciju ponora. Predstojeća istraživanja tog sektora klisure Papratske reke trebalo bi da bace više svetla na ovu teoriju. Sam glavni kanal je dug oko 700 m i, na žalost, završava se za istraživače nanosom od kalcitnih tvorevina a tavanica

Niska tavanica - speleolozi u jednom od bočnih kanala

Pećina je bogata stalagmitima raznih veličina

O NAMA

Speleolozi SAIS-a (akronim prvobitnog naziva „Speleološka asocijacija Istočne Srbije") se bave istraživanjem karstnih terena Istočne Srbije još od 2006. godine, a od proleća 2018. pod nazivom Sportsko speleološko udruženje SAIS Knjaževac. Članove udruženja čine speleolozi iz Knjaževca i Zaječara. Saradnici su na istraživanju najdužih pećina Srbije: Lazareve pećine kod Bora (15.150 m dužine) i Cerjanske pećine kod Niša (7.150 m). Tokom 13 godina bavljenja speleologijom sproveli su preko 200 trenažno-istraživačkih akcija na širem području Istočne Srbije. Učestovali su i u timu koji je nedavno istraživao nastavak pećine Vladikine ploče kod Pirota, u kojoj je otkriven verovatno najmasivniji stalagmit u ovom delu Evrope, visine 11 a širine 9,5 m, nazvan Golijat.

se spušta na svega deset centimetara visine.

Vredi istaći da u pećini postoji još nekoliko mesta koja nisu dovoljno istražena: nekolicina bočnih kanala, dve blatnjave ponorske zone, kao i nekoliko primećenih viših terasa u glavnom kanalu, a treba očekivati da se eventualnim speleo-ronjenjem kroz pomenute sifone dopre do aktivnog rečnog kanala. Praćenje promaje na nekoliko mesta u pećini je takođe jedan od prioriteta u budućim istraživanjima, imajući u vidu činjenicu da i meštani govore o tzv. Odijalu, odnosno o šupljini iz koje izlazi para i topao vazduh tokom zime, negde na liticama klisure Korenatac. Istraživanja takođe treba usmeriti na samu klisuru i njene nepristupačne litice, na kojima su do sada speleolozi SAIS-a locirali i istražili nekoliko kraćih okapina i pećina, ali temeljnija istraživanja tek predstoje. Pećina ima potencijala da postane i jedna od dužih pećina u ovom delu Srbije, s obzirom na to da je do doline Papratske reke i potencijalnih ponora poslednja istražena tačka u pećini udaljena oko jednog kilometra, prema našim merenjima.

MLADEN MILOŠEVIĆ,
SPELEOLOG,
PREDSEDNIK SSU SAIS KNJAŽEVAC

Izbor muških SKIJAŠKIH PANTALONA

U ovom broju donosimo vam pregled skijaških pantalona za muškarce

MUŠKE SKI PANTALONE

Arc'teryx Sabre Pants

Okvirna cena: 435 €
Dobre osobine: Odlična zaštita od loših vremenskih uslova, dobar kroj, toplo punjenje.
Loše osobine: Skupe, bez modela svetlijih boja.
MATERIJAL
- Osnova: Cordura Nylon 3L
- Punjenje: Laminated fleecy
- Vodonepropusni sloj: N80p-X Gore-Tex (troslojni)
Težina: 600 g
Broj džepova: 3
Ostalo: Ventilacioni džepovi, Recco, topli džepovi

Patagonia Powder Bowl Pants

Okvirna cena: 265 €
Dobre osobine: Odlična zaštita od loših vremenskih uslova, dobar kroj
Loše osobine: lošija ventilacija
MATERIJAL
- Osnova: 100% reciklirani poliester 2L
- Punjenje: mrežasti sloj
- Vodonepropusni sloj: Gore-Tex w/ DWR finish (dvoslojni)
Težina: 756 g
Broj džepova: 4
Ostalo: štitnici, kamašne...

Spyder Dare Regular GTX

Okvirna cena: 260 €
Dobre osobine: topla, udobna, čvrsta
Loše osobine: Manje efikasna ventilacija
MATERIJAL
- Osnova: Poliester plain weave 2L
- Punjenje: 3M Thinsulate
- Vodonepropusni sloj: Gore-Tex laminate i PFCecFree DWR (dvoslojni)
Težina: 811 g
Broj džepova: 5
Ostalo: štitnici, kamašne, izolacija na leđima za hladne žičare

Marmot Discovery Bib

Okvirna cena: 170 €
Dobre osobine: vodonepropusna konstrukcija, puno džepova
Loše osobine: nekim ljudima je pretoplo u tregericama
MATERIJAL
- Osnova: 100% najlon 2L
- Punjenje: Mesh lining
- Vodonepropusni sloj: dvoslojna membrana
Težina: 894 g
Broj džepova: 6
Ostalo: tregerice, kamašne, ojačani gležnjevi

Patagonia Descensionist

Okvirna cena: 380 €
Dobre osobine: Lagane, udobne, vodonepropusne
Loše osobine: bez punjenja, manje džepova, manje trajne
MATERIJAL
- Osnova: 50-denier 86% najlon/14% poliester plain weave 3L
- Punjenje: -
- Vodonepropusni sloj: Proprietary, laminate (troslojni), DWR
Težina: 512 g
Broj džepova: 3
Ostalo: kamašne, kačenje na patagonija skijašku jaknu, džep sa svetiljkom

FlyLow Gear Baker Bib

Okvirna cena: 333 €
Dobre osobine: sveobuhvatna zaštita, puno džepova, dobrog dizajna.
Loše osobine: kruta tkanina, neke kopče su neudobne.
MATERIJAL
- Osnova: Najlon 3L
- Punjenje: -
- Vodonepropusni sloj: Intuitive Oxford (troslojni) and DWR
Težina: 45 g
Broj džepova: 5
Ostalo: kopčanje na jaknu iz kompleta

Cene su okvirne i zavise od zemlje u kojoj se prodaju.

MUŠKE SKI PANTALONE

FOTO: PIXABAY

MUŠKE SKI PANTALONE

Arc'teryx Rush LT

Okvirna cena: 435 €
Dobre osobine: Veoma vodonepropusne, veoma izdržljive
Loše osobine: gornji deo je previše topao, skupe
MATERIJAL
- Osnova: 100% najlon 3L
- Punjenje: -
- Vodonepropusni sloj: troslojni Gore-Tex
Težina: 541 g
Broj džepova: 3
Ostalo: visok struk, džep sa svetiljkom

Salomon Chill Out Bib

Okvirna cena: 240 €
Dobre osobine: dobrog dizajna, toplo punjenje, meke i udobne
Loše osobine: ograničene zaštite od loših vremenskih uslova, manji kalup kod brojeva
MATERIJAL
- Osnova: 4 Way Stretch 2L
- Punjenje: sintetičko punjenje 60 g /m^2
- Vodonepropusni sloj: AdvancedSkin Dry (dvoslojni)
Težina: 853 g
Broj džepova: 5
Ostalo: kamašne

Outdoor Research Trailbreaker

Okvirna cena: 155 €
Dobre osobine: rastegljive, meke, udobne, puno džepova, toplo punjenje
Loše osobine: džepovi na čudnim mestima, ograničena vodonepropusnost, teška
MATERIJAL
- Osnova: Pertex® Shield+, 87% nylon 13% spandex, 100% polyester 3L
- Punjenje: fleecy softshell
- Vodonepropusni sloj: Pertex Shield (troslojni)
Težina: 759 g
Broj džepova: 5
Ostalo: kamašne, štitnici, džep sa svetiljkom

The North Face Freedom

Okvirna cena: 123 €
Dobre osobine: jeftine, funkcionalne, veliki izbor boja
Loše osobine: menja efektivna ventilacija i zatvaranje džepova
MATERIJAL
- Osnova: najlon 2L
- Punjenje: mesh lining
- Vodonepropusni sloj: DryVent (dvoslojni)
Težina: 664 g
Broj džepova: 3
Ostalo: topli džepovi

Flylow Chemical Pant

Okvirna cena: 300 €
Dobre osobine: dobra zaštita od loših vremenskih uslova
Loše osobine: ograničena vodonepropusnost, kruta tkanina
MATERIJAL
- Osnova: Intuitive Oxford 100% poliester 3L
- Punjenje: -
- Vodonepropusni sloj: Intuitive (troslojni)/DWR coating
Težina: 648 g
Broj džepova: 3
Ostalo: kamašne, ojačanje na kolenima

Columbia Ridge to Run II

Okvirna cena: 70 €
Dobre osobine: dobar izbor veličina i boja
Loše osobine: ziperi, džepovi i neki šavovi popuste u lošim vremenskim uslovima
MATERIJAL
- Osnova: 100% Najlon Legacy twill 2L
- Punjenje: Omni-heat 100% poliester termalne
- Vodonepropusni sloj: Omni-Tech waterproof breathable fabric (dvoslojne)
Težina: 656 g
Broj džepova: 6
Ostalo: štitnici, kamašne

O pakovanju i nošenju ranca

ABECEDA SLAGANJA

Dobro spakovan i opremljen ranac čini da nošenje čak i najtežih tereta bude iz minimalan napor i posledice. Da li postoji idealan način pakovanja? Sigurno ne, ali postoji nekoliko sistema koji vam mogu pomoći da napravite dobar balans na leđima, a da dosta toga bude na dohvat ruke...

A - TRIJAŽA

Prvi korak u pakovanju vašeg ranaca je podela opreme u kategorije na temelju toga koliko vam je svaki predmet potreban dok ste na stazi. Najjednostavnija klasifikacija je po principu potrebe:

1) POTREPŠTINE ZA KAMP

To su stvari koje se mogu spakovati na dno ranca, jer su potrebne samo u kampu. U izuzetno retkim prilikama bi vam bilo potrebno nešto tokom pešačenja, pa nije problem ako sve bude spakovano ispod gomile drugih, prečih stvari.

2) ČESTO KORIŠĆENE STVARI

Ovo su stavke koje će verovatno biti potrebne ili su važne pa ih je potrebno imati pri ruci. Držite većinu ovih predmeta u poklopcu ranaca, vanjskom džepu ili na samom vrhu ranca, tako da vam je potrebno samo nekoliko sekundi da dođete do njih.

3) SITNICE POTREBNE NA STAZI

To su sitnice koje se obično koriste prilikom uspona. Većina njih nalazi se u dnevnom rancu, pa ih treba pakovati u bočnim džepovima ili malom džepu na remenu za struk. Kako biste došli do njih nije potrebno skidati veliki ranac.

Obavezno pakujte opremu ispravnim redosledom, jer se možete naći na iznenadnom pljusku sa vašom opremom za kišu na samom dnu ranca... Takođe, uzmite u obzir i to koliko vam je neophodno sve ono što nosite. Da li postoji suvišna oprema koja se lako može ostaviti kod kuće? Zapamtite, svaka stavka koju uzmete dodaje težinu i povećava količinu vremena potrebnog za pakovanje i održavanje organizovanosti. Nekoliko multipraktičnih komada opreme može mnogo da vam pomogne da učinite vaše putovanje ugodnijim.

B - BALANS

Ravnoteža se odnosi na to kako se težina raspoređuje po rancu. Postoje dva glavna pravila koja treba slediti:

1) Teški predmeti se koncentrišu blizu vašeg tela i oko polovine ranca, u visini polovine vaših leđa;

2) Ravnomerna raspodela predmeta po osi - na levoj i desnoj strani ranca.

Dve najteže stavke su vreća za hranu i voda, stoga obratite posebnu pažnju na mesto gde se one pakuju. Održavanje težine blizu tela umnogome smanjuje opterećenje na ramena. Uravnotežen ranac pomaže i u održavanju normalnog centra

ravnoteže, pa vas opterećenje neće zanositi u levu ili desnu stranu. Ako hodate po neuređenom terenu, ovo može biti od presudnog značaja. Ukoliko ste teške stvari natrpali na sam vrh ranca, vaš centar gravitacije će biti viši, što znači da vas je lako izbaciti iz ravnoteže. Idealno bi bilo da taj zamišljeni centar bude četiri prsta iznad linije kukova. Dakle, teške stvari što niže, po mogućstvu na kukove.

C - PAKOVANJE

U ovom trenutku, trebalo bi da imate tri gomile potrepština po prioritetu dostupnosti, a sve one bi morale da su raspoređene na teške i lake. Sada je vreme da počnete da stavljate sve u svoj ranac.

Zidarski metod - Zid čine cigle i malter. Vaš sistem pakovanja treba da oponaša gradnju zida. Određeni predmeti, kao što su kesa za hranu, šator i podloga za spavanje, predstavljaju „cigle". To su velike stvari koje se ne mogu lako ugurati i njima je teško manipulisati. Ostale stvari, kao što je odeća, čine savršen „malter" i možete ih ugurati u šupljine između „cigala".

Započnite pakovanje tako što ćete spustiti vreću za spavanje na dno torbe. Zatim ugurajte još jednu ili dve „cigle", a praznine popunite odećom ili drugim materijalima, imajući na umu potrebe za pristupom za svaki ovaj predmet.

Povremeno upotrebite malo sile kako bi se meki delovi „spljoštili" i zauzimali manje prostora. Kada ste ga ispunili - čvrsto stisne gurtne, prebacite poklopac preko vrha i zategnite vertikalne trake koje ga drže na mestu. Pobrinite se da zategnete i bočne trake, kako bi bio kompaktan i zauzimao minimalan prostor.

Savet: Neki ruksaci imaju posebnu pregredu+ za vreću za spavanje. Preporučujem da taj zatvarač ostavite zatvorenim i da pakujete odgore.

D - SPOLJNA STRANA

Inovacije u unutrašnjim i perimetarskim naprtnjačama promenile su način pakovanja. Prošli su dani kada je vezivanje opreme na spoljnji deo

PRIORITET - DOSTUPNOST

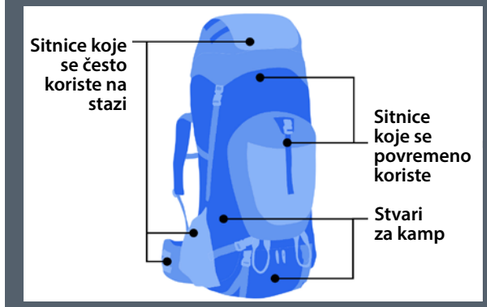

Stvari koje nameravate da spakujete rasporedite prema dostupnosti. Pošto je veoma važno da voda bude dostupna, a ona bi morala da bude spakovana u nižim nivoima ranca, zbog boljeg balansa, najbolje je koristiti „Camel" ili „Hydration Pack". To je silikonski bidon za vodu koji, u zavisnosti od zapremine, prima više litara vode. On takođe ima i diznu, pa se može koristiti bez skidanja ranca. Najbolje je koristiti modele sa čvrstom futrolom, kako ne biste napravili havariju u rancu.

SAVET: PRE NEGO ŠTO POČNETE DA STAVLJATE STVARI U RANAC

Pre nego što počnete da se pakujete, unutrašnjost ranaca obložite najlonom (može da posluži i običan džak za đubre). Tako ćete obezbediti da unutrašnjost ranca ostane suva u slučaju kiše, ali i eventualnog sakupljanja kondenza s vaših leđa. Ako putujete po vlažnom vremenu, obavezno koristite i ceradu. Ona, međutim, ne može u potpunosti da zaštiti od prodiranja vode, pa je poželjno dodati još jedan sloj zaštite od vlage.

FOTO: PXHERE.COM

ranaca bila standardna metoda. Sada se samo nekoliko odabranih predmeta nalazi izvan dobro napunjenog ranaca, kao što su cepin, štapovi za hodanje ili možda podloga za spavanje. Moderni ranac drži opremu urednom, povećava vašu sposobnost manevrisanja u uslovima kretanja kroz gušću vegetaciju i eliminiše zabrinutost zbog gubitka predmeta koji padaju sa ranca. Podmetači za spavanje su najčešći krivac što izgledate kao božićna jelka. Pokušajte da ga postavite vertikalno, duž spoljne strane ranca. U zavisnosti od modela ranaca, možda ćete morati da koristite dodatnu gurtnu kako biste ga vezali.

KAKO PRAVILNO NOSITI RANAC?

Ok, pažljivo ste se spakovli, dobro rasporedili sve sitnice i obezbedili savršen balans. Šta sada?
Rančevi i ruksaci su izuzetno raznovrsni u svojoj sposobnosti da prilagođavaju veličinu i uklapaju se u niz tipova tela. Međutim, najvažniji korak za prijatno nošenje ranca na leđima jeste kupovina onog koji odgovara i leđima i struku.
PRVO - odredite dužinu torza tako što ćete izmeriti dužinu od najočiglednijeg izbočenja kičme na vratu (C7 pršljen) do srednje linije između kostiju kukova. Koristite ove dimenzije kada proučavate specifikaciju veličine ranaca.
DRUGO - pri kupovini odaberite pravilno postavljeni pojas za kukove kojem može da se poveća obim. Mnogi rančevi imaju čak i zamenjive pojaseve za kukove, pa se lakše može prilagoditi raznim obimima planinara.

KORAK # 1) PODEŠAVANJE
Počnite tako što ćete podesiti veličinu leđnog regulatora, kako bi odgovarala dužini leđa. Ovaj proces zahteva nekoliko pokušaja i grešaka, ali kada ga jednom postavite, nema potrebe da ga menjate. Za ovaj korak koristićemo sistem podešavanja koji je jedinstven za svaki model ranaca, pojas oko struka i naramenice.
Uverite se da su ramena, podizač tereta, pojasevi i naramenice opušteni. Položite ranac tako da vidite sistem za leđnu regulaciju, a zatim podesite okvir u odnosu na dužinu vašeg torza. Svaki proizvođač koristi malo drugačiju metodu za ovo podešavanje, tako da ćete možda morati da izvršite određeno prilagođavanje. Potražite čičak ili remen kojima se podešava visina naramenica, pa podesite visinu leđnog okvira kako biste zadovoljili mere dužine torza.

KORAK # 2) PROBAJTE RANAC
Stavite ranac na leđa, a zatim zategnite remen oko struka tako da se proteže po sredini kostiju kuka (pola na vrhu, pola na kosti). Lagano povlačite naramenice, pazeći da oko 90% težine ostane na kukovima. Sada pogledajte da li postoji prostor između vrha ramena i naramenica. Ovo podešavanje zavisi od afiniteta, ali najbolje je da između ramena i naramenica postoji dovoljno prostora da se uvuče prst. Neki ljudi više vole da nemaju prostora, dok drugima ranac na leđima gotovo leluja. Samo se pobrinite da težina ostane na kukovima, i da nema puno prostora između remena i vrha ramena jer to može biti neugodno prilikom hoda po neravnom teternu i zanošenja.

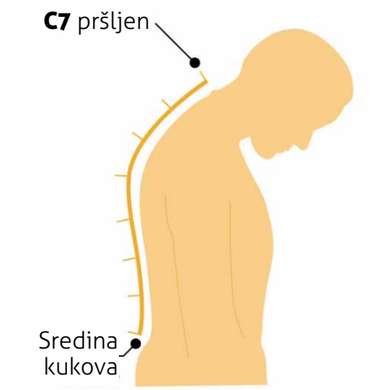

VELIČINA RANCA	DIMENZIJE TORZA
Ekstra mali	<40 cm
Mali	41-45 cm
Srednji	46-50 cm
Veliki	51-55 cm
Ekstra veliki	56 cm <

KORAK # 3) PODESITE PREOSTALE TRAKE
Sada bi trebali imati postavljenu veličinu leđnog okvira, pojasa oko struka i naramenica. Pravi je trenutak da zategnite grudnu traku. Ova traka pomaže da težina ranca bude bliže vašem telu, ali se može stegnuti ili olabaviti na temelju ličnih potreba. Grudna traka treba da prelazi preko sredine grudi, kod muškaraca odmah iznad linije bradavice, a malo više kod žena radi veće udobnosti.
Trake za podešavanje težine protežu se od vrha naramenica, i usmeravaju se preko tela ranca, te tako povlače težinu da vas ne vuče unazad. Najbolji način za pravilno zatezanje ovih traka je da pogledate ugao između tla i ovih gurtni. On treba da bude između 45 i 70 stepeni. ■

PODEŠAVANJA U HODU

Održavanje ispravnog prijanjanja je dinamičan proces koji zahteva česta prilagođavanja. Vaše telo i potrebe za spremanjem ranca se menjaju na različite načine tokom dana:
- Obim struka se smanjuje dok se znojite i gubite težinu vode;
- Obim struka se povećava sa novim slojevima odeće;
- Promenite opterećenje ako prepakujete ili pijete vodu;
- Promene terena zahtevaju prilagođavanje...

Imajte u vidu i to da se gurtne i čičci vremenom malo olabave, te da je materijal podložan promenama usled vlage ili sunca. Jednom savršeno dotegnut ranac sledeći put može da bude prava noćna mora.

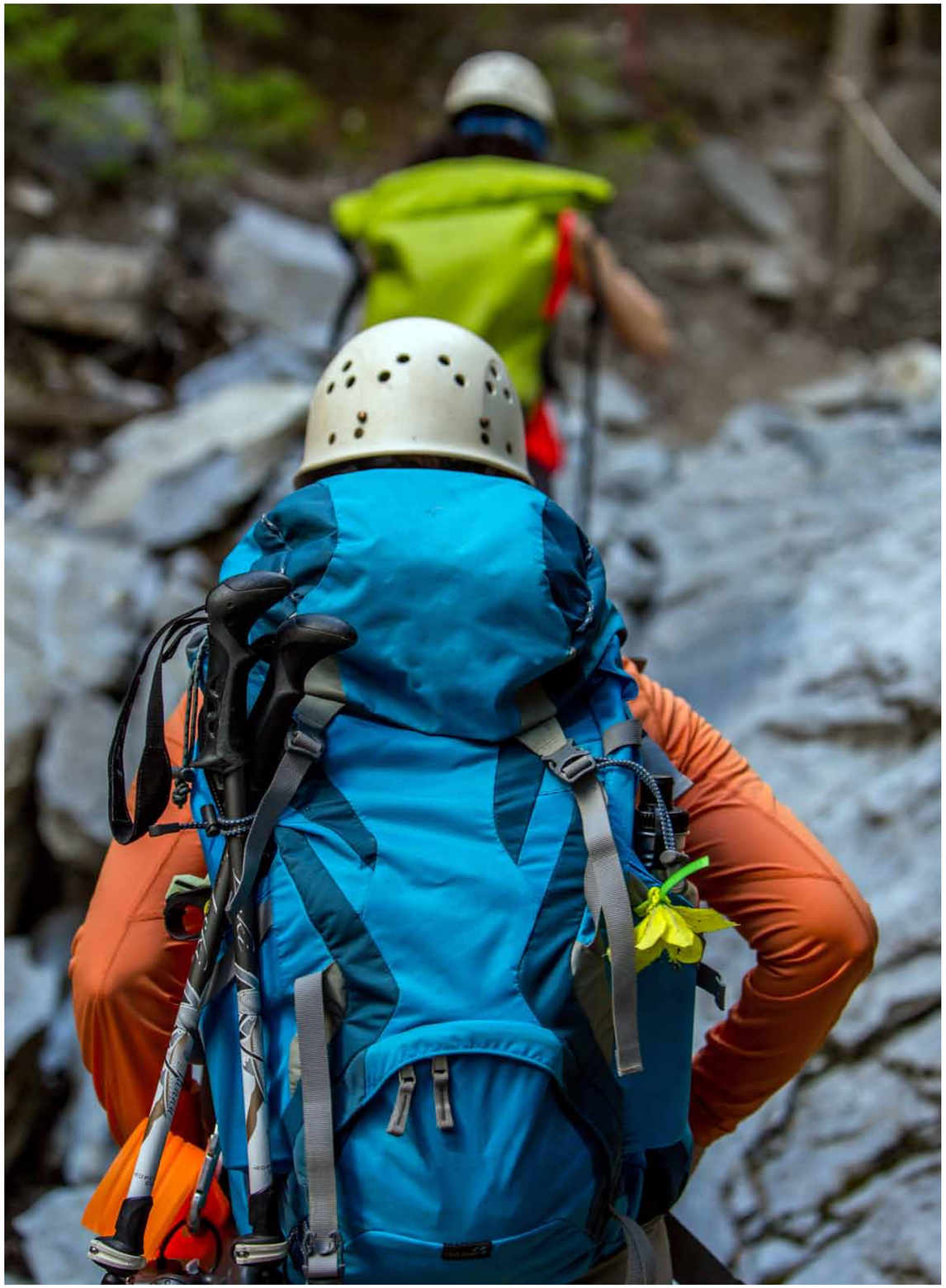

OPREMA

Kakva oprema vam je potrebna za ovu, sve atraktivniju, planinarsku disciplinu

VIA FERRATA

Kako ubuduće ne bismo pogađali šta koji izraz znači, utvrdićemo prave nazive i njihove definicije...

Via ferrata (VF) set proizvođača Salewa

Svakodnevno se u planinarenju susrećemo sa izrazima via ferrata oprema, via ferrata komplet, via ferrata set i slično. Tumačenja značenja pojedinih izraza su šarenolika, a često i potpuno subjektivna, pa i apstraktna, te može doći do zabune. Kako ubuduće ne bismo pogađali šta koji izraz znači, utvrdićemo prave nazive i njihove definicije.

VIA FERRATA (VF) SET

Predstavlja grupu različitih funkcionalnih stvari-elemenata, spojenih u jednu namensku celinu. Svaki elemenat seta ima posebnu namenu, ali spojen u jednu celinu dobija posebnu namensku vrednost. Na primer, karabiner, kao deo tehničke penjačke opreme, a koji je postavljen u klin na penjačkom smeru, služi da se kroz njega provuče glavno planinsko uže radi osiguranja penjača. U via ferrata setu karabineri su spojeni na krajeve elastičnih traka i služe za obezbeđenje fizičke veze penjača sa čeličnom sajlom na Via Ferrati preko via ferrata pojasa.

Elementi VF seta su: specijalni VF karabineri, elastične trake, absorber, gurtne.

Specijalni VF karabineri spojeni su na jedan kraj elastične trake VF seta u svom užem delu. Namenjeni su da obezbede siguran fizički spoj preko VF seta postavljenog na VF pojas koji je na telu penjača. Različitih su dimenzija ali oblik im je ergonomski profilisan i nazivaju se K (carabiner – italijanska reč) karabineri. Njihova specifičnost je da imaju veći otvor i automatski sigurnosni mehanizam zabravljivanja. Bravica se može otvoriti samo ljudskom akcijom na osigurač. Izrađeni su od različitih legura aluminijuma da bi VF set bio što lakši. Proizvode su u skladu sa standardima UIAA EN 12275 i CE 0333. Karakteristike su da izdržavaju opterećenja i dinamički udar po uzdužnoj osi kad su zatvoreni od 27-33 kN, a kada su otvoreni i po poprečnoj osi od 8-10 kN. Direktno zavisi od projektovane klase VF seta. I klasa se projektuje i deklariše za penjače od 40-100 kg, a II za penjače od 50-120 kg. Na svakom karabineru jasno su naznačene njegove karakteristike.

Elastične trake sastavni su elemenat VF seta. Namenjene su da obezbede siguran fizički spoj VF karabinera sa VF absorberom. Spoj je obezbeđen prošivanjem traka na karabineru i direktnom vezom i prošivanjem na metalni prsten povezan na absorber ili omču VF absorbera. U zavisnosti od proizvođača dužine su od 25-35 cm u skupljenom stanju do 55-75 cm kada su istegnute. Mogu biti u jednoj boji obe trake, ili svaka traka u posebnoj boji ili da duž trake postoji neka dopunska boja. Ukoliko vizuelnim pregledom ustanovimo mehanička oštećenja elastičnih traka, VF set nije za upotrebu i ne sme se koristiti na VF stazama.

Izgled i prikaz delova karabinera

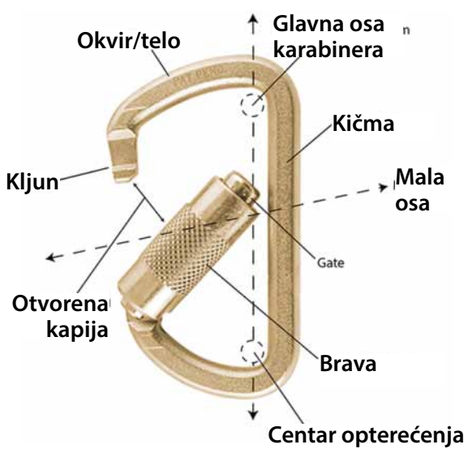

Elastične trake na VF setu

VF absorber je najznačajniji elemenat VF seta. Predstavlja specijalno prošivenu tekstilnu traku koja je jednim svojim krajem,

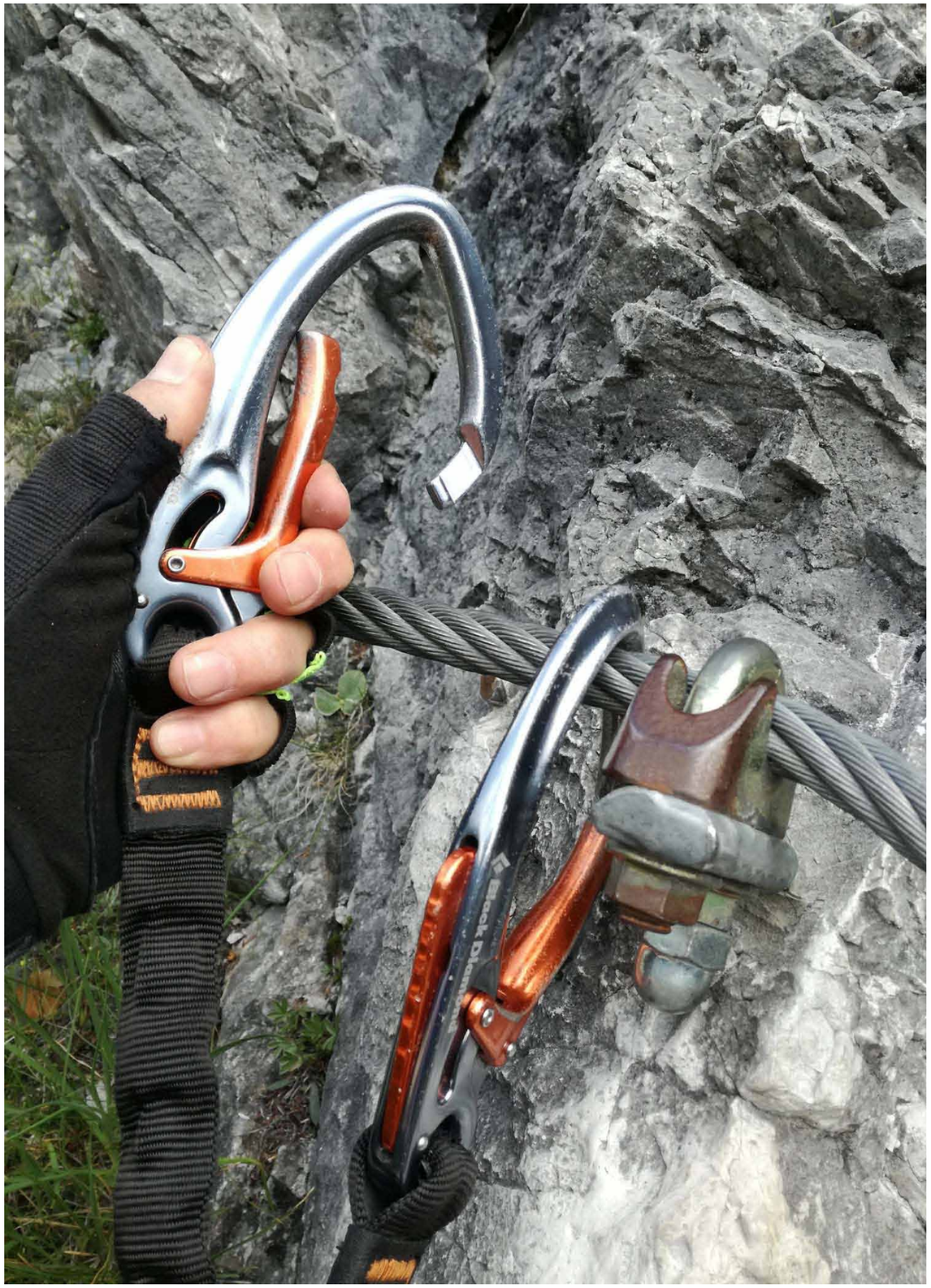

Specijalni VF karabineri raznih proizvođača

prošivanjem, spojena na obe elastične trake i gurtnu za karabiner za pozicioniranje, a sa druge strane sa gurtnom kojom se vezuje VF set na VF pojas. Karakteristika VF absorbera je da amortizuje dinamički udar na telo palog penjača, postepenim cepanjem tekstilne trake. Vizuelnim pregledom VF absorbera pre upotrebe treba ustanoviti njegovu ispravnost. Ukoliko je crvena traka na VF absorberu cela - nije pokidana, absorber je ispravan i može se upotrebiti na VF. U suprotnom VF set ne sme da se koristi i treba ga reciklirati. Absorber je upakovan i smešten u platnenu vrećicu. Na taj način se štiti od spoljašnjih uticaja i eventualnih oštećenja.

Via ferrata absorber proizvođača Kongo-Italy

Gurtne predstavljaju elemente VF seta. Gurtna pozadi absorbera služi za spajanje sa VF pojasom upotrebom kaubojskog čvora i na taj način omogućava fizičku vezu između VF seta i VF pojasa.

Gurtna sa prednje strane absorbera je tačka na kojoj vršimo povezivanje karabinera za pozicioniranje sa nekim veštačkim osloncem na VF, a radi odmora ruku. Kod nekih proizvođača ne postoji gurtna sa prednje strane, te se treba povezati na VF pojas upotrebom dodatne gurtne sa karabinerom.

VIA FERRATA KOMPLET

Komplet predstavlja nekoliko posebnih namenskih celina koje nam omogućavaju bezbedno bav-

ljenje VF aktivnostima. Obaveznim pravilnim korišćenjem svake celine koja sačinjava komplet, osigurali smo ličnu bezbednost na VF aktivnostima. Obavezni, osnovni VF komplet sastoji se od VF šlema, VF pojasa i VF seta. Za unapređenje bezbednosti na VF možemo koristiti i ostalu VF opremu u koju spadaju VF rukavice, dopunski karabiner za pozicioniranje i čeona lampa.

Via ferrata šlem – Za kretanje stazama VF koristimo penjački šlem. Namenjen je za zaštitu glave penjača na VF od padajućeg kamenja, evntualnog udara glavom u stenu ili deo VF (sajlu, klin, stepenik i sl.), kao i pri eventualnom padu. Školjka šlema je izrađena od ABS plastike, polistirena i sličnih lakih, a otpornih materijala. Standard za ispitivanje kvaliteta proizvoda je EN 12492.

Unutrašnjost šlema je izrađena od ekspandiranog polistirena spojenog na školjku celom površinom.

Sistemom traka spojenih na određenim tačkama na unutrašnju školjku šlema, omogućeno je podešavanje adekvatnog kopčanja šlema na glavi. Dobro naleganje šlema na glavu penjača podešava se mehanizmom točkića u potiljačnom delu šlema. Sistem za ventilaciju glave, obezbeđen je profilisanim otvorima na šlemu. Na školjki šlema sa gornje strane postoje kopče za postavljanje i fiksiranje čeone lampe. Treba imati uvek na umu da ukoliko šlem nije zakopčan, isto je kao i da ga nemamo na glavi. Dobro postavljen šlem prikazan je na sledećoj slici.

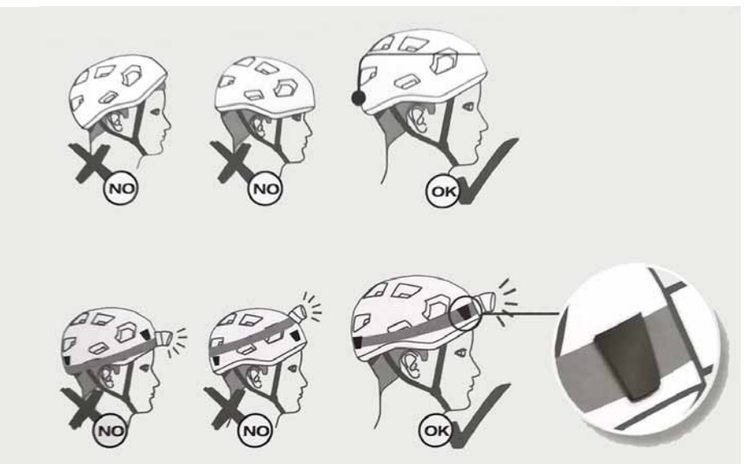

Instrukcije za pravilno postavljanje šlema

Obavezan je vizuelni pregled šlema pre upotrebe. Ukoliko primetimo neka mehanička oštećenja školjke šlema, sistema za zakopčavanje ili njegove unutrašnjosti, takav šlem nije za upotrebu. Šlem na stazama VF se ne skida sve do dolaska u bezbednu zonu. Česta greška penjača je kada završe penjanje da odmah skidaju šlem sa glave. Ukoliko već skidate šlem, bitno je da ga odložite pored sebe, i to tako da unutrašnju stranu šlema okrenete ka podlogi i stabilizujete šlem kako se ne bi otkotrljao.

Via ferrata pojas – Najjednostavnije rečeno: ostvaruje vezu našeg tela sa sajlom na via ferrati. Namena mu je da zadrži naše telo u slučaju pada i da rasporedi sile dinamičkog udara na veću površinu kako bi se umanjile posledice uzrokovane padom. Izrađen je najčešće, od upredenih najlonskih vlakana. Predstavlja sistem međusobno spojenih gurtni oko struka i nogu na centralnu veznu tačku. Centralna vezna tačka je izrađena od materijala kao i gurtne i postavljena je u vidu omče na koju se kači VF set kaubojskim čvorom. Ispravno postavljanje prikazano je na slici.

Ima kopče-blokere, koji služe za podešavanje adekvatnog kontakta tela penjača sa delovima VF pojasa. Gurtne treba da budu tako podešene da naležu na struk ili noge do te mere da se uz malo otpora, može provući prst između dela tela i gurtne. VF pojas pre upotrebe treba detaljno pregledati i ukoliko nema nikakvih mehaničkih oštećenja na svojim delovima, možemo ga koristiti. Svaki pojas koji ima vidljiva mehanička oštećenja odmah odstraniti iz upotrebe. Obaveza vodiča na via ferrati je da ličnom proverom ustanovi ispravnost opreme za upotrebu.

Ostala via ferrata oprema - služi da unapredi bezbednost na kretanju VF stazama.

- ***Via ferrata rukavice*** - namenjene su zaštiti dlanova i prstiju šake penjača na VF. Usled raznih uticaja neki delovi sajle na VF ili neki veštački oslonci, mogu imati fizička oštećenja. Korišćenjem VF rukavica sprečićemo eventualno povređivanje. Postoji niz kvalitetnih proizvođača ove opreme. Zimi i u uslovima velike hladnoće, preporučuje se upotreba VF rukavica sa „celim" prstima.

Ispravno postavljanje via ferrata seta na VF pojas

Via ferrata rukavice

- ***Dopunski karabiner*** za pozicioniranje namenjen je da se ***izvrši*** statičko osiguranje penjača na VF stazi radi kraćeg odmora. Uobičajeno je da se postavi na prednju gurtnu VF absorbera i zakači na neku prečku-rukohvat, na VF. Kada je ukačen dopunski karabiner na stazi, možemo opustiti i „istresti" ruke radi relaksacije i pripreme za dalje napredovanje. Ukoliko ne postoji mogućnost njegovog postavljanja na prednju gurtnu absorbera, potrebno je povezati dodatnu gurtnu sa karabinerom na centralnu veznu tačku VF pojasa, kako bi imali mogućnost sigurnog pauziranja. Dodatni karabiner je OBAVEZNO karabiner sa sigurnosnom bravicom - MATIČNJAK.

Karabiner sa maticom

- ***Čeona lampa*** omogućava dobru vidljivost u uslovima umanjene vidljivosti, kao što je kretanje noću na VF ili kroz tunele i sl. Postavlja se i fiksira pomoću kopči na VF šlemu. Planirati rezervne baterijske uloške.

Poznavanje opreme, razumevanje karakteristika, pregled, podešavanje i njeno korišćenje, a zatim održavanje i pravilno skladištenje, garantuju bezbedno izvođenje VF akcija.

Od esencijalnog značaja za ličnu bezbednost jeste poznavanje opreme za VF kao i njeno pravilno korišćenje. Pravilno korišćenje VF opreme na VF stazama će nam kroz povećano samopouzdanje, omogućiti adekvatni stepen uživanja. Bićemo opušteni, vedri, raspoloženi i spremni za potpuno uživanje na VF stazi. VF stazu i prirodu u čijem se okruženju krećemo, doživećemo na otvoren i slobodan način, tako da sva naša čula uživaju svakog trenutka.

DUŠKO POPOVIĆ
LICENCIRANI VODIČ VIA FERRATA PSS

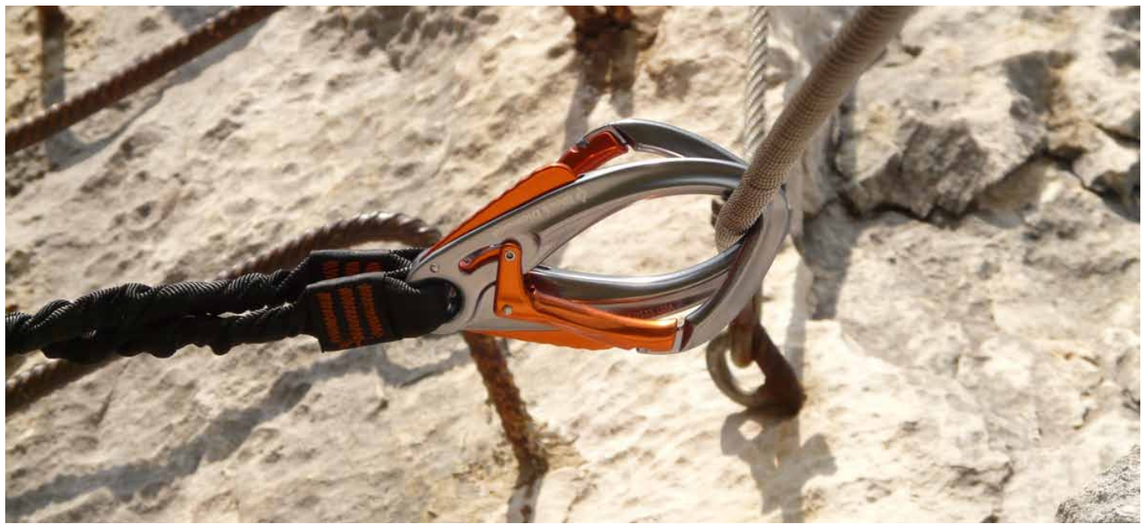

PROPELER

Novogodišnja trka u Šidu

Održan 6. Šidski novogodišnji maraton, u organizaciji PSD „Železničar" Novi Sad - podružnica Šid...

FOTO: DRDELE'S CHANNEL YOUTUBE

Šesti po redu „Šidski novogodišnji maraton", u organizaciji PSD „Železničar" Novi Sad - podružnica Šid, upešno je održan 14. januara. Ova sportska manifestacija namenjena je svim ljubiteljima šetnje i trčanja u prirodi, planinarskim društvima i profesionalcima.

Ovogodišnji maraton počeo je u devet časova i obuhvatao je tri staze: osnovna staza 16,8 km, srednja staza 32,4 km i velika staza 42,2 km, a na cilj je trebalo doći do 19 časova. Na narandžastoj stazi dugoj 16,8 km nabrži su bili Jovica Cukić i Zdenko Križić, na crvenoj stazi dugoj 32,4 km pobednici su bili Milan Vekić i Marko Jovičić, dok su na zelenoj stazi dugoj 42,2 km najbrži bili su Ratko Maksimović i Dragan Grujić.

Učesnici maratona imali su priliku da na najlepši način upoznaju zapadne obronke Fruške gore, i uživaju u lepoti prirode i druženju. Učesnike je na kraju maratona dočekao topao čaj i krofne. Maraton je sportsko rekreativna manifestacija namenjena planinarskim društvima, profesionalcima, rekreativcima i ljubiteljima šetnje kroz prirodu. Manifestacija iz godine u godinu privlači sve veći broj učesnika kako iz Srbije tako i iz inostranstva. ■

EKOLOGIJA

Mini hidroelektrane: Tihi ekocid Srbije

U Srbiji je planirana gradnja 850 malih hidroelektrana na planinskim rekama, pretežno u zaštićenim područjima. Negativne posledice su nesagledive, upozoravaju naučnici, a obuhvataju uništenje biodiverziteta ne samo na Balkanu, već u celoj Evropi, a ugrožene su i lokalne zajednice...

U toplom i čvrstom zagrljaju centralnog dela Stare planine, nedaleko od Knjaževca, smestilo se selo Crni vrh. Pedesetak domaćinstava, prosutih po visoravni zaštićenog parka prirode, diše stoletne bukve i hrastove, a pije vodu Crnovrške reke. Midžor je blizu, gotovo na domah ruke. Babin zub, takođe.

Crni vrh kuca sporim, vekovnim ritmom Stare planine, jedva se menjajući kroz epohe. Tu i tamo, pojavi se po neko novo – ili bolje reći, modernizovano staro – domaćinstvo, vrata otvorenih za turiste u potrazi za tišinom, i planinare za divljinom. I osim toga – ništa. Šuma, kamen, voda. Neki od nas bi rekli da je to ništa zapravo sve.

U Crnovrškoj reci pliva potočna pastrmka. Ispod kamena se krije rečni rak. Iznad reke krstari suri orao. Pored nje, na plodnoj obali, rastu zečji trn i kopitnjak. Uspavljujući šum reke prekida samo ritmičko kucanje planinskog detlića danju, a hučanje sove noću. Osim povremene, udaljene pesme motorne testere, čovek se jedva čuje: stopio se sa prirodom.

A onda, u trenutku koji se naizgled ni po čemu nije razlikovao od bilo kog drugog trenutka u uspavanoj istoriji planinskog seoceta, Crnom vrhu je presečena arterija koja mu je dovodila krv. Na Crnovršku reku stigli su bageri. Raskopali su joj obalu, a njene vode stavili u cev. I nisu stali tu.

POŠAST DERIVACIONIH HIDROELEKTRANA

U bezumnoj jurnjavi za nekoliko kilovat časova električne energije koji dolaze iz obnovljivih izvora, na potezu od Slovenije do Grčke odobreno je oko 2.800 projekata za izgradnju MHE. U Srbiji je, kao u jednoj od vodećih zemalja regiona u ovom trendu, u planu izgradnja frapantnih 850 ovakvih elektrana. Pretežno su derivacionog tipa, poznatog u industriji kao vrste najpogubnije za ekosistem.

Pametno i odgovorno sagrađene brane postoje, ali mi ne pričamo o njima. Ovde je reč o malim, derivacionim hidroelektranama, predviđenim za izgradnju na malim rečnim tokovima, najčešće planinskim rekama. Zovu ih, prikladno, i potočare.

Za razliku od velikih reka na kojima se prave moćne elektrane, gde se mašinska zgrada nalazi u samoj pregradnoj brani, ove rečice nemaju dovoljno vodene mase za taj metod proizvodnje električne energije. Zato se bira drugi pristup.

Kod derivacionih mini hidroelektrana, proces počinje izgradnjom male brane i formiranjem vodozahvata. Zatim, mehanizacijom se dovlače gotove, široke cevi, koje se ukopavaju u rovove duž rečnog korita. U proseku su dugačke između jednog i tri kilometra, ponekad čak i čitavih osam.

Pad vode potreban za pokretanje turbine dobija se stavljanjem reke u derivacionu cev, i usmeravanjem njenog toka kroz tu cev, sve do mašinske sobe, koja se nalazi nizvodno, i gde se proizvodi struja.

Grade se u brdsko-planinskim predelima zbog toga što prirodni nagib terena, i sa njim prirodni pad vode, čine ključnu ulogu u procesu. Izgradnja je jeftina, jer je priroda već samostalno obavila pola posla.

Kako bi se voda što brže i efikasnije dovela do mašinske sobe, često se koriste prečice. Tada se cevovod u potpunosti izmešta iz reke, i do svog odredišta sprovodi kakvim god putem da je potrebno, krčenjem šuma i planinske flore.

Iako derivacione mini hidroelektrane zaista nemaju nus-produkte koji zagađuju okolinu – na način na koji to izduvnim gasovima čine, recimo, termoelektrane – sam njihov proces izgradnje, i samo postojanje, najveći su počinioci ekološke katastrofe među svim drugim tipovima hidroelektrana.

Ovaj princip izgradnje znači da od vodozahvata, pa sve do mašinske sobe, gde bi u načelu rečica trebalo da nastavi svoj prirodni tok, više nema vode, a nizvodno od mašinskih soba, reke neretko potpuno presušuju.

Teška mehanizacija koja obavlja posao, iza sebe ostavlja suva rečna korita, i u njima cevi i uništeno priobalje. Prilaz lokacijama je zbog gustog rastinja često izuzetno težak, i najčešće ne postoje ni asfaltirani putevi koji vode do njih. Da bi se pristup omogućio, obale reka se u potpunosti šišaju, seku se stabla i devastiraju okolna flora i fauna.

SUVA REČNA KORITA

Tokom gradnje derivacionih MHE, izvođač radova je dužan da u rečnom koritu ostavi neophodni biološki minimum, poznat i kao ekološki održiv potok. Ovo znači da van cevi mora ostati dovoljno vode da bi se omogućio opstanak živog sveta koji naseljava reku.

Međutim, u radu „Male hidroelektrane derivacionog tipa: Beznačajna energetska korist i nemerljiva ekološka šteta”,

Koprenski vodopad, Stara planina
Foto: Milan Simonović

Reka Prištavica u procesu izgradnje MHE, Užice
Foto: Tijana Jevtić

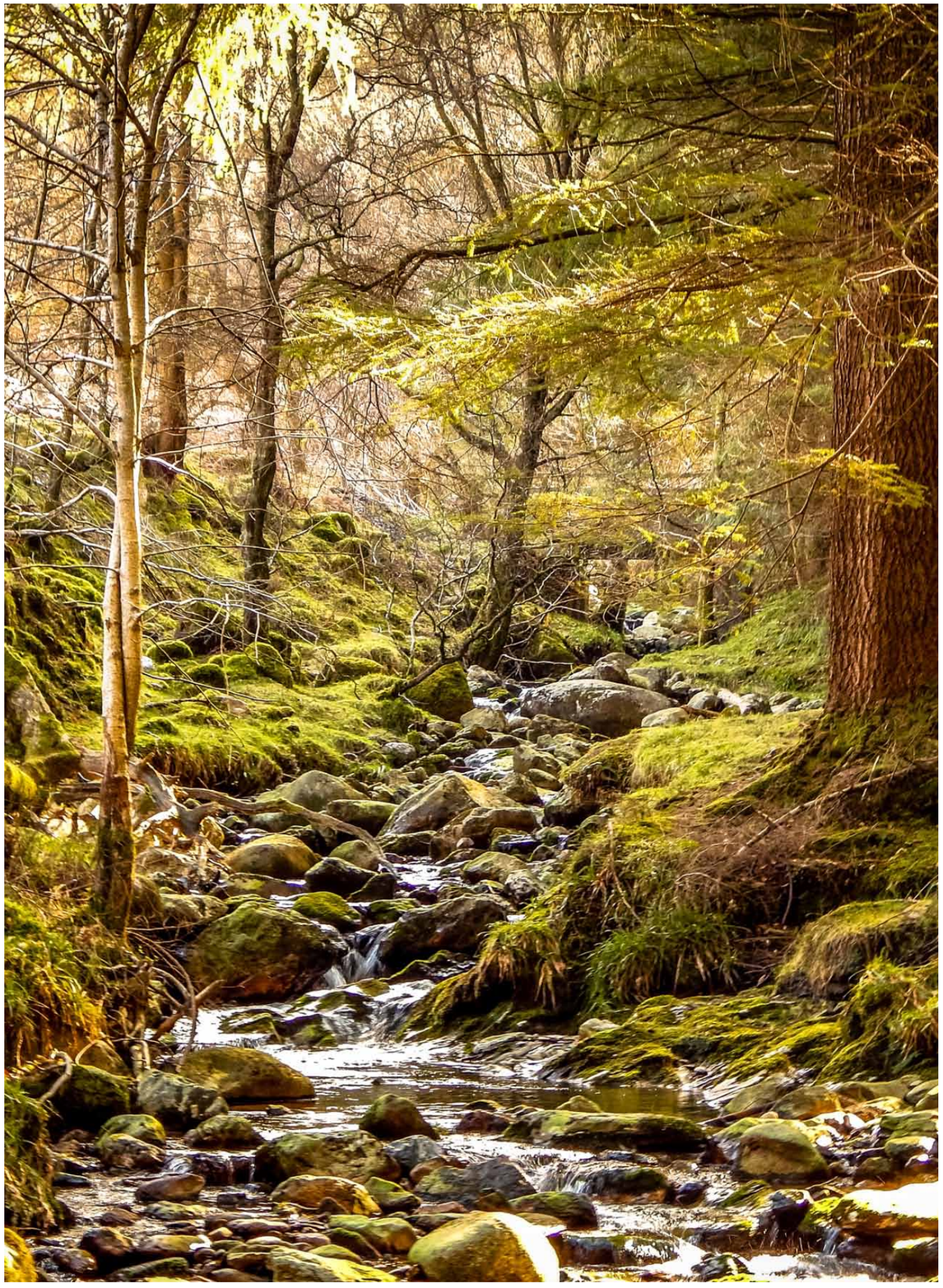

koji je Kosmodromu stavio na raspolaganje jedan od autora, prof dr Ratko Ristić, dekan Šumarskog fakulteta Univerziteta u Beogradu, navodi se da je u realnosti biološki minimum često ignorisan, ili određen proizvoljno.

Naime, reprezentativan „biološki minimum", moguće je odrediti tek posle definisanja hidrobioloških karakteristika vodotoka, na osnovu detaljnog monitoringa živog sveta, koji sprovode stručnjaci hidrobiologije i hidrometrije.

„Detaljan monitoring akvatičnih ekosistema, pre izrade projektne dokumentacije, nije obavljen ni za jednu MHE u Srbiji, tako da se postavlja pitanje reprezentativnosti usvojenih vrednosti „biološkog minimuma", odnosno, nema dokaza da tako određeni proticaji obezbeđuju uslove za opstanak živog sveta u rečnom toku.", navodi rad.

Drugim rečima – biološki minumumi se određuju prizvoljno, bez ikakve garancije da će kao takvi moći da podrže život biljnog i životinjskog sveta čiji opstanak zavisi od reke.

Još jedan obavezni građevinski elemenat derivacionih MHE koji se ignoriše su takozvane riblje staze, koje moraju biti ostavljene za potrebe uzvodne i nizvodne migracije rečnog sveta, no one su u praksi ili nepostojeće, ili potpuno suve, zasute nanosom ili granjem, kažu autori rada.

Tokom onih delova godine kada je vodostaj prirodno nizak, redovna je praksa zahvatanje čak i one količine vode rezervisane za riblju stazu, i njeno puštanje u cev, kako elektrane ne bi morale da prestaju sa radom i proizvodnjom struje.

Mrtav životinjski svet, poput zaštićene, autohtone potočne pastrmke, koji ostaje u suvim, rečnim koritima nakon ovakvih situacija, nemi je svedok ekološke katastrofe koja se odvija duboko u planinama Srbije, daleko od očiju javnosti.

CENA ZELENE ENERGIJE

Ukoliko bi se sve planirane MHE izgradile, bilo bi obezbeđeno svega oko dva odsto potreba u energetskom bilansu Srbije na godišnjem nivou. Zato je šokantan podatak da se od planiranih 850, a do sada u Srbiji izgrađenih oko 90 MHE, veliki broj nalazi u zaštićenim prirodnim područjima. Reke se isušuju, biodiverzitet uništava a priobalje devastira u nacionalnim parkovima, parkovima prirode, specijalnim rezervatima prirode.

Izgradnja MHE na Crnovrškoj reci
Video: Aleksandar Jovanović – Ćuta

POGLEDAJTE VIDEO

Samo je na Staroj planini u planu izgradnja neverovatnih 58 malih hidroelektrana. Na slivu Studenice, na planini Goliji i okolini, taj broj iznosi 31. Vlada Republike Srbije je Staru planinu 1997, a Goliju 2001. godine proglasila Parkovima prirode.

Oba područja su svrstana u prvu kategoriju zaštite kao prirodna dobra izuzetnog značaja sa stanovišta raznovrsnosti biljnog i životinjskog sveta, kao i geoloških, geomorfoloških i hidroloških karakteristika. U slučaju Golije, iste godine definisan je i rezervat biosfere pod imenom Golija-Studenica, sa međunarodno priznatim statusom u okviru Uneskovog programa MAB.

Neki od primera fatalnih ekoloških posledica do sada su izgradnje derivacionih MHE na Jošaničkoj reci, na padinama Kopaonika, Bistrici, u okolini Nove Varoši, i na Crnovrškoj reci, na pomenutoj Staroj planini. Veliki broj od planiranih 850 se pak nalazi na slivovima Južne i Zapadne Morave, Ibra, gornje Drine, Lima.

Sve ovo je dovelo do nestanka ili ugrožavanja endemskih i zaštićenih vrsta riba, ugrožavanja vodosnabdevanja lokalnih zajednica i intenzivne erozije na pristupnim putevima.

„Izgradnja i rad MHE dovode do destrukcije biodiverziteta u vodotokovima, poremećaja hidrološkog režima, destabilizacije vodosnabdevanja i ugrožavanja tradicionalnog načina života lokalnih zajednica", upozorava Ristić.

Još je alarmantniji rezultat studije Univerziteta u Gracu, koji kaže da će Evropa izgubiti, ili dovesti na ivicu istrebljenja, jednu u deset ribljih vrsta, ukoliko se izgrade sve planirane mini elektrane na Balkanu. Jedanaest endemskih vrsta bi moglo biti potpuno zbrisano s lica Zemlje, sedam bi postalo kritično ugroženo, četiri tipa jesetre bi izgubilo habitat a broj ugroženih vrsta bi se duplirao na 24.

Zbog lančane reakcije izgradnje MHE na Balkanu, koji je najbitnije čvorište rečnog biodiverziteta u Evropi, bilo bi potpuno istrebljeno 49 od ukupno 591. slatkovodne vrste ribe, a u najboljem slučaju bi bilo izgubljeno 50-100% njihove distribucije u vodama Balkana, nalazi studija.

U nedavno objavljenom Eko-Masterplanu za reke Balkana, nezavisnoj međunarodnoj studiji koja je deo inicijative Spasimo plavo srce Evrope, a koju su objavile nevladine organizacije Riverwatch i EuroNatur, zaključak je sličan.

Od ispitanih 80.000 kilometara rečnih slivova Balkana, tri četvrtine su toliko ekološki dragocene da bi morale biti u potpunosti nedostupne za bilo kakav oblik gradnje – naročito za derivacione MHE. Dodatno, naučnici procenjuju da će čak deset odsto vrsta slatkovodne ribe u čitavoj Evropi biti suočeno sa mogućnošću izumiranja, ukoliko se nastavi sa planom izgradnje oko 3.000 balkanskih MHE, navodi se u studiji.

Ništa manji uticaj ne trpe i hiljade ljudi koji žive u brdsko-planinskim selima Balkana, i čija egzistencija direktno zavisi od dostupnosti vode iz njihovih reka. Voda za piće, ali i za napajanje stoke, koja je najčešće jedini izvor prihoda u planinskim selima, kao i za navodnjavanje useva, ne sme nestati, jer bi to značilo gašenje i ovako sve manjeg broja seoskih domaćinstava.

Gubitak turističkog potencijala, do koga dovode naruženi, neprivlačni i devastirani planinski predeli, jedan je od takođe bitnih negativnih faktora kada se govori o MHE. Srpski seoski turizam je baziran na prirodnim lepotama naših krajeva, kvalitetnoj hrani i zdravoj i dostupnoj vodi, i teško je zamisliti da će ovaj, inače veoma bogat resurs, ostati iskorišćen, imajući u vidu razmere uništavanja prirode u najlepšim i najatraktivnijim predelima zemlje.

MHE širom Srbije u procesu izgradnje
Foto: Tijana Jevtić

LJUDI U BORBI ZA VODU

Organizacija Centar za kreiranje politika – CKP, sprovela je istraživanje među građanima Republike Srbije o aktuelnoj temi gradnje derivacionih mini hidroelektrana. Rezultat je pokazao da se najveći broj ispitanika u potpunosti protivi ovoj praksi, i da podržavaju izmenu zakona o gradnji. Međutim, veliki procenat javnosti je i dalje neinformisan o ovoj krucijalnoj temi.

Planinari i ljubitelji prirode su, pored lokalnog stanovništva, bili među prvima koji su direktno iskusili posledice izgradnje MHE. U svojim pohodima na planine, bili su svedoci promene njihovih lica, i očevici ekoloških zločina počinjenih u ime zelene energije. Milan Simonović, fotograf i zaljubljenik u Staru planinu, kaže da je ona pravi svet magije.

„Zaštitni znak Stare su definitivno njene reke i vodopadi. Stara planina ima jednu od najgušćih rečnih mreža u Srbiji, ali su njene reke i potoci najatraktivniji. Na Staroj smo već pobrojali stotinak vodopada", kaže Milan za Kosmodrom.

„Sva ta nestvarna mesta su danas, vise nego ikada, pod napadom, i preti im potpuno uništenje. Šume se besomučno i nekontrolisano seku. Arbinje, prirodni rezervat smrče, pod prvim stepenom zaštite se u ogromnoj meri, pred našim očima, svakodnevno uništava. Razlika koju primećujemo u tim predelima, u odnosu na vreme mojih prvih odlazaka je ogromna[…] Sada su na udaru njene reke, žile kucavice svake planine."

Milan je jedan od članova inicijative Odbranimo reke Stare planine, koja je počela kao grupa istomišljenika, okupljenih na društvenim mrežama oko ideje pružanja otpora mini hidroelektranama. Danas, ova fejsbuk grupa ima preko 83.000 članova, i jedna je od organizatora masovnih protesta protiv MHE.

Ljudi se bude svuda po Srbiji, i bore se za svoje reke. Tijana Jevtić obilazi pretežno zapadnu Srbiju, i fotografiše prirodu i ono što je od nje ostalo nakon gradnje malih hidroelektrana. Kaže da se poslednjih nekoliko godina u prirodi redovno sapliće o njih.

„Na potezu od Sirogojna do Ravni je Prištavica sa dve MHE. Na Zlatiboru Crni Rzav i Ribnica sa dve MHE, u planu i treća. Na potezu ka Kokinom brodu, Bistrica sa dve. Ispod Kamene Gore je Gračanica, takođe uništena. Ne postoji reka u Zapadnoj Srbiji na kojoj nije predviđena bar jedna MHE lokacija[…] Vegetacija (je) uništena, putevi u koje je ukopan cevovod prošireni do te mere da se pitaš hoćeš li ikada doći do prirode. U reci nema više virova, obale su obrijane, rečno korito zaravnjeno, prilaz onemogućen. Budeš srećan ako primetiš mali znak života koji prkosi, a onda shvatiš da je zapravo zarobljen u biološkom minimumu, onemogućen da raste ili se razmnoži", rekla je Tijana Kosmodromu, i dodala da planinari, ribolovci i sportisti već odustaju od poseta Zlatiboru i oblasti Crnog Rzava. MHE gase i turizam.

Na društvenim mrežama, inicijative za odbranu reka uzimaju maha. Brani se Mlava, reke Kraljeva, Valjeva, Gledićkih planina, Zapadne Srbije, Resavskog kraja, Knjaževca, Nišavskog okruga, Raške. Organizuju se protesti, pišu peticije i crtaju transparenti. Dele se fotografije, prepričavaju se novosti, širi se priča o tragičnoj sudbini magičnih planinskih reka Srbije.

Tijana i ljudi poput nje nastavljaju borbu za svoje reke, svako na način na koji ume. „Imala sam dosta neverovatnih susreta sa živim svetom koji živi u, ili direktno zavisi od reka. Gravidna ženka daždevnjaka, lisica koja je htela da se igra sa mnom, ribarica kojoj sam slučajno pokušala da izvučem pastrmku iz čeljusti. Svi ti susreti sada dobijaju smisao. Kao da su ti stvorovi želeli da mi kažu: budi tu kada dođu po nas."

NEVENA GRUBAČ
WWW.KOSMODROM.RS

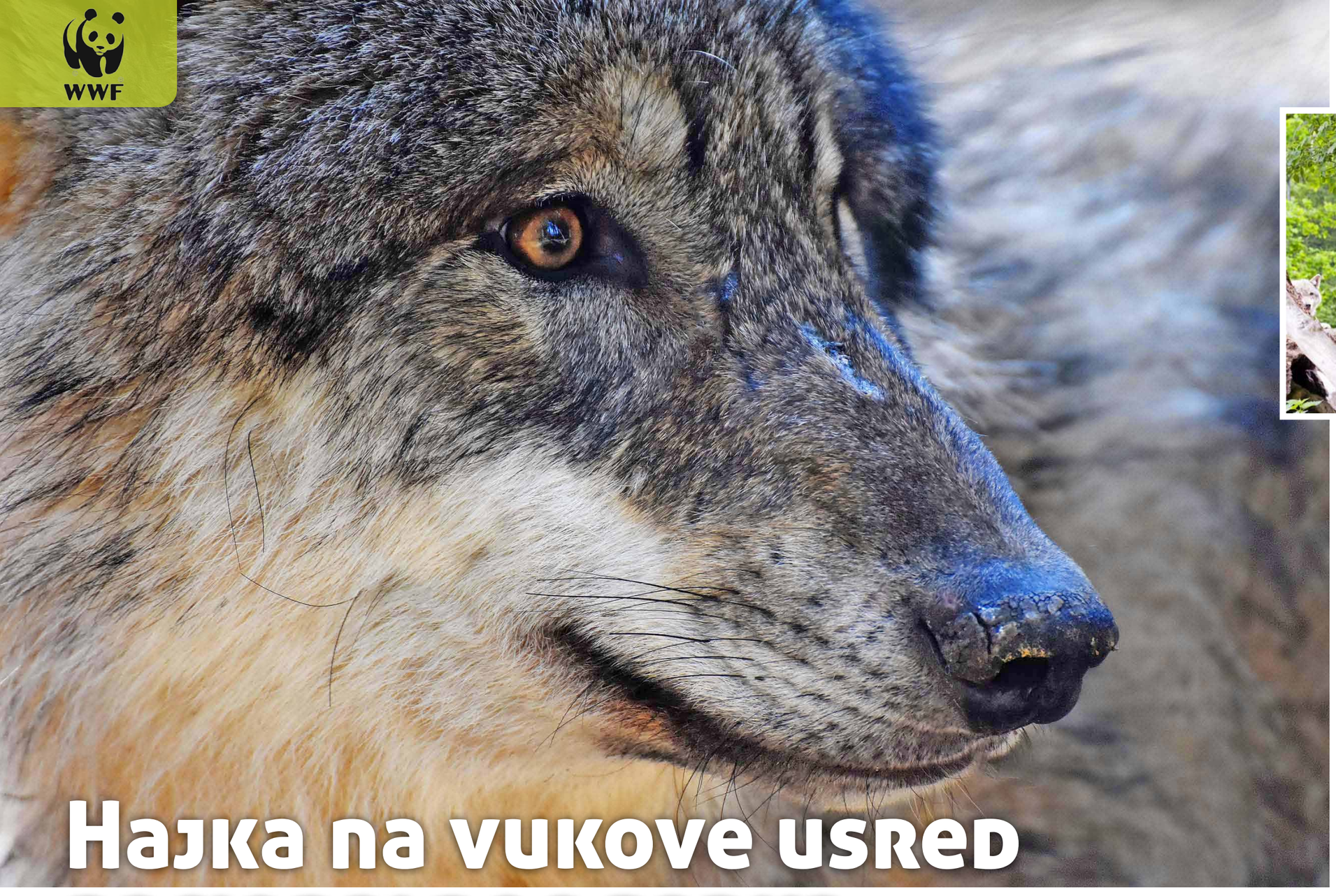

Hajka na vukove usred nacionalnog parka

Pozivamo javnost da nam se pridruži i kaže „ne" najavljenom ubijanju vukova, a od nadležnih tražimo odgovore na pitanja – ako vukovi nisu bezbedni u zaštićenim područjima, gde će biti?

Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije i WWF Adria (svetska organizacija za zaštitu prirode) izražavaju revolt zbog najavljene hajke na vukove koja treba da se održi 16. februara na prostoru zaštićenog područja „Nacionalni park Đerdap".

Pozivamo javnost da nam se pridruži i kaže „ne" najavljenom ubijanju vukova, a od nadležnih tražimo odgovore na pitanja – ako vukovi nisu bezbedni u zaštićenim područjima, gde će biti? I kome smetaju vukovi u šumskim vrletima Đerdapa?

Pre pet godina uprava Nacionalnog parka „Đerdap" planirala je da ubije oko 100 evropskih jelena, a razlog je bila navodna prenaseljenost. Naravno da je nemoguće da na istom području postoji prenaseljenost plena i predatora, pa se postavlja pitanje potrebe da se vukovi ubijaju.

„Sam naziv najavljene manifestacije 'Susret sa vukom' izrazito je ciničan. Umesto da nacionalni park prisustvo vukova iskoristi na najbolji mogući način, promovišući divlju i očuvanu prirodu, oni te mitske životinje predstavljaju kao jeftine mete. Vukovi imaju neprocenjivo veliki ekološki, sanitarni, kulturološki i duhovni značaj u celom svetu, a posebno kod naroda na Balkanu. Neopravdano ubijanje vukova ne može i ne sme da bude turizam", upozorava Milan Ružić iz Društva za zaštitu i proučavanje ptica Srbije.

Udruženja napominju da Srbija nema izrađen plan upravljanja populacijama vuka i njegov izlov se planira na neodgovarajućim i nepouzdanim podacima. Kao potpisnica najznačajnijih međunarodnih konvencija iz oblasti zaštite biološke raznovrsnosti (Konvencija o biološkoj raznovrsnosti, Konvencija o zaštiti evropskih divljih vrsta i staništa, Konvencija o međunarodnom prometu ugroženih divljih vrsta) Republika Srbija je u obavezi da izrađuje ovakve planove i da lov i druge oblike korišćenja divljih vrsta zasniva na pouzdanim i tačnim podacima i da osigura dugoročno očuvanje populacija tih vrsta. To je dodatni razlog da se lovci i nadležne institucije suzdrže od bilo kakve promocije lova na vukove, a pogotovo lova kao turističke atrakcije.

„Važeći zakonski okvir u Srbiji omogućava lov i seču šume u najvrednijim prirodnim područjima, nacionalnim parkovima. Retke su zemlje koje imaju tako neodgovoran odnos prema svom prirodnom nasleđu. Svakako da je organizovanje ovakvih manifestacija u potpunoj suprotnosti sa savremenim konceptom zaštićenih područja, pa pozivamo organizatore i nadležne institucije da odustanu od ovakvih manifestacija i bave se onim što im je primarni cilj definisan Zakonom o nacionalnim parkovima: očuvanje i unapređenje vrednosti biodiverziteta, geodiverziteta, kao i kulturno-istorijskih vrednosti", ističe direktor WWF Adria Deni Porej.

Vodeći stručnjaci procenjuju da Srbiju naseljava oko 800 jedinki vukova, dok svake godine u hajkama i na mrciništima bude ubijeno njih oko stotinu. Iskustva naučnika iz mnogih država Evrope i Severne Amerike pokazala su da se ubijanjem vukova ne rešavaju problemi poput sukoba stočara i zveri. ■

TEKST: WWF.RS; FOTO: COPYRIGHT WWF

Kontakt info

Dodatne informacije potražite na sledećim adresama:
www.panda.org/Serbia FB: i www.facebook.com/WWFSerbia
TW: twitter.com/WWFinSerbia
WWF Dunavsko-karpatski program u Srbiji:
wwf.panda.org/serbia
www.wwf.rs

Vlažna staništa prirodno rešenje za klimatske promene

Ubrzani gubitak i uništavanje močvara, reka i jezera značajno doprinose problemu globalnog zagrevanja...

Povodom obeležavanja Svetskog dana vlažnih staništa, WWF Adria ukazuje na zabrinjavajuće podatke da je za proteklih 45 godina nestala trećina vlažnih staništa, dok danas ovi značajni ekosistemi nestaju tri puta brže od šuma. Ubrzani gubitak i uništavanje močvara, reka i jezera značajno doprinose problemu globalnog zagrevanja. Zbog toga se ove godine Svetski dan vlažnih staništa obeležava pod sloganom „Vlažna staništa i klimatske promene – nismo nemoćni pred klimatskim promenama", podsećajući nas da su vlažna staništa prirodno rešenje za ovaj globalni ekološki izazov.

Vlažna staništa su jedan od najproduktivnijih ekoloških sistema, pokrivaju samo tri odsto površine Zemlje, a upijaju dvostruko više ugljenika nego sve svetske šume zajedno. Tokom obilnih padavina vlažna staništa zadržavaju višak vode što sprečava prirodne katastrofe, ali i ekonomske štete. Njihova vegetacija doprinosi boljem kvalitetu vode i deluju kao filter koji umanjuje uticaj različitih izvora zagađenja.

„Vlažna staništa mogu nam pomoći da ublažimo i da se prilagodima klimatskim promenama koje imaju značajne i negativne socio-ekonomske posledice. Primera radi, vlažna područja mogu ublažiti poplavne talase i smanjiti njihov uticaj nizvodno. U našoj zemlji dobri primeri kako ova područja mogu smanjiti posledice poplava su Specijalni rezervati prirode Gornje Podunavlje, Obedska bara, Karađorđevo i Zasavica, kao i Park prirode Lonjsko polje u Hrvatskoj, velika prirodna retenzija koja štiti kako Beograd, tako i Zagreb od poplava. Ovakvih prirodnih sistema odbrane od poplava bi trebalo da bude znatno više, te je neophodno mudro i integralno planirati njihovo očuvanje, kroz povezivanje sektora vodoprivrede, zaštite prirode, šumarstva, poljoprivrede i energetike", izjavila je Duška Dimović, direktorka programa klimatskih promena u WWF Adria.

Svetski dan vlažnih staništa - Dan Ramsara, obeležava se svake godine 2. februara u znak sećanja na potpisivanje Konvencije o vlažnim područjima od

međunarodnog značaja, naročito za ptice močvarice (Ramsarska konvencija). Među zemljama potpisnicama je i Srbija, u kojoj se nalazi deset ramsarskih područja: Gornje Podunavlje, Koviljsko-Petrovaradinski Rit, Labudovo okno, Ludaško jezero, Obedska bara, Peštersko polje, Slano Kopovo, Stari Begej - Carska Bara, Vlasina i Zasavica. ■

TEKST: WWF.RS; FOTO: COPYRIGHT WWF ADRIA

PUTOVANJA

Kavkaz, Altaj, Ural, Sibir, Kamčatka – u Rusiji ima mnogo mesta, pored Elbrusa, na kojima ljubitelji planina, alpinisti i planinari mogu da dožive sve čari moćnih vrhunaca...

7 VELIČANSTVENIH ruskih planinskih vrhova

RUSSIA BEYOND Specijalni projekat RUSKA REČ

Čak i ako niste alpinista, poseta ovim zadivljujućim planinskim vrhuncima će vaš odmor u Rusiji učiniti uzbudljivijim.

„Lepše od planina mogu biti samo planine na kojima još nisi bio." Pitajte bilo kog Rusa i on će sigurno znati za ovu pesmu Visockog. A ko bi uopšte sa ovakvim stavom mogao da se spori?

Kavkaz, Altaj, Ural, Sibir, Kamčatka – u Rusiji ima mnogo mesta na kojima ljubitelji planina, alpinisti i planinari mogu da dožive sve čari moćnih vrhunaca. Ranije smo pisali o najvišoj planini Evrope, Elbrusu (5.642 metra) na Severnom Kavkazu, ali to je samo jedan od mnogih ništa manje zadivljujućih ruskih vrhova.

1. NARODNAJA (1.895 M)

Postoje dve verzije o poreklu imena najvišeg vrha Urala, Narodnaja. Prema jednoj verziji, prva ekspedicija 1927. godine planini je nadenula ime „Narodna planina" u slavu velikog sovjetskog naroda. Druga verzija, pak, kaže da ime potiče od naziva reke Naroda koja izvire na ovoj planini. U svakom slučaju, vrh je postao popularan među sovjetskim planinarima krajem 50-ih i otada se Narodnaja smatra za mesto koje treba da poseti svaki ljubitelj planina koji drži do sebe. Postoje organizovane ture do ovog vrha koje ne zahtevaju ozbiljnu alpinističku opremu ni iskustvo, ali ipak morate biti u solidnoj kondiciji.

2. BOLJŠOJ THAČ (2.368 M)

Boljšoj Thač na Severnom Kavkazu je impresivni planinski lanac u parku prirode „Boljšoj Thač", koji je uvršten u spisak Svetske baštine Uneska. Planina koja podseća na džinovsku srednjovekovnu tvrđavu nije izazov samo za profesionalne alpiniste, nego i popularna turistička destinacija za početnike. Potrebno vam je najmanje četiri do pet dana da upoznate ove prelepe predele.

3. KIZIL-TAJGA (3.121 M)

Sveto mesto za stanovnike Republike Tuva, Kizil-Tajga je najviši vrh Zapadnih Sajanskih planina, koji se uzdiže između veličanstvenog Altaja i doline reke Jenisej. Ime ovog planinskog vrhunca na tuvinskom jeziku znači „crvena planina pokrivena šumom", s obzirom da je predeo bogato obrastao drvećem. Ovo je udaljeno mesto koje turisti retko posećuju, tako da predstavlja idealan izbor ako vam je potrebno da provedete nekoliko dana u miru i tišini, bilo po svom izboru bilo po preporuci lekara.

4. MUNKU-SARDIK (3.491 M)

„Večiti goli vrh" (kako se Munku-Sardik prevodi sa mongolskog) najviši je vrhunac Istočnih Sajanskih planina u Burjatiji. Nalazi se na granici između Rusije i Mongolije, nije lako osvojiv i zahteva planinarsko iskustvo. Na nekim delovima uspona morate se uspinjati uz stene i prelaziti ledena polja, a osim toga, tu su i tri glečera, što nećete moći da vidite na drugim vrhovima Sajanskih planina.

5. BELUHA (4.509 M)

Najviši vrh Altaja, Beluha je deo „Zlatnih planina Altaja" na spisku Svetske baštine Uneska. Vrh je stekao popularnost izvan Sibira 20-ih godina 20. veka zahvaljujući Centralnoazijskoj ekspediciji poznatog slikara Nikolaja Reriha. On je bio oduševljen ovim nedirnutim predelima i fasciniran time koliko dugo odjek putuje u ovim planinama. Rusi planinu zovu „Beluha", jer su njeni vrhovi tokom cele godine pokriveni snegom. Usamljeni putnici, članovi sportskih klubova, pa čak i obični turisti rado posećuju ovu ledenu planinu, ali uspon do vrha nije za početnike. Osvajanje najvišeg vrha Sibira daleko je složenije od obične šetnje po prirodi. Led i velike udaljenosti koje treba savladati ovu planinu svrstavaju među najteže osvojive i stavljaju je u rang vrhunaca Pamirskih planina.

6. DIHTAU (5.205 M)

Dihtau (u prevodu „strma planina") je drugi vrh po visini kako na Kavkazu, tako i u čitavoj Evropi, odmah posle Elbrusa. Nije ga lako osvojiti. Poznat je po tome što od penjača zahteva tehničku veštinu i nosi opasnost od čestih lavina. Ova planina se nalazi na spisku sedam drugih po visini vrhova na sedam kontinenata, koji prema mnogima predstavlja veći izazov za planinara od mnogo poznatijeg spiska Sedam najviših vrhova. Uz azijski vrh K2 i afrički vrh Kenija, Dihtau alpinistima postavlja teže izazove od svih najviših vrhova na svetu i često ga iz tog razloga (i odsustva turista) iskusni alpinisti biraju sebi za cilj.

7. KLJUČEVSKA SOPKA ILI KLJUČEVSKI VULKAN (4.850 M)

Najviša planina na poluostrvu Kamčatka i najviši aktivni vulkan u Evroaziji, Ključevska sopka nije za ljude plašljive prirode. Takođe je deo Svetske baštine Uneska. Procenjuje se da je vulkan star 7.000 godina. On nastavlja da raste u povremenim erupcijama koje se u proseku dešavaju svake treće ili pete godine (poslednji put 2017). Turisti i alpinisti ga često posećuju kako bi ih prodrmao adrenalin i kako bi uživali u njegovom jedinstvenom pejzažu. ■

Pet manje poznatih ruskih destinacija za prave avanturiste

Želite da izbegnete gužvu i prođete neutabanim stazama Rusije? Pitate se koju destinaciju da izaberete? Ovo su naši predlozi....

1. POLARNI URAL

Kada se spomene Ural, većina turista najčešće pomisli na živopisnu deonicu između Jekaterinburga i Kurgana na Transsibirskoj železničkoj magistrali. Međutim, za one koji žele da napuste uhodane puteve, najseverniji deo geografske granice između evropske Rusije i Sibira, Polarni Ural, nudi jednu od najuzbudljivijih avantura.

Polarni Ural se pruža od severnih gradova Salehарda i Vorkute do Jamalskog poluostrva i predstavlja središte jednog od najudaljenijih regiona Rusije. Turisti koji vole izazove planinskih predela imaće priliku da se upoznaju sa jedinstvenom nomadskom kulturom neneckog naroda na Jamalskom poluostrvu, kao i da dožive noć u čumu (nenecka verzija šatora za stanovanje) u čarobnoj arktičkoj tundri.

Za vreme polarnih noći putnici mogu avionom doći u Salehard iz Moskve, a zatim uživati u putovanju snegomobilom preko Polarnog Urala do Jamalskog poluostrva. Uprkos arktičkim vetrovima olujne snage i minimalnoj vidljivosti na putu, sigurno ćete doživeti jednu od najuzbudljivijih avantura u svom životu.

2. SEVERNI KAVKAZ

Ljudi Rusiju često zamišljaju kao zemlju snega i leda, ali Adam Sloper, suosnivač Britanskog društva kampera, kaže da „putovanje Severnim Kavkazom razbija sve takve predrasude". Na južnoj granici Rusije videćete kanjone, stare zamkove i peščane dine, što će vas navesti da preispitate svoju sliku o Rusiji.

Avioni za prestonicu Čečenije Grozni lete iz Moskve, Istambula i Šardže. Zatim se minibusevima dolazi do rusko-azerbejdžanske granice u Derbentu. Usput možete posetiti Sulk, jedan od najdubljih kanjona na svetu, i popeti se na peščanu dinu Sari Kum u blizini Mahačkale. Nakon što je uživao u avanturističkim atrakcijama Severnog Kavkaza, koji je otkrio na svom nedavnom putovanju, svetski putnik Mihael Voral je rekao da je „gostoljubivost Čečena i Dagestanaca ono što zapravo čini ovaj region toliko specifičnim".

3. JAKUTIJA ZIMI

Zimsko putovanje u najhladniji naseljeni region na svetu možda vam zvuči kao sumanuti izbor za odmor, ali, ako imate toplu odeću i volite uzbuđenja, putovanje u zemlju smrznutih trepavica doneće vam pregršt jedinstvenih avantura. Nepregledni parkovi prirode pokriveni snegom, dramatične vožnje po kristalno plavim putevima preko leda i temperature koje dostižu i -50 °C garantovano će vam pružiti nesvakidašnje doživljaje. A uz topli i gostoljubivi kućni smeštaj, koji se može naći duž svih turističkih maršruta u regionu, sigurni smo da će svaki putnik ovu bajkovitu snežnu zemlju napustiti punog srca, noseći uspomene za ceo život.

Oni koji su spremni na veće izazove u region mogu doći minibusom iz sibirskog grada Tinda, uz napomenu da će vožnja trajati 24 sata. Za većinu je ipak bolji izbor let avionom iz Moskve, Seula ili Harbina do Jakutska. Zatim iz Jakutska možete posetiti Ojmjakon, najhladnije naseljeno mesto na svetu, kao i Lenske stubove, zaštićeno čudo prirode, pravo mesto za nezaboravnu zimsku šetnju. Ali, s obzirom da je Jakutska oblast velika skoro kao Indija, moći ćete i sami da birate među brojnim zanimljivim destinacijama!

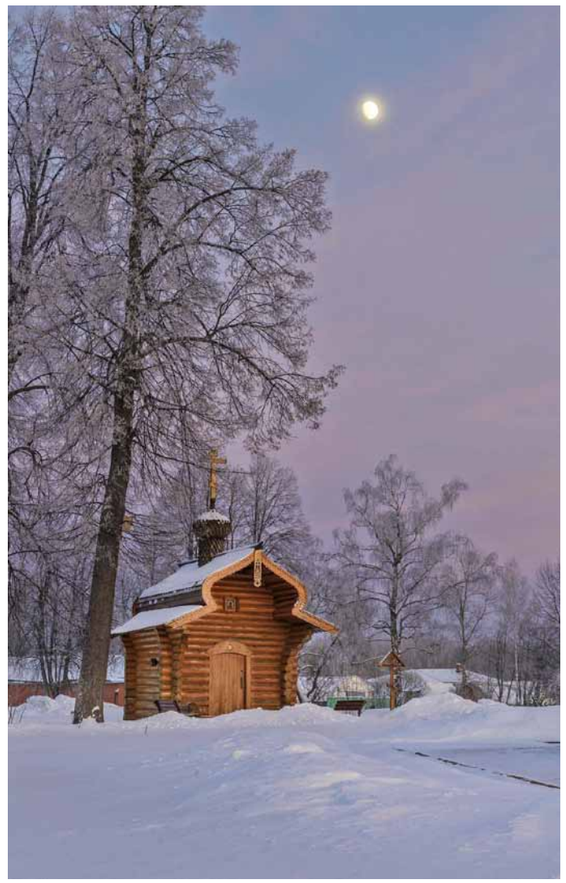

4. ČUJSKI AUTO-PUT

Od Novosibirska do rusko-mongolske granice vijuga jedan od najuzbudljivijih puteva za ljubitelje drumskih putovanja: Čujski auto-put. On proseca planinske predele centralnog dela Republike Altaj i vodi u čarobna stepska prostranstva rejona Koš-Agač. Putovanje kroz ovaj region Rusije nudi vam pogled na živopisne pejzaže sa jurtama, vulkanskim toplim izvorima i planinskim vrhuncima pokrivenim snegom. Naravno, ne radi se samo o tome da kolima prođete kroz ove krajeve. Posetite i naselja na Čujskom putu, gde se možete voziti zip-lajnom preko klisura, jahati konja kroz stepu ili splavariti niz neke od najuzbudljivijih ruskih brzaka.

Gorno-Altajsk, glavni grad Republike Altaj, ima direktnu avionsku vezu sa Moskvom, ali, zbog toga što letovi nisu česti i relativno su skupi, turisti radije lete do Novosibirska, a zatim u spavaćim kolima putuju vozom do Bijska, da bi odatle taksijem stigli do Gorno-Altajska. Iz Gorno-Altajska putnici lako mogu da pronađu minibuseve ili taksije koji voze sve do mongolske granice, a zaustavljaju se usput na vidikovcima kao što je Čibit, otkrivajući nezaboravne prizore južnog Sibira.

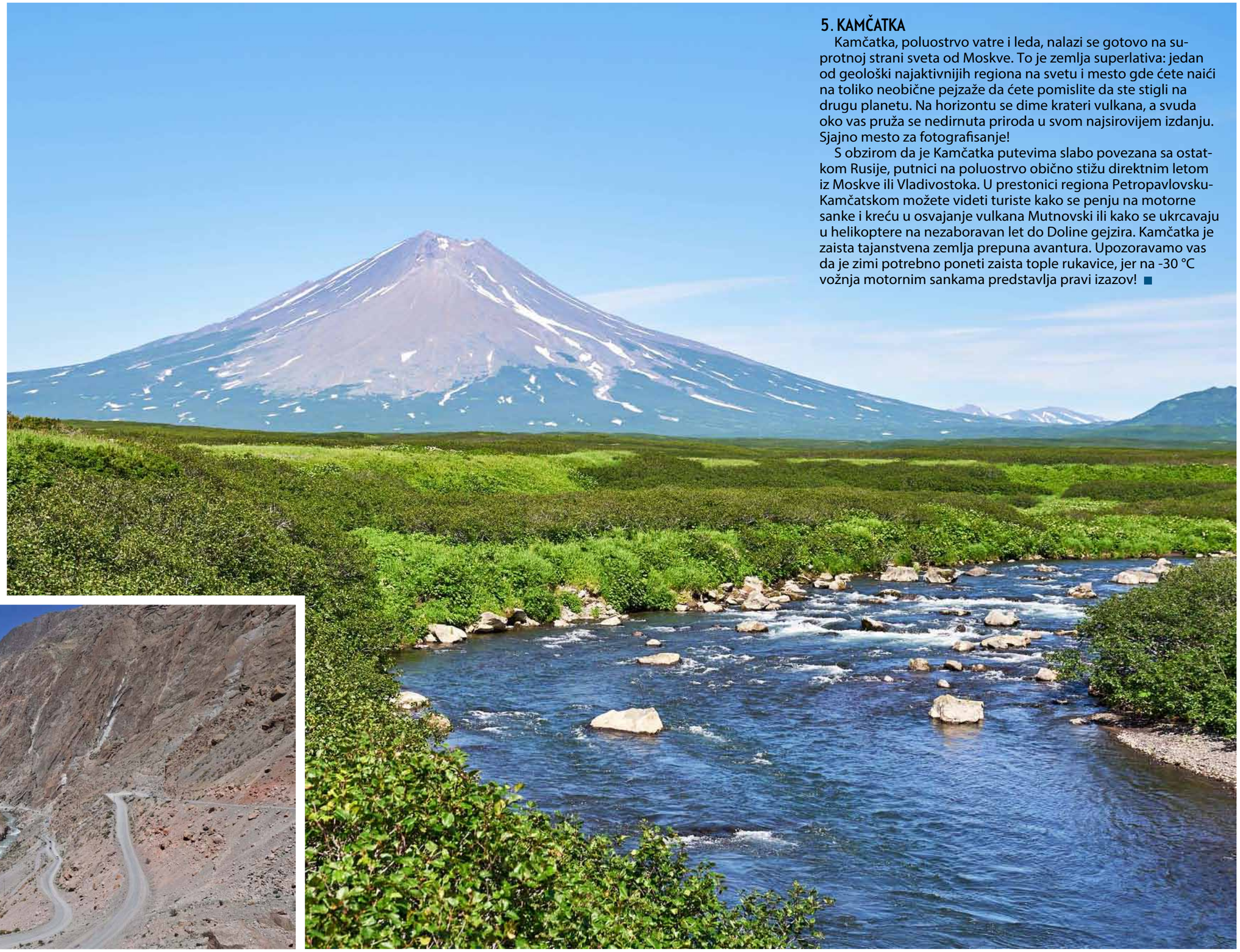

5. KAMČATKA

Kamčatka, poluostrvo vatre i leda, nalazi se gotovo na suprotnoj strani sveta od Moskve. To je zemlja superlativa: jedan od geološki najaktivnijih regiona na svetu i mesto gde ćete naići na toliko neobične pejzaže da ćete pomislite da ste stigli na drugu planetu. Na horizontu se dime krateri vulkana, a svuda oko vas pruža se nedirnuta priroda u svom najsirovijem izdanju. Sjajno mesto za fotografisanje!

S obzirom da je Kamčatka putevima slabo povezana sa ostatkom Rusije, putnici na poluostrvo obično stižu direktnim letom iz Moskve ili Vladivostoka. U prestonici regiona Petropavlovsku-Kamčatskom možete videti turiste kako se penju na motorne sanke i kreću u osvajanje vulkana Mutnovski ili kako se ukrcavaju u helikoptere na nezaboravan let do Doline gejzira. Kamčatka je zaista tajanstvena zemlja prepuna avantura. Upozoravamo vas da je zimi potrebno poneti zaista tople rukavice, jer na -30 °C vožnja motornim sankama predstavlja pravi izazov! ■

PATREON